

**UZUNDERE İLÇESİNDE TURİZM AÇISINDAN
YEREL HALKIN PSİKOLOJİK TAŞIMA
KAPASİTESİNİN BELİRLENMESİ**

Elsunur KIRMACI

**Yüksek Lisan Tezi
Coğrafya Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ
2024
Her Hakkı Saklıdır**

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI

Elsunur KIRMACI

UZUNDERE İLÇESİNDE TURİZM AÇISINDAN YEREL HALKIN
PSİKOLOJİK TAŞIMA KAPASİTESİNİN BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ

ERZURUM-2024

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Uzundere İlçesinde Turizm Açısından Yerel Halkın Psikolojik Taşıma Kapasitesinin Belirlenmesi" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

[11.03.2024]

[Elsunur KIRMACI]

Aslı ıslak imzalıdır

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi **MADDE 6– (1)** Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılmaması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ danışmanlığında, Elsunur KIRMACI tarafından hazırlanan bu çalışma 11/03/2024 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Coğrafya Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Salih BİRİNCİ

İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ

İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Aykut CAMCI

İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

Aslı ıslak imzalıdır

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISATMALAR DİZİNİ	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ	VIII
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	IX
HARİTALAR DİZİNİ	X
ÖNSÖZ.....	XI
GİRİŞ	1
I. ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ, SINIRLARI VE ÖZELLİKLERİ	2
A. Araştırmanın Problemi	12
B. Araştırmanın Amacı	12
C. Çalışmanın Önemi ve Özgün Değeri.....	13
D. Araştırmanın Varsayımları	15
E. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	15
II. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	15
A. Araştırmanın Hipotezleri	15
B. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	16
C. Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	16
D. Veri Toplama Süreci	18
III. ÇALIŞMA ALANI VE KONUSUYLA İLGİLİ DAHA ÖNCE YAPILMIŞ	
ÇALIŞMALAR	18

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. TURİZM VE TURİZM COĞRAFYASI	23
1.2. TURİSTİK DESTİNASYON KAVRAMI	25
1.3. DESTİNASYON SEÇİM VE TÜRLERİ.....	26
1.4. DESTİNASYONLARIN KULLANIM SEVİYESİ.....	28
1.5. SÜRDÜLEBİLİRLİK KAVRAMI	28
1.6. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA KAVRAMI.....	29

1.7. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAVRAMI	32
1.7.1. Sürdürülebilir Turizm İlke ve Hedefleri.....	37
1.8. TAŞIMA KAPASİTESİ KAVRAMI	39
1.8.1. Turizmde Taşıma Kapasitesi Kavramı.....	40
1.8.2. Turizmde Taşıma Kapasitesi Türleri.....	42
1.8.2.1. Ekolojik Taşıma Kapasitesi.....	43
1.8.2.2. Fiziksel Taşıma Kapasitesi	43
1.8.2.3 Ekonomik Taşıma Kapasitesi	44
1.8.2.4. Sosyal (Toplumsal) Taşıma Kapasitesi	44
1.8.2.5. Psikolojik Taşıma Kapasitesi	45

İKİNCİ BÖLÜM

UZUNDERE İLÇESİNİN TURİZM POTANSİYELİ

2.1. UZUNDERE İLÇESİNİN TURİZM POTANSİYELİ	51
2.1.1. Doğal Turistik Çekicilikler.....	51
2.1.1.1. Tortum Çayı ve Havzası	51
2.1.1.2. Tortum Gölü	52
2.1.1.3. Tortum Şelalesi	54
2.1.1.4. Yedi Göller (Yıkıklar)	55
2.1.1.5. Peribacaları	56
2.1.1.6. Köptek Mağarası	57
2.1.1.7. Ziyaret Tepe Ziyaretgâhı	57
2.2.2. Kültürel Turizm Çekicilikleri.....	57
2.2.2.1. Öşk Manastırı/ Öşvank (Öşki-Çamlıyamaç) Kilisesi.....	58
2.2.2.2. Engüzek Kalesi (Ağçakale)	59
2.2.2.3. Sapaca Kalesi (Eşkisor Kalesi).....	60
2.2.2.5. Cevizli Köyü Cami	61
2.2.2.6. Çağlayan Kalesi	62
2.2.2.7. Tarihi Uzundere Evleri	62
2.2.3. Doğaya Dayalı Turizm Faaliyetleri.....	63
2.2.3.1. Su Sporları Rafting ve Gölde Kano	64
2.2.3.2. Trekking, Kamp ve Foto Safari	64

2.2.3.3. Buz Tırmanışı	65
2.2.3.4. Bisiklet Turizmi	66
2.2.3.5. Kuş Gözlemciliği	67
2.2.3.6. Festival ve Şenlikler	67
2.2.3.7. Paraşütle Atlama ve Bungee Jumping	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UZUNDERE İLÇESİNDE YEREL HALKIN PSİKOLOJİK TAŞIMA

KAPASİTESİNİN ANALİZİ

3.1. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER.....	70
3.2 ÖLÇEK GEÇERLİLİĞİ İLE GÜVENİLİRLİK ANALİZİ SONUÇLARI	71
3.2.1. Ölçek Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	71
3.2.2. Ölçek Geçerliliği Sonuçları	73
3.3. HİPOTEZ TESTLERİ	75
3.3.1. Demografik Özellikler ile Ekonomik Faktör Arasındaki Farklar	75
3.3.2. Demografik Özellikler ile Çevresel Faktör Arasındaki Farklar	77
3.3.3. Demografik Özellikler ile Sosyal Faktör Arasındaki Farklar	78
3.3.4. Demografik Özellikler ile Politik (Siyasi) Faktörler Arasındaki Farklar	80
3.4. YEREL HALKIN PSİKOLOJİK TAŞIMA KAPASİTESİNİN	
ÖLÇÜLMESİNE YÖNELİK ANKET SORULARINA VERDİKLERİ	
CEVAPLARIN DAĞILIMLARI.....	81
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	85
KAYNAKÇA	87
EKLER.....	101
EK-1. Çalışma Alanında Yerel Halka Uygulanan Anket Formu	101
EK-2. Araştırma İzin Belgesi	104
EK-3. Etik Kurul Onay Belgesi.....	105
ÖZGEÇMİŞ.....	106

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

UZUNDERE İLÇESİNİN TURİZM AÇISINDAN PSİKOLOJİK TAŞIMA
KAPASİTESİNİN BELİRLENMESİ

Elsunur KIRMACI

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ

2024, 106 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ

Doç. Dr. Salih BİRİNCİ

Dr. Öğr. Üyesi Aykut CAMCI

Gün geçtikçe önemi ve ülke ekonomisine katkısı artan turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliği önemli bir konudur. Turizmde sürdürülebilirliği sağlamak için taşıma kapasitesi ölçümlerine ihtiyaç vardır. Psikolojik taşıma kapasitesi bunlardan sadece biri ve dikkat çekilmesi gereken bir konudur. Çünkü psikolojik taşıma kapasitesi turizmin iki ana paydaşı olan yerel halk ve ziyaretçi arasındaki ilişkiyi daha çok ise yerel halkın tolerans seviyesini belirler. Bu açıdan çalışmada önemli bir destinasyon alanı olan Uzundere ilçesinin psikolojik taşıma kapasitesinin ölçmesi amaçlanmıştır. Çalışma alanında bulunan 400 yerel halka hazırlanan anket soruları uygulanmış, eksik ve uç değer çıkan kişilerin atılmasıyla analizlere 353 yerel halkla devam edilmiştir. Anket sonuçları SPSS-25 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde toplam dört alt boyuta da İç Tutarlılık Katsayısı Cronbach Alpha Katsayısı ve Madde-Toplam Korelasyon Analizi Kaiser Meyer Olkin (KMO), anket ölçeğinin geçerliliği için yapılan Temel Bileşenler Analizi (Faktör Analizi), Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis-H testleri yapılmıştır. Ayrıca elde edilen bulguların yorumlanmasında bazı bilimsel çalışmalarda kullanılan dağılım aralığından faydalanılmıştır. Yapılan analizler, mülakatlar ve gerekli mercilerle yapılan görüşmeler sonucunda yerel halkın Uzundere'deki turizm faaliyetlerinin devamlılığını istemesi, turistlere karşı tolerans seviyesi ve herhangi bir olumsuzlukla karşı karşıya gelmemeleri turizm açısından psikolojik taşıma kapasitesinin aşılmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm, Psikolojik Taşıma Kapasitesi, Turizmin Toplumsal Etkileri, Uzundere.

ABSTRACT**MASTER THESIS****DETERMINATION of PSYCHOLOGICAL CARRYING CAPACITY of
UZUNDERE DISTRICT IN TERMS of TOURISM****Elsunur KIRMACI****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ****2024, 106 pages****Jury: Assoc. Prof. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ****Assoc. Prof. Dr. Salih BİRİNCİ****Assist. Prof. Dr. Aykut CAMCI**

The sustainability of tourism activities, whose importance and contribution to the country's economy is increasing day by day, is an important issue. Carrying capacity measurements are needed to ensure sustainability in tourism. Psychological carrying capacity is only one of these and is an issue that needs attention. Because the psychological carrying capacity determines the relationship between the two main stakeholders of tourism, the local people and the visitor, and rather the tolerance level of the local people. In this respect, the study aimed to measure the psychological carrying capacity of Uzundere district, which is an important destination area. The prepared survey questions were applied to 400 local people in the study area, and the analysis continued with 353 local people by removing the missing and outlier people. Survey results were analyzed using the SPSS-25 package program. During the analysis process, Internal Consistency Coefficient, Cronbach Alpha Coefficient and Item-Total Correlation Analysis, Kaiser Meyer Olkin (KMO), Principal Components Analysis (Factor Analysis), Mann Whitney-U and Kruskal Wallis-H tests were performed on all four sub-dimensions. . In addition, the distribution range used in some scientific studies was used in interpreting the findings. As a result of the analyses, interviews and meetings with the necessary authorities, it was concluded that the local people's desire for the continuity of tourism activities in Uzundere, their tolerance level towards tourists and their not facing any negativities, and that the psychological carrying capacity in terms of tourism was not exceeded.

Keywords: Sustainable Tourism, Psychological Carrying Capacity, Social Effects of Tourism, Uzundere

KISATMALAR DİZİNİ

BM	: Birleşmiş Milletler
CEPE	: Kritik Ekosistem Ortaklığı Fonu
DMİ	: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
HGM	: Harita Genel Müdürlüğü
IUCN	: Uluslararası Doğal Kaynakları Koruma Birliği
KMO	: Kaiser Meyer Olkin
UNCED	: Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı
UNEP	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNWTO	: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü
SPSS	: Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WTO	: Dünya Ticaret Örgütü

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Destinasyon Türleri ve Ziyaret Sebepleri	27
Tablo 1.2. Sürdürülebilir Turizmin Sağladığı Yararlar	36
Tablo 1.3. Sürdürülebilir Turizm ve Sürdürülebilir Olmayan Turizm Karşılaştırılması	37
Tablo 1.4. Taşıma Kapasitesinin Evrimi	40
Tablo 1.5. Ekolojik Taşıma Kapasitesi Eşikleri	43
Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Yerel Halkın Demografik Özelliklerine Göre Frekans Analiz Sonuçları	71
Tablo 3.2. Psikolojik Taşıma Kapasitesi Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	72
Tablo 3.3. Psikolojik Taşıma Kapasitesi Ölçeğinin Geçerlilik Analizi Sonuçları (Faktör Analizi).....	73
Tablo 3.4. Psikolojik Taşıma Kapasitesi Ölçeğinin Normal Dağılıma Uygunluğu İçin Yapılan Kolmogorov Smirnov Testi Sonuçları	75
Tablo 3.5. Demografik Özellikler ile Ekonomik (E) Faktörler Arasındaki Farklar	76
Tablo 3.6. Demografik Özellikler ile Çevresel (C) Faktörler Arasındaki Farklar	77
Tablo 3.7. Demografik Özellikler ile Sosyal (S) Faktörler Arasındaki Farklar	79
Tablo 3.8. Demografik Özellikler ile Politik (P) Faktörler Arasındaki Farklar	80
Tablo 3.9. Yerel Halkın Psikolojik Taşıma Kapasitesinin Ölçülmesine Yönelik Anket Sorularına Verdikleri Cevapların Dağılımları	82

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Çalışma Planı ve İş Akışı.....	14
Şekil 1.1. Turizmin Küreselleşmede Katkı Sunduğu Boyutlar.....	24
Şekil 1.2. Turizm Paydaşlarının Birbirleri İle İlişkisinin Çarkı.....	26
Şekil 1.3. Kaynakların Kullanımı ile Sürdürülebilir Turizm Arasındaki İlişki	33
Şekil 1.4. Sürdürülebilir Turizm Boyutları	35
Şekil 1.5. Psikolojik Taşıma Kapasitesi ile Kaliteli Yaşam Arasındaki İlişki.....	47
Şekil 1.6. Yerel Halkın Davranış Değişikliği	48
Şekil 1.7. Psikolojik Taşıma Kapasitesi Eşiği	49
Şekil 3.1. Faktör Analizi Saçılım Grafiği	74

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1. Yeryüzü Şekillerinden Bazı Görüntüler.	5
Fotoğraf 2. Bitki Örtüsünden Bazı Görüntüler.	7
Fotoğraf 3. Uzundere İlçe Merkezinden Genel Bir Görünüm.	9
Fotoğraf 4. Hayvancılık ve Tarım Faaliyetlerinden Birkaç Görüntü.	10
Fotoğraf 5. Yedigöller, Tortum Gölü ve Tortum Şelalesi’nden Görüntüler.	11
Fotoğraf 6. Sakin Şehir (Cittaslow) Uzundere.	12
Fotoğraf 2.1. Tortum Çayı’ndan Bir Görüntü.	52
Fotoğraf 2.2. Tortum Gölü’nden Bazı Görüntüler.	53
Fotoğraf 2.3. Tortum Şelalesi’ne Girişten Bir Görüntü.	54
Fotoğraf 2.4. Tortum Şelalesi’nden Birkaç Görüntü.	55
Fotoğraf 2.5. Yedi Göller’den Birkaç Görüntü.	56
Fotoğraf 2.6. Köptek Mağarası.	57
Fotoğraf 2.7. Öşk Manastırı’ndan Bazı Görüntüler.	59
Fotoğraf 2.8. Engüzek Kalesi ve Çevresinden Bazı Görüntüler.	59
Fotoğraf 2.9. Sapaca Kalesi’nden Görüntüler.	60
Fotoğraf 2.10. İnçer Cami’nin Giriş Kapısı, Ahşap Tavanı ve Dış Görüntüsü.	61
Fotoğraf 2.11. Cevizli Köyü Cami’sinden Bir Görüntü.	62
Fotoğraf 2.12. Tarihi Geleneksel Uzundere Evi.	63
Fotoğraf 2.13. Su Sporları (Rafting). (URL 19).	64
Fotoğraf 2.14. Buz Tırmanışı (URL 20).	66
Fotoğraf 2.15. Bungee Jumping Sporu.	68

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Uzundere İlçesi Lokasyon Haritası.....	3
---	---

ÖNSÖZ

Erzurum ilinin saklı bahçesi olarak bilinen Uzundere ilçesi, sahip olduğu Köptek Mağarası, Öşvank Kilisesi, Tortum Gölü ve Şelalesi ile önemli bir destinasyon alanıdır. Her yıl binlerce turisti ağırlayan destinasyon alanının sürdürülebilirliği önemli bir konudur. Ancak bir bölgenin sürdürülebilirliği sadece doğal kaynakların fiziksel taşıma kapasitesi açısından düşünülmemelidir. Yerel halk ile sürekli temas halinde bulunan ziyaretçilerin arz ve talepleri karşılanırken yerel halkın bu yoğunluğu kaldırabileceği seviyeyi göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu açıdan uluslararası çalışmalar incelendiğinde psikolojik taşıma kapasitesi konu başlığı altında sayısız çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir. Ancak ulusal kaynaklar incelendiğinde ise bu sayının uluslararası kaynaklara göre çok az olduğu anlaşılmıştır. Bu kapsamda hazırlanan çalışma ile araştırma sahası olarak belirlenen Uzundere ilçesinde yerel halkın turizm alanında psikolojik taşıma kapasitesi araştırılarak turizm coğrafyası literatürüne katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Bu çalışma ile turizm kapsamında turist ile yerel halk arasındaki ilişki araştırılarak ve gerek turistlerin yerel halk üzerindeki gerekse yerel halkın turistler üzerindeki olumsuz tutum ve davranışlarının giderilmesi aynı zamanda bu ilişkinin dengede tutulması için önerilere yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlar, ulusal turizm faaliyetlerine katkı sağlamakla birlikte turizm açısından ön plana çıkan Uzundere’de yerel halkın turizme karşı olumsuz düşünceleri giderilmeye ve alanın psikolojik taşıma kapasitesi belirlenerek turizmin sürdürülebilirliğine katkı sunacaktır. Ayrıca bu çalışmanın bundan sonra gerçekleştirilecek akademik çalışmalara ışık tutması ve farklı destinasyonlarda benzer araştırma metotları ve ölçme teknikleri ile turistik destinasyonların psikolojik taşıma kapasitelerinin belirlenerek sürdürülebilir turizme katkı sunması beklenmektedir.

Bu süreçte yardımlarını ve engin bilgilerini benden esirgemeyen sayın danışman hocam **Doç. Dr. Çağlar Kıvanç Kaymaz**’a sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Ayrıca bu zorlu yolda maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman benden mahrum bırakmayan kıymetli babam **A. Kadir KIRMACI** ve değerli annem **Melike KIRMACI**’ya hürmetlerimi sunarım.

Çalışma alanımla ilgili gerekli bütün veri ve kaynakları bana ulaştıran Sayın **Mustafa KAZAN**’a, tezimde kullandığım haritaların yapımında bana yardımcı olan

arkadaşım **Ahmet Can ÇORLU**'ya ve desteklerini benden esirgemeyen **Dilara ŞANLI** ile **Ümmügülsüm DAĞ** arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Ayrıca Uzundere ilçe Belediye Başkanı Sayın **Hilmi AKTOPRAK**'a değerli vakitlerini bize ayırdığı için teşekkür eder saygı ve hürmetlerimi sunarım.

Son olarak bu yüksek lisans tezine SYL-2022-11206 proje koduyla desteklerini esirgemeyen Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne ve Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimine teşekkür ederim.

Erzurum-2024

Elsunur KIRMACI

GİRİŞ

Günümüzde turizm faaliyetleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için önemli bir sektördür. Ancak bu kadar önemli olmasına rağmen gerek kendi yarattığı gerekse diğer sektörlerin yarattığı olumsuzluklara karşı çok da duyarlı değildir (Avcı, 2007). Turizm, destinasyon alanının çekiciliğiyle ve çevrenin avantajlarıyla var olan bir faaliyettir. Bu faaliyetin ileri dönemlere kadar sürmesi için çeşitli konulara dikkat çekilmelidir. Bu konuların başında taşıma kapasitesi gelir. Taşıma kapasitesi bir bölgede ki turizmin gelişmesi ve sürdürülebilirliği açısından önemli bir yere sahiptir. Taşıma kapasitesi, destinasyon alanında olumsuz değişimlere ve turizm faaliyetlerinde elde edilen tecrübelerin kalitesinde düşüş yaşanmadan alanın kaldırabileceği maksimum insan sayısının belirlenmesi olarak tanımlanır (Simon, Narangajavana, & Marques, 2004). Her turizm alanının taşıma kapasitesi farklıdır. Çünkü her insanın turizm alanından ve turistten beklentisi aynı değildir. Ayrıca bu turist için de geçerlidir. Bunun sonucunda bir alanın taşıma kapasitesi hesaplanırken alanda yaşayan yerel halkın istekleri, destinasyona gelen ziyaretçinin beklentilerini karşılama durumu, alanın sosyal, kültürel, çevresel ve ekonomik boyutları dikkate alınarak hesaplanmalıdır. Buna bağlı olarak taşıma kapasitesi türlerini ekolojik, ekonomik, sosyal (toplumsal) ve psikolojik taşıma kapasitesi şeklinde sıralamak mümkündür (Avcı, 2007).

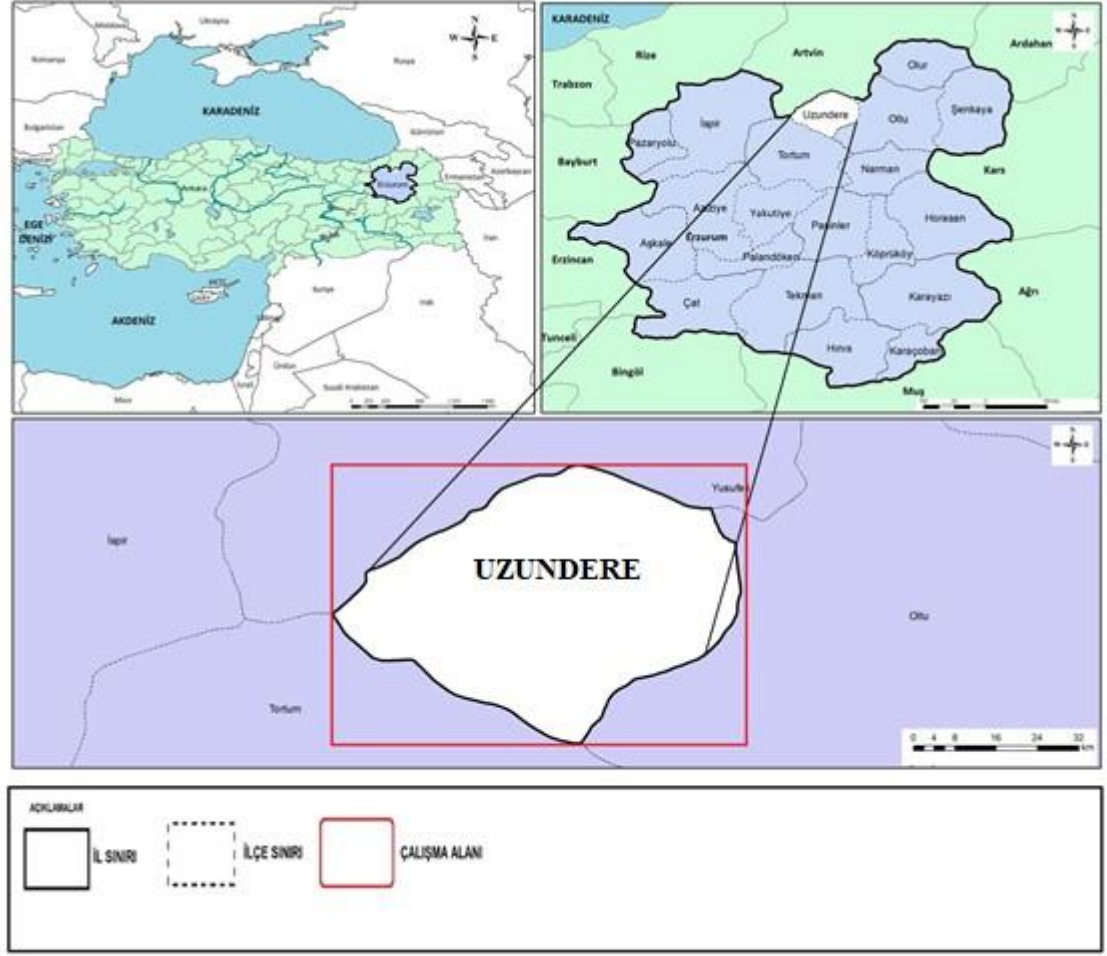
Turizm doğal çevreyle olduğu kadar sosyal çevreyle de ilişkilidir. “Turizm destinasyonlarında birer paydaş olan yerel halk ve turistler sosyal gerçeklik içerisinde birbirleri ile temas etmekte, karşılıklı bilgi alışverişinde bulunmakta, resmi ve resmi olmayan sosyal ilişkiler kurmakta ve sosyal etkiler yaratarak birbirlerini etkilemektedirler” (Özgürel vd., 2021: 670). Bölge halkının turizmi algılaması ve davranışları destinasyon alanındaki turizm faaliyetlerinin gelişmesi ve sürdürülebilirliği için önemlidir (Brunt vd., 1999). Destinasyon alanındaki turizm faaliyetleri bölge halkını memnun edecek doğrultuda gerçekleşirse, halkın davranışları pozitif yönde olacak ve turizm faaliyetlerine katkı sağlayacaklardır (Özgürel, 2021). Ayrıca destinasyon alanına gelen turist oradan memnun bir şekilde ayrılacak ve tekrar gelmek isteyecektir. Bu doğrultuda bir destinasyon alanının psikolojik taşıma kapasitesinin belirlenmesi hem yerel halkın turizm faaliyetlerine karşı desteğini alma hem de turistlerin destinasyon alanından en yüksek kalitede deneyimler yaşayarak alandan

ayrılmalarına olanak sağlayacaktır. Ayrıca turizm planlamacılarına ve destinasyon yöneticilerine büyük oranda katkı sağlaması nedeniyle psikolojik taşıma kapasitesinin nitel veya nicel yöntemlerle ölçülmesi önemli bir yere sahiptir (Özgürel vd., 2021).

Uzundere ilçesi doğal ve kültürel turistik çekicilikler bakımından oldukça çeşitli ve zengindir. Turizm alanındaki kaynakların ve turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak için taşıma kapasitesi dikkate alınmalıdır (Çeti, 2018). Bu denli önemli turistik destinasyon alanlarına sahip olan çalışma sahasının psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülmesi de bir o kadar önem arz etmektedir. Turizm açısından kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması ve yerel halk ile turist arasındaki ilişkinin dengeli bir şekilde ilerlemesi için psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın asıl amacı Uzundere ilçesindeki yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesinin belirlenmesidir. Elde edilen veriler ve yapılan analizler sonucunda bu çalışma ile yerel halkın alandaki turizm faaliyetlerine katılımının sağlanması, turistlerin yerel halkın tutum ve davranışlarına karşı saygılı olması ve alanın psikolojik taşıma kapasitesinin üstüne çıkılmaması neticesinde alanın ekonomik olarak turizm boyutu ile ülke ekonomisine daha fazla katkı sunması yönünde sürdürülebilir turizm için hedef ve stratejiler ortaya konulmuştur.

I. ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ, SINIRLARI VE ÖZELLİKLERİ

“Uzundere ilçesi, idari olarak Erzurum iline bağlı bir ilçedir ve 40°42' - 40°26' kuzey enlemleri ile 41°26' - 41°47' doğu boylamları arasında” yer almaktadır (Özgeriş & Karahan, 2021: 47; Harita 1). Uzundere ilçesinin kuzeyden Yusufeli (Artvin), güney ve güneybatıdan Tortum, doğudan da Oltu ilçeleriyle sınırları bulunmaktadır. *“İlçeyi, batıdan Mescit Dağları (3239 m), doğudan Akdağlar (3047 m), güneybatıdan Dumlu Dağları (3200 m) ve güneydoğudan Kargapazarı Dağları (3228 m) çevrelemiştir”* (Kaymaz & Birinci, 2018: 116). İlçe 505 km²lik bir alana (HGM, 2023) ve 1050 m ortalama yüksekliğine sahiptir. Yıllık ortalama sıcaklık 12.2°C ve toplam yağış miktarı ise 260.2 mm'dir (DMİ, 2023). İlçenin 2023 verilerine göre toplam nüfusu 7800'dür (TÜİK, 2023).

Harita 1. Uzundere İlçesi Lokasyon Haritası.

Uzundere ilçesinin litolojik yapısını, Alt-Orta Jura genç olmayan bazalt, spilit ve andezitler oluşturmaktadır. Alttan üste doğru kayalar volkanitler, Jura-Kretase genç olmayan flişler ve parçalı kayalar şeklinde sıralanmaktadır. Alanda hâkim olan Mesozoik dönemli sedimanterlerin içlerinde ara ara kumtaşları ile kireçtaşı tabakaları bulunmaktadır. Bu nöbetleşe geçişlerde üst tabakalara doğru kumtaşı azalırken, alana hâkim olan kayalar türü kireçtaşı olmaktadır. Çalışma alanının diğer yarısını ise Üst Miyosen-Pliyosene ait volkanik kayalar oluşturmaktadır (Kopar & Sevindi, 2013).

Uzundere ilçesinin jeoçeşitliliğinin fazla olması arazi yapısı ve tektonik olaylar ile ilişkilendirilir. Alanın makro-tektonik yapıları içinde faylar, kıvrımlar ve bindirmeler en önemli şekilleridir. Ayrıca sahada Hersinyen ve Alp orojenezinin malzemesi olan uyumsuz, kıvrımlı ve kırık yapıların bulunması değişik yaştaki birimlerin oluşturduğu

litolojiye örnek olarak verilebilir. Derinlik kayaçları ile tortul tabakaların arasındaki yapılanma, uyumsuzluk açısından bir diğer örnekler arasındadır (Kopar& Çakır, 2014).

Çalışma alanında büyüklük oranı değişebilen antiklinal ve senklinal yapılar da bulunmaktadır. Arazinin bu denli sahip olduğu farklı yapıdaki fiziksel litolojisi yer şekilleri açısından güzel manzaralara ev sahipliği yapmasına katkı sağlamıştır.

Alp orojeni sahasında yer alan arazinin sıkışması kırık ve kıvrımlı yapıları oluşturmuştur. Bu açıdan Mescit Dağları (3239 m), Akdağlar (3047 m), Dumlu Dağları (3200 m) ve Kargapazarı Dağları (3228 m) ile çevrili olan Uzundere ilçesi, antiklinal ve senklinallerden meydana gelen kıvrımlı ve engebeli bir sahaya sahiptir (Fotoğraf 1.) (Kaymaz & Birinci, 2018). Bu antiklinal ve senklinaller arazinin en dikkat çeken yeryüzü şekilleridir.

Arazinin sahip olduğu aşındırma şekillerine yüksek kesimlerde bulunan aşınım yüzeyleri, boğaz, alüvyan tabanlı ve kertik vadiler, heyelanlar, badlands topografyası ve peribacasına benzeyen şekiller örnek verilebilir. Biriktirme şekillerine ise dağ eteği düzlükleri, birikinti konileri ile yelpazeleri verilebilmektedir (Kopar& Çakır, 2014).

Alanda şiddetli erozyonun varlığı yer şekilleri açısından çeşitlilik meydana getirmiştir. Aşınım yüzeylerinin, yüksek zirvelerin, derin yarılmış vadilerin ve birikim şekillerinin varlığı şiddetli erozyon olduğunun göstergesidir (Kopar & Sevindi, 2013). Vadiler daha çok Dumlu Dağı'ndan kaynağını alan Tortum Çayı ve onun kollarının kıvrımlı araziye kesmesiyle oluşmaktadır. En güzel örneğini Tortum Boğaz Vadisi oluşturur (Kopar& Çakır, 2014).

Fotoğraf 1. Yeryüzü Şekillerinden Bazı Görüntüler.

Uzundere ilçesi sahip olduğu konum neticesiyle Doğu Anadolu’da hâkim olan karasal iklim ile Doğu Karadeniz Bölgesi’nin sahip olduğu nemli iklim arasında bir geçiş kuşağıdır. Ancak her ne kadar bir geçiş zonu olsa da Uzundere ilçesi daha çok Doğu Karadeniz’in iklim koşullarına sahip olup mikroklima özelliğini de bünyesinde bulundurmaktadır (Çakmak, 2010). Yıllık ortalama sıcaklığı 12.2°C olan Uzundere ilçesinin en düşük sıcaklığa sahip olduğu ay 0.3°C ile ocak ayı olup en yüksek sıcaklığa sahip olduğu ay ise 23.9°C ile ağustos ayıdır (DMİ, 2023). Bunu yanında çalışma alanı en az yağışı şubat ayında (6.7 mm), en fazla yağışı ise mayıs ayında (60.9 mm) almaktadır (DMİ, 2023). Bu verilerden de anlaşılacağı üzere Uzundere ilçesi, Erzurum ilinin en fazla yağış alan ilçelerinden biri olma özelliğini göstermektedir. Bu da demek oluyor ki çalışma sahası karasal iklimden ziyade nemli iklimin sahip olduğu özellikleri göstermeye daha yatkındır.

“İlçe coğrafi olarak ise Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) tarafından sahip olduğu biyolojik çeşitliliği ve hassas türleriyle dünyanın 200 önemli ekolojik bölgesi ve 34 sıcak noktasından biri olarak ilan edilen, Kafkasya Ekolojik Bölgesinin batı bölümünü oluşturan Çoruh Havzası’ndaki Tortum Çayı Vadisi içerisinde yer almaktadır” (CEPF, 2003 aktaran; Özgeriş & Karahan, 2021: 75). Bu açıdan ilçe flora ve fauna bakımından çok fazla çeşitliliğe sahiptir. Orhan ve Karahan (2010), çalışmalarında Uzundere ilçesinin bitki örtüsünü Tarımsal Biyoçeşitlilik, Ormanlar, Dere Kenarlarının Vejetasyonları, Kayalık Alanların Vejetasyonları, Stepler ve Alpin Çayırlar şeklinde 6 başlık altına ayırmıştır. Genel olarak ise alanın bitki örtüsünü yüksek kesimlerde bulunan ormanlar, çalı ve ot formasyonları oluşturmaktadır. Dağların kuzeye bakan taraflarında sarıçamlar (*Pinus sylvestris*), güneye bakan yamaçlarında da yer yer dağınık yer yer toplu bulunan meşeler (*Quercus sp*) ve ardıçlar (*Juniperus sp*) görülmektedir (Kopar & Sevindi, 2013). Karaağaç, kavak ve ıhlamur ise orman örtüsünde bulunan diğer bitki türleridir (Fotoğraf 2.; Orhan & Karahan, 2010).

Fotoğraf 2. Bitki Örtüsünden Bazı Görüntüler.

Çalışma alanının faunası da florası gibi oldukça çeşitlilik göstermektedir. Örneğin Boz Ayı, Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi, Dağ Keçisi, Kurt, Yaban Kedisi ve Vaşak

Uzundere'nin faunası içerisinde yer alana bazı memeli hayvanlardır (Orhan & Karahan, 2010).

Çalışma alanında intrazonal (kumlu-çakıllı), zonal (kahverengi orman) ve azonal (alüvyal, litosoller) toprak çeşitleri görülmektedir. Şiddetli erozyon ve engebeli yamaçlar ile birlikte bitki örtüsünün azlığı toprak oluşumunu zorlaştırmakta ve verimli olan kısımları sürükleyip uzaklaştırmaktadır (Kopar & Sevindi, 2013). Verimli topraklar daha çok akarsu kenarlarındaki düzlüklerde bulunan alüvyal topraklarda bulunmaktadır. Ancak toprakların taşlı ve sık oluşu ile birlikte küçük parsellere ayrılması verimliliği düşürmüştür.

Alanda en çok bulunan toprak çeşidi kahverengi orman topraklarıdır. Bu toprak çeşidi A, B ve C horizonlarına sahip olup, düz alanlarda daha çok toprak B katmanına sahiptir. Çalışma alanında görülen bir diğer toprak çeşidi volkanik, kireçli, kumlu ve çakıllı topraklardır (Kopar & Çakır, 2014). Bu topraklar daha çok katmanları olmadığı ve alanın kayaç yapısını gösteren intrazonal topraklardır.

Alanın 2200 m yüksek kesimlerinde ise dağ çayır toprakları bulunmaktadır. Çalışma alanının genç topraklarını ise azonal toprak çeşitleri olan alüviyal, kolüviyal ve litosoller oluşturmaktadır. Bu azonal topraklar daha çok birikinti koni ve yelpazelerinde, eğimli yamaçlarda ve vadi tabanlarında yayılış göstermektedir (Kopar & Çakır, 2014).

Eski adı Azort olan Uzundere ilçesinin tarihi üç bin yıl kadar eskilere dayanmaktadır (Kaymaz & Birinci, 2018). İlçede genel anlamda kırsal doku ve yerel kırsal kültür yaygındır (Özgeriş & Karahan, 2021). Mimari yapılarda yerel kültürü çokça görmek ve hissetmek mümkündür. Altaş (2014), çalışma alanının yerleşme şekillerini;

- 1) Kuzeydoğu-Güneybatı yönlü akan Tortum Çayı ve Kuzeybatı-Güneydoğu yönlü akarak Tortum Çayına birleşen Mususin (Azort) Deresi kenarlarında daha çok yayılış gösteren yerleşmeler,
- 2) Doğuda Tavdağı'nın (2244 m) güneyde Emin Tepe'nin (2143 m) kuzeyde ve batıda da Bozdağ'ın (2275 m) varlığı yerleşme alanının yatay bir şekilde değil de kabaca üçgen şekilde görülen yerleşmeleri 2 doğal unsura bağlamıştır.

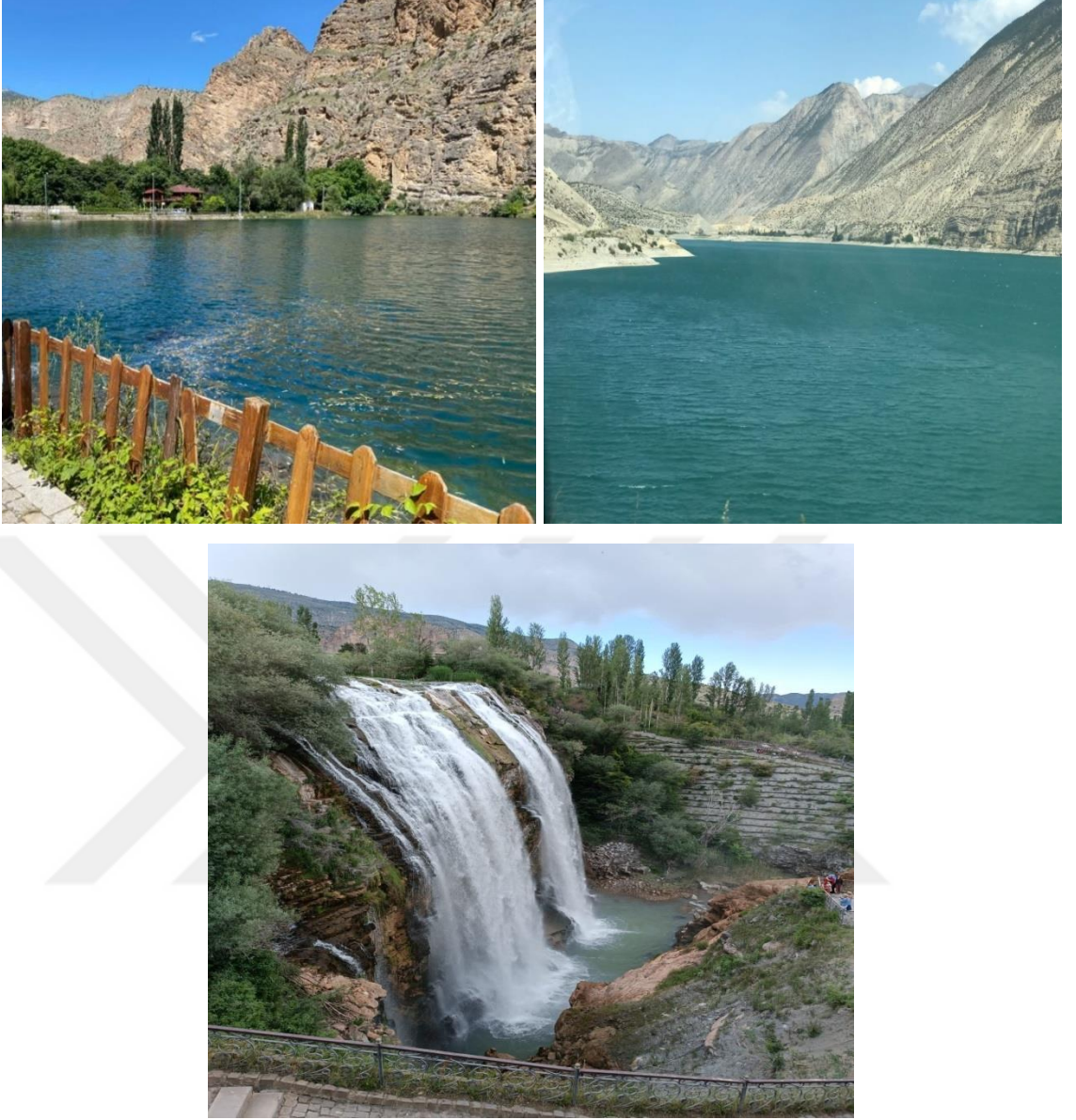
Fotoğraf 3. Uzundere İlçe Merkezinden Genel Bir Görünüm.

Uzundere ilçesinde 2023 verilerine göre hâkim olan ekonomik faaliyet türü tarım ve hayvancılıktır. Tarımsal faaliyetlerde tarla tarımı ile meyvecilik, hayvancılık faaliyetinde ise küçükbaş hayvancılık ön planda yer almaktadır (TÜİK, 2022). Küçükbaş hayvancılığın daha çok mera alanlarına dayalı yapılması ve Erzurum ilinde zengin mera alanlarının varlığı, alanda daha çok küçükbaş hayvancılık yapılmasına olanak sağlamıştır (Gökmener & Öztürk, 2022).

Fotoğraf 4. Hayvancılık ve Tarım Faaliyetlerinden Birkaç Görüntü.

Mescit Dağları (3230 m) ve Kargapazarı Dağ (3045 m) kuşakları arasında yer alan Tortum Çayı Havzası (Kopar & Sevindi, 2013), bir heyelan set gölü olan Tortum Gölü ve Ulubağ köyünün Yıkıklar mahallesinde yer alan Yedigöller (Doğanay & Alim, 2003) çalışma alanının en önemli akarsu ve göllerini oluşturmaktadır.

Fotoğraf 5. Yedigöller, Tortum Gölü ve Tortum Şelalesi’nden Görüntüler.

Son olarak ilçe, 2013 yılında 5317 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla turizm merkezi olarak ilan edilmiştir ve 2016 yılında sahip olduğu doğal güzellikler ve az sayıda ki nüfusuyla Sakin Şehir (Cittaslow) statüsünü almıştır (Özgeriş & Karahan, 2021). Böylece Türkiye’nin 11. Cittaslow şehri olmuştur.

Fotoğraf 6. Sakin Şehir (Cittaslow) Uzundere.

A. Araştırmanın Problemi

Sürdürülebilirlik açısından turizm faaliyetlerinin yoğun olduğu alanlarda taşıma kapasitesinin aşılması önemli sorunlardan biridir. Ayrıca turizm alanlarında yoğunluk arttıkça psikolojik taşıma kapasiteleri ile talepler arasında dengenin sağlanamaması ise bir diğer önemli sorunu oluşturmaktadır (Seçilmiş vd., 2018). Konuya ilişkin çalışmalar incelendiğinde diğer taşıma kapasitesi türlerine oranla psikolojik taşıma kapasitesine daha az önem verildiği ortaya konulmuştur (Erdemir, 2018). Bu durum araştırma konusunun çok boyutlu olarak incelenmesini ve araziye yönelik uygulamaların daha fazla yapılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Turizmde sürdürülebilirliğin sağlanması için taşıma kapasitelerinden biri olan psikolojik taşıma kapasitesinin hesaplanması gerekmektedir. Bu bağlamda araştırmanın problemini; Uzundere ilçesinde giderek artan turistlerin arz ve talepleri sonucu destinasyon alanda bulunan yerel halka karşı baskıları ve destinasyon alanında bulunan doğal kaynaklara ve tarihi yapılara karşı olumsuzluklarının ortaya konulması oluşturmaktadır.

B. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı; Uzundere ilçesinde turizmin gelişimine bağlı olarak yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesinin belirlenmesidir. Bu kapsamda yapılan bu

Çalışma ile yerel halkın demografik özelliklerine bağlı olarak ziyaretçiler ve turizm faaliyetlerine karşı tutum ve davranışlarında farklılık olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşığıdaki sorulara yanıtlar bulunmaya çalışılmıştır:

1. Uzundere ilçesindeki turistik destinasyon alanlarının psikolojik taşıma kapasitesi ne durumdadır? Bu kapasite aşılmakta mıdır?
2. Yerel halkın turistlerle ilişkileri nasıldır?
3. Yerel halkın turistlerin sosyo-kültürel açıdan etkilenme durumu nasıldır?
4. Turistlerin tutum ve davranışları yerel halkı ne derece etkilemektedir?
5. Turistlerin talepleri ile yerel halkın bunu karşılama durumu nedir?
6. Yerel halkın olumsuz turist baskısına karşı tepkileri nelerdir?
7. Yerel halkın en rahatsızlık duyduğu olumsuz turist davranışları nelerdir?
8. Yerel halkın ekonomik açıdan turizm faaliyetlerine karşı düşünceleri nelerdir?
9. Turizm faaliyetleri sonucu turistin olumsuz çevresel etkileri nelerdir?
10. Yerel halkın Uzundere'deki turizm faaliyetlerine katkı oranı ne kadardır?
11. Çalışma alanında yaşayan yerel halkın turizm faaliyetlerine karşı düşünceleri nelerdir?

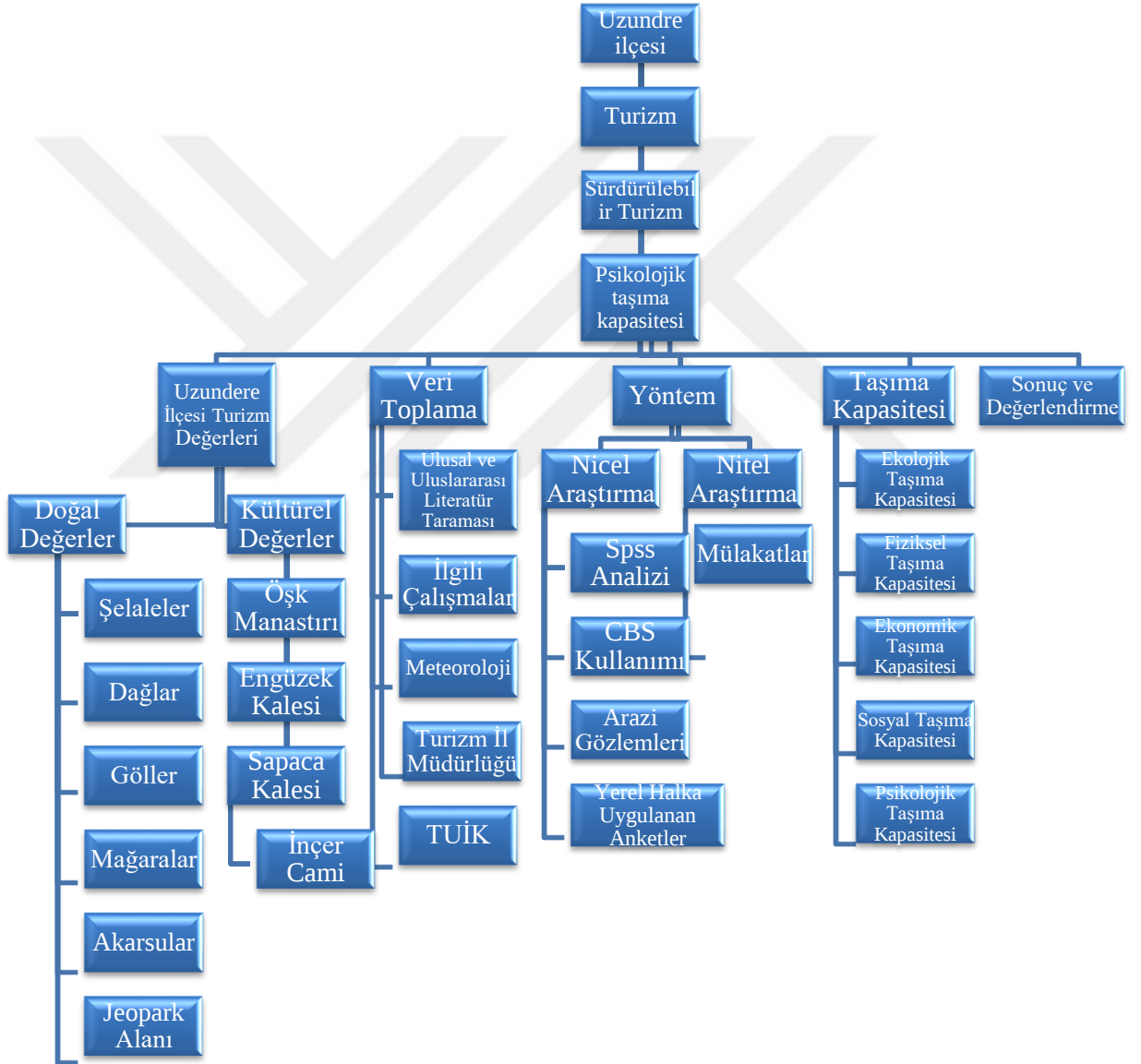
Yerel halkın demografik özellikleri turizm faaliyetlerine karşı tutum ve davranışları etkiler mi?

C. Çalışmanın nemi ve zgün Değeri

Turizmin gelişmesi için en önemli konulardan biri olan psikolojik taşıma kapasitesi, destinasyon alanındaki yerel halk ile turist arasındaki memnuniyet derecesini belirler. Bu doğrultuda bir destinasyon alanının psikolojik taşıma kapasitesinin belirlenmesi hem yerel halkın turizm faaliyetlerine karşı desteğini alma hem de turistlerin destinasyon alanından en yüksek kalitede deneyimler yaşayarak alandan ayrılmasına olanak sağlayacaktır (Özgürel vd., 2021).

Bu açıdan çalışmanın en önemli yönü Türkiye'de ilk defa uygulanan bu ölçekle her yıl binlerce turist çeken Uzundere ilçesindeki yerel halkın turizm boyutu ile psikolojik taşıma kapasitesinin belirlenmesi olmuştur. Uzundere ilçesinde böyle bir

çalışmanın yapılmamış olması ve aynı zamanda alanda ilk defa farklı bir anket ile ölçme yapılması bu çalışmayı özgün kılmaktadır. Ayrıca psikolojik taşıma kapasitesinin belirlenmesine yönelik çalışmaların ulusal ve uluslararası alanda sınırlı olması çalışmanın önemini bir kat daha artırmıştır. Son olarak destinasyon alanındaki yerel halk ve turist arasındaki ilişkinin ortaya konulup sorunların giderilmesi, turizm faaliyetlerinin destinasyon alanında yarattığı yararın ve zararın belirlenmesi Uzunore ilçesindeki turizmin gelişimine önemli bir katkı sunacaktır (Şekil 1.).

Şekil 1. Çalışma Planı ve İş Akışı

D. Araştırmanın Varsayımları

Çalışma alanında yaşayan yerel halkın anket sorularına doğru ve tarafsız bir şekilde cevap verdikleri ve yeterli zaman ayırdıkları varsayılmaktadır. Ayrıca anket soruları katılımcılar için anlaşılır ve sade bir dilde olduğu düşünülmektedir. Uzundere ilçesinde yapılan ve yapılacak olan turizm faaliyetlerine, ilçenin turizm gelişim stratejisine, yerel halkın ekonomik gelirlerine ve alana gelen ziyaretçilerin daha kaliteli hizmet almalarına büyük oranda katkı sağlayacağı varsayılmaktadır. Psikolojik taşıma kapasitesine yönelik elde edilecek bulguların yapılacak turizm yatırımları ve planlamalarıyla uyumlu olması sürdürülebilir turizme katkı sunacaktır.

E. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma konusu için hazırlanan anket soruları cevaplanmak üzere sadece gönüllü olan yerel halkla sınırlandırılmıştır. Yerel halkın anket sorularını cevaplarırken çekimser ve ön yargı ile yaklaşımları, anket doldurmaya sıcak bakmamaları sınırlayıcı faktörler arasında yer almaktadır. Çalışma alanında bağ-bahçe ile uğraşan yerel halkın sayısının fazla oluşu anket uygulaması sırasında yerel halka ulaşma zorluğunu ortaya çıkarmıştır. Destinasyon alanlarının farklı bölgelerde yer alması ise çalışmayı sınırlandıran bir diğer faktördür. Ayrıca anket çalışması uygulanmak için turistlerin en yoğun olduğu yaz aylarıyla sınırlandırılmıştır. Son olarak salgın hastalıkların yaygın olduğu 2022 dönemlerinde arazi çalışmalarının, anket ve mülakatların yapılması çalışmanın sınırlayıcı bir diğer faktörünü oluşturmaktadır.

II. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

A. Araştırmanın Hipotezleri

Hipotez, bir çalışmanın konusuyla probleminde yer alan değişkenler arasında ne çeşit ilişki olduğunu ifade eden düşüncelerdir (Coşkun vd., 2015). Bu doğrultuda araştırmanın hipotezleri şunlardır:

(H0) Demografik ve diğer bazı diğer değişkenler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, gelir durumu, meslek) ile ölçeğin ekonomi, kültür, çevresel, sosyal ve siyaset alt

boyutları arasında, Uzundere ilçesi psikolojik taşıma kapasitesi üzerinde anlamlı bir fark yoktur.

(H1) Demografik ve diğer bazı diğer değişkenler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, gelir durumu, meslek) ile ölçeğin ekonomi, kültür, çevresel, sosyal ve siyaset alt boyutları arasında, Uzundere ilçesi psikolojik taşıma kapasitesi üzerinde anlamlı bir fark vardır.

B. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini; 2022 Kasım- 2023 Kasım aylarında Erzurum Uzundere ilçesi ve çevre köylerinde bulunan yerel halk oluşturmaktadır. 2023 yılı ADNKS verilerine göre Uzundere ilçenin nüfusu 7800 kişidir. Evren büyüklüğü 1.000.000'dan fazla olan araştırmalar için örneklem sayısının en az 380 olması gerekliliği göz önüne alınarak (Coşkun vd., 2015), çalışmada toplam 400 yerel halk araştırma kapsamına alınmıştır. Bu açıdan evrenin büyüklüğüne göre örneklemin belirlendiği kotalı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Balcı (2020), evren ortalamasındaki standart sapma ne kadar büyük olursa örnekleminde o kadar büyük olmasını belirtir. Başka bir deyişle evren ile örneklem arasında doğru orantı olduğunu söylemektedir. Ortalamanın standart hatası formülünü ise aşağıdaki gibi formülize etmiştir:

$$\sigma_{\bar{x}} = \left(\frac{\sigma}{\sqrt{N}} \right) \left(\sqrt{\frac{1-f}{1}} \right)$$

Bu kapsamda uygulanan anketlerin 47 tanesi eksik ve hatalı verilerden oluşması nedeniyle analiz dışı bırakılmıştır. Buna göre analizler toplam 353 anket üzerinden gerçekleştirilmiştir.

C. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Çalışmada veri toplama aracı olarak anket, mülakat ve gözlem tekniğinden yararlanılmıştır (Şekil 1.). Anket ölçeğinin büyük bir bölümünün oluşturulmasında Bo (2014) tarafından geliştirilen turizm ile ilişkili sosyo-psikolojik taşıma kapasitesi ölçeği kullanılmıştır. Ancak birkaç soru ise Çalık'ın (2014) Beypazarı destinasyon alanının

sosyal taşıma kapasitesini belirlemek için yazdığı doktora tezinden alınmıştır. Sorular çevre, ekonomi, politik ve sosyal olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ayrıca yerel halkın turistlerin olumsuz davranışlarına karşı vermiş oldukları tepkileri ölçmek için iki alt boyut daha eklenmiştir. Ankette 5’li Likert ölçek kullanılmış olup (1: Hiç Katılmam, 2: Az Katılım, 3: Orta Derecede Katılım, 4: Çok Katılım, 5: Tamamen Katılım) 30 maddeden oluşmaktadır. Ayrıca çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılıp, yaklaşım ve kavramlarının birleştirildiği karma model yöntemi kullanılmıştır (Creswell, 2012). Turistik destinasyonlara yakın olan kırsal yerleşmelerde yaşayan 353 yerel halka anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler R-Project programı ve SPSS-25 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra, Cronbach Alfa güvenilirlik analizi, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), ölçeğin normal dağılım göstermemesi nedeniyle parametrik olmayan testler için Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis-H testi analizleri uygulanmıştır. Yerel halkın kullanılan anket sorularına verdikleri cevapların yorumlanmasında Özgürel vd. (2021) “Sosyal taşıma kapasitesi: İçmeler-Marmaris” adlı çalışmasında kullandığı dağılım aralığından yararlanılmıştır. Kullanılan yöntemlerin açıklamaları sırasıyla şöyledir;

1) Cronbach Alfa Güvenirlik Analizi: Ölçülmek istenilen kararların ya da özelliklerin, bir araç yardımıyla en hatasız bir şekilde ölçülmesine güvenirlilik denir. Başka bir deyişle güvenirlilik, ölçüm araçlarının ya da ölçümün doğru, kararlı, duyarlı, tutarlı ve objektif olma miktarı veya derecesi şeklinde tanımlanabilir (URL2). Çalışmalarda kullanılan ölçeklerin birbiri ile uyumlu ve güvenilir olması gerekmektedir. Bu açıdan güvenirliliği belirlemek için Cronbach Alfa’ya göre bir derece vardır. Ölçeğin güvenilir sayılabilmesi için Alfa değerinin en az 0,7’den büyük olmalıdır. Çünkü 0,7’den küçük çıkan değer, ölçeğin güvenilirli olmamasını göstermektedir (URL3). Güvenirliliği belirlemek için çeşitli yöntemler vardır. Bunlar aşağıda ki başlıklarda sırasıyla açıklanmıştır.

2) Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA): Güvenirlilik ölçmek için kullanılan yöntemlerden biri olan doğrulayıcı faktör analizi, “önceden oluşturulan bir model aracılığıyla gözlenen değişkenlerden yola çıkarak gizil değişken (faktör) oluşturmaya yönelik bir işlemdir. Genellikle ölçek geliştirme ve geçerlilik analizlerinde kullanılmakta veya önceden belirlenmiş bir yapının doğrulanmasını amaçlamaktadır” (Yaşhoğlu, 2017: 78).

3) Mann Whitney-U Testi: Bu test yöntemi, benzer alanlardan gelen iki bağımsız gruplar arasındaki farkı ya da eşitliği belirlemede kullanılır (URL4). Bağımsız iki grup arasında normal dağılım gösterdiği takdirde bağımsız örneklem t-testini, normal dağılım göstermediği takdirde ise iki bağımsız grubun ortalamalarını karşılaştırmak için Mann-Whitney U testi kullanılmaktadır (URL5).

4) Kruskal Wallis-H Testi: Kruskal Wallis-H testi, normal dağılım göstermeyen, sıralı (ordinal) ve sayısı en az 3 olan grupların ortalamaları arasındaki farklılığı anlamlandırmak ve karşılaştırmak açısından kullanılan bir yöntem çeşididir (URL6).

D. Veri Toplama Süreci

Uzundere ilçesinde anket uygulamasına başlamadan önce anket soruları Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik kuruluna E.88656144-000-2200209714 sayılı numara ile gönderilip 07.07.2022 tarihinde onay alınmıştır. Ayrıca anket uygulamasına başlamadan önce anket formu üzerinde bulunan hatalar giderilmiştir. Daha sonra Erzurum Valiliği'nden konuyla ilgili izinler alınmış olup, anketin yapılmasına 11 Kasım 2022 tarihinde başlanmış ve farklı periyotlarda araştırma sahasında anket çalışmaları yapılarak 26 Haziran 2023 tarihinde veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

III. ÇALIŞMA ALANI VE KONUSUYLA İLGİLİ DAHA ÖNCE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Çalışmanın bu bölümünde sürdürülebilir turizm, turizmde taşıma kapasitesi, sosyal (toplumsal) ve psikolojik taşıma kapasitesi konu başlıkları ile Uzundere ilçesi ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar yer almaktadır.

Yılmaz, O. (1991): “Tortum Çayı Havzasının Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası” adlı doktora tezinde Tortum Çayını fiziki ve beşeri yönleriyle ele alıp en ince ayrıntısına kadar çalışmıştır.

Rızaoğlu, B. & Tanrısevdi, A. (1997): “Yerel Toplumsal Duyarlılığın Bir Ölçüsü Olarak Turizmin Toplumsal Taşıma Kapasitesi” adlı makalede turizmde bulunan taşıma kapasitelerinin bir hoşgörü sınırına sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sınır aşıldığı takdirde turizm faaliyetleri olumsuz yönde ilerlediğini, aşılmadığı takdirde bir zarara ve tahribata uğramadan turizm faaliyetinin ilerlediği sonucuna varmışlardır.

Saveriades, A. (2000): “Establishing The Social Tourism Carrying Capacity For The Tourist Resorts of The East Coast of The Republic of Cyprus” adlı çalışmada psikolojik taşıma kapasitesini ölçtüğü destinasyon alanında turizm faaliyetlerinin gelenek ve göreneklerde, ahlaki davranışlarda ve sosyal hayattaki değişimlerinden kaçınılmaz olduğunu ve alanda bulunan yaşam maliyet derecesini ayrıca arazi değerlerini büyük oranda arttırdığını ifade etmiştir.

Doğanay, S. & Alim M. (2003): “Coğrafi Bir Tanıtım: Yedigöller (Uzundere) Günübirlik Rekreasyon Alanı” adlı çalışmalarında turizm açısından destinasyon alanı olan Uzundere ilçesini incelemişlerdir.

Avcı, N. (2007): “Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi” adlı çalışmasında taşıma kapasitesinin ölçülmesi ve turizmin çevresel etkisinin belirlenmesi alana yapılacak yatırım ve turizm politikaları için olumlu gelişmeler sağlayacağını ifade etmiştir.

López-Bonilla, J. M. & López-Bonilla, L. M. (2008): “Measuring Social Carrying Capacity: An Exploratory Study” adlı çalışmada Batı Endülüs Bölgesinde farklı zamanlarda turist memnuniyet derecesini ölçmüşlerdir. Destinasyon alanının yoğun olduğu dönemlerde turist memnuniyet derecesinin azaldığı kanısına varmışlardır. Buda destinasyon alanında bulunan yerel halk için olumsuz etki yaratmakta olduğunu belirtmişlerdir.

Orhan, T. & Karahan, F. (2010): “Uzundere İlçesi ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmalarında SWOT Analizi ile destinasyon alanının ekoturizm özelliklerini ele almışlardır.

Altaş, N. T. (2014): “Fonksiyonel Özellikleri Bakımından Uzundere Kasabası” adlı çalışmasında Uzundere ilçesini bölgesel coğrafya metoduyla etüdünü yapmıştır.

Bo, Z. (2014): “A Research On Residents’social-Psychological Carrying Capacity of Tourism Destinations: A Case Study On Asakusa Area, Tokyo, Japan” adlı çalışmasında turizmin yerel halkın güvenliğine, kültüre, geleneklere, çevre tahribatı ve kirliliğine etkilerini ölçmeyi amaçlamıştır. Bu başlıklardan düşük oranlı veriler elde etmiş ve bu da turizmin bu başlıklara olumsuz etkiler yarattığı sonucuna varmıştır.

Ayrıca restoran sayısı, halka açık yeşil alanlar ve halkın çevre koruma bilinci başlıklarından yüksek oranlı değerler elde etmiştir.

Göktuğ, T. H., Yıldız, D. N., Demir, M. & Bulut, Y. (2014): “Taşıma Kapasitesi Kuramının Milli Parklarda Oluşum-Gelişim ve Modellenme Süreci” adlı çalışmalarında taşıma kapasitesinin önemini vurgulamışlardır. Rekreasyon alanlarında deneyimlerde düşüş yaşanmadan alanda bulunan doğal ve kültürel kaynakların tahrip olmaması için taşıma kapasitesi ölçümlerinin yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Kopar, İ. & Çakır, Ç. (2014): “Tortum Gölü-Tortum Boğaz Vadisi Ve Yakın Çevresinin (Uzundere-Erzurum ve Yusufeli-Artvin) Serrano Ve Ruiz-Flaño Yöntemiyle Jeoçeşitlilik Derecesinin Belirlenmesi” adlı makalelerinde Uzundere ilçesinin litolojisini, jeoçeşitliliğini, toprağı vb. konuları detaylı bir şekilde ele almıştır.

Kopar, İ. & Çakır, Ç. (2016): “Tortum Çayı Havzasında (Erzurum-Artvin) 2014 ve 2015 Yıllarında Yapılan Su Buzu Tırmanışları ve Bunun Kış Turizmi Kaynakları Bakımından Değeri” adlı çalışmalarında Uzundere ilçesinin önemli turizm faaliyetlerinden biri olan buz tırmanışını konu edinmiş ve bunun turizm açısından katkısını ortaya koymuşlardır.

Bakırcı, M. (2017): “Kırsal kalkınma” adlı çalışmasıyla kırsal kalkınmayı detaylı çalışmış ve çeşitli başlıklar altında incelemiştir.

Birinci, S., Kaymaz, Ç. K. & Dumlu, Y. (2017): “Macera Turizmi Açısından Değerlendirilmesi Gereken Bir Kış Doğa Sporı: Buz Tırmanışı” adlı bildirilerinde kış turizminin kollarından biri olan buz tırmanışını ele almışlardır.

Kaymaz, Ç. K., Birinci, S. & Camcı, A. (2017): “Sürdürülebilir Turizm Açısından Uzundere Sakin (Cittaslow) Şehri” adlı bildirilerinde Uzundere ilçesinin sakın şehir olma özelliğini sürdürülebilir turizm açısından değerlendirmişlerdir.

Çeti, B. (2018): “Turizm Politikası ve Planlaması Kapsamında Taşıma Kapasitesi Kavramının Değerlendirilmesi” adlı kavramsal makalesinde destinasyon alanlarında psikolojik taşıma kapasitesinin aşılması halinde alanda bulunan yerel halkın ziyaretçilerden rahatsızlık duymaya ve turizm faaliyetlerine karşı olumsuz düşünceler beslemeye başladıklarını ifade etmiştir.

Erdemir, B. (2018): “Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Destinasyonların Fiziksel ve Psikolojik Taşıma Kapasitesi Analizi: Pamukkale Hierapolis Ören Yeri Örneği” adlı çalışmada destinasyon alanına gelen ziyaretçilerin psikolojik taşıma kapasitesini ölçmeyi amaçlamıştır. Ziyaretçilerin kalabalık ortamlarda memnuniyet derecelerinin düştüğü sonucuna ulaşmıştır. Yapılan analizler sonucunda uyruk, cinsiyet, medeni durum ve yaş değişkenlerinin psikolojik taşıma kapasitesi ve çevre duyarlılığının ölçülmesinde önemli farklılıklar yarattığı kanısına varmıştır.

Kaymaz, Ç. K. & Birinci, S. (2018): “Agriturizm ve Agroturizmin TaTuTa (Tarım-Turizm-Takas) Kapsamında Değerlendirilmesi ve Uzundere-Tortum İlçelerinde Kırsal Kalkınmaya Etkisi” adlı çalışmalarında TaTuTa projesinin kırsal turizmin kalkınmasındaki katkı oranını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Çalışmaları sonucunda bu projenin Uzundere ve Tortum ilçelerinin sosyo-ekonomik açıdan gelişmesinde büyük katkılarının olduğu sonucuna varmışlardır.

Seçilmiş, C. & Kılıç, İ. (2018): “Turistik Destinasyonlarda Yerel Halk ve Turist Gözünden Taşıma Kapasitesinin Değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği” adlı çalışmalarında elde ettikleri en önemli sonucu, alanda bulunan yerel halkın ziyaretçinin varlığından rahatsız olmadığı ve destinasyon alanına verdikleri zararın makul seviyede olduğunu belirlemişlerdir. Bu da psikolojik taşıma kapasitesinin aşılmadığını gösterir. Ayrıca yapılan analizler sonucunda davranışlar ile psikolojik taşıma kapasitesi arasında bağlantı olduğu kanısına varmışlardır. Turistin tekrar destinasyon alanına gelmesiyle alanda bulunan kaynakları iyi kullanması ve yerel halkla arasındaki ilişkinin iyi olması arasında ilişkinin olması varılan en önemli sonuçlardan biridir.

Gökdeniz, A. (2019): “Turistik Destinasyonlarda Sosyal Taşıma Kapasitesi Algısı ve Tekrar Ziyaret Niyetine Etkisi: Ayvalık Araştırması” adlı makalesinde turistlerin rekreasyon alanına tekrar gelmeleri ve başkalarına buraya gelmeleri için tavsiye etmelerinde etkili olan ve olmayan unsurlar şeklinde ikiye ayırmıştır. Etkili olan unsurları; alanın ulaşılabilirliği, temizlik, alanda bulunan hizmetin kalitesi ve fiyat, doğal ve kültürel çekicilikler şeklinde sıralarken, etkili olmayan unsurları rekreasyon alanında yapılan aktiviteler ve konaklama hizmetleri şeklinde sıralamıştır.

Tokarchuk, O., Gabriele, R. & Maurer, O. (2020): “Estimating Tourism Social Carrying Capacity” adlı çalışmalarında turizmde psikolojik taşıma

kapasitesinin ölçülmesi için yeni bir yöntem geliştirmişlerdir. Ayrıca bu yöntemi kullanarak sosyal taşıma kapasitesinin ölçülmesinde yaşam memnuniyet göstergelerinin büyük oranda katkı sağladığı kanısına varmışlardır.

Kaymaz, Ç. K., Çakır, Ç., Birinci, S. & Kızılkın, Y. (2021): “GIS-Fuzzy Dematel MCDA Model in The Evaluation of The Areas For Ecotourism Development: A Case Study of "Uzundere", Erzurum-Turkey” başlıklı çalışmalarında Uzundere ilçesinde bulunan ekoturizm alanlarının sürdürülebilirliği için bir model geliştirmişlerdir.

Özgürel, G., Bozkurt, M. & Baysal, K. (2021): “Sosyal Taşıma Kapasitesi: İçmeler-Marmaris Örneği” adlı çalışmada alanın sosyal taşıma kapasitesini ölçmeyi amaçlamışlardır. Destinasyon alanında bulunan yerel halkın büyük bir bölümünün alanda bulunan turizm faaliyetlerinin devam etmesi gerektiğini düşünmekte olduğu kanısına varmışlardır. Bu da içmelerde bulunan turist yoğunluğunun, yerel halkın hoşnutluk duyduğu seviyede olduğunu tespit etmişlerdir.

Tanç, A. (2020): “Uzundere İlçesinin Ekoturizm Potansiyelinin SWOT Analizi Yöntemi ile Belirlenmesi” adlı çalışmada alanın turizm potansiyeli, alanda bulunan yerel halkın turizm faaliyetlerine karşı düşünceleri ve ekoturizme engel olan etkilerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yusoh, M., Mapjabil, J., Hanafi, N. & Idris, M. (2021): “Tourism Carrying Capacity And Social Carrying Capacity: A Literature Review” adlı çalışmada ziyaretçiler ile yerel halk arasında büyük bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin pozitif yönde olduğu taktirde, alandaki turizm faaliyetinin gelişmesinde büyük oranda katkı sağlayacağı kanısına varmışlardır. Böylece psikolojik taşıma kapasitesinin önemini ortaya koymuşlardır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. TURİZM VE TURİZM COĞRAFYASI

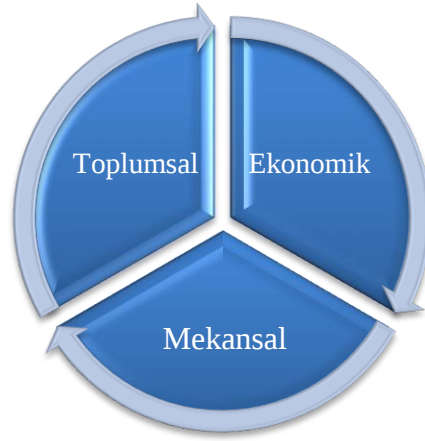
Turizm yıllar geçtikçe önemi git gide artan bir sektördür. Bunun yanında bir ülkenin ulusal ekonomisinin artmasında, bölgenin ve ülkenin kalkınmasında turizmin etkin rolü vardır (Dahles & Bras, 1999). Turizm, diğer ekonomik sektörlerle oranla daha hızlı büyümektedir (Yusoh vd., 2021). Bu büyümenin olumlu getirileri olduğu gibi olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Ancak Avcı (2007), turizm gelişim planlamalarının temel amacının faydalarını maksimum seviyeye çıkarmak iken maliyetlerini minimum seviyeye indirmek olduğunu belirtir. Bu amaca ulaşabilmek için de birbirinden farklı olan turizm aktörlerinin ihtiyaçlarını ve davranış şekillerini dikkate almak gerekir (Albrecht, 2016). Ayrıca turizmin gelişmesi ve büyümesi için çevresel, sosyal ve ekonomik olmak üzere üç ana boyutta denge sağlanmalıdır (UNWTO, 2004). Paskova vd. (2021), bu gelişimin ve dengenin kalıcı olabilmesini, ziyaretçilerin, yerel halkın, turizm faaliyetlerinin, girişimcilerin ve doğanın korunması amacıyla uyumlu olması yeteneğine bağlı olduğunu belirtir.

Turizmin gelişimi her ne kadar ekonomik kalkınmaya katkı sağlasa da biryandan da alanda yaşayan yerel halkın hayatlarında değişikliklere neden olur (Bo, 2014). Bu değişiklikler çevresel, ekonomik ve kültürel boyutlarda olumlu ya da olumsuz anlamda farklı derecelerde meydana gelir. Buhalis (2000), turizmin yerel halk ile turistlerin iç görüşünü arttırarak alanda bulunan kaynakların korunmasına aynı zamanda da zarar gören kaynakların yenilenmesine alt taban hazırlayan olumlu bir değişikliğe neden olduğunu belirtir. Turizm faaliyeti, yerel halkın çeşitli yönlerde geliştirme olanağı sağlar ancak turizm faaliyetindeki hız kontrol edilmezse geleneksel kültürün bozulması ve çevre kalitesinde düşüş yaşanması gibi çeşitli olumsuzluklar yaratır (Syamlal, 2008). Kısacası bütün kalkınma faaliyeti gibi turizm de çevresel değişimlere neden olur (Buckley, 2009). Bu istenmeyen değişikliklerin sık sık görülmesi ise taşıma kapasitesinin aşılmasından kaynaklanır (Wall, 1982).

Turizm, tanımı kişiden kişiye farklılık göstermekte olup net bir tanımı olmayan bir kavramdır. Aydın (2012), turizmi hızla büyüyen ve kalabalıklaşan şehirler içerisindeki bedensel ve ruhsal açıdan yorgun insanların dinlenmek için yaptıkları faaliyet şeklinde tanımlamıştır. Turizm faaliyeti, insanın psikolojik açıdan yer değiştirmek, kaçmak, dinlenmek, uzaklaşmak ya da yeni yerler görmek isteğiyle ortaya çıkmaktadır. Turizm ülkeler için büyük önem arz etmektedir. Öyle ki turizm faaliyeti geri kalmış ülkeleri bir anda gelişmiş ülke konumuna getirebilirken aynı anda fakir ile zenginin yerini değiştirebilmektedir. Turizm faaliyeti üç farklı mekânsal unsurdan oluşmaktadır. Bu mekânsal unsurlar sırasıyla şunlardır (Özgüç, 2017):

1. Turist çıkaran mekânlar (ziyaretçinin yaşadığı yer),
2. Turist varış noktaları (ziyaretçilerin gitmek istedikleri noktalar) ve
3. Bu iki mekân arasında yapılan yolculuklar.

Bu üç mekânsal unsurdan oluşan turizm, toplumsal ve ekonomik açıdan küreselleşmeyi kolaylaştıran bir faaliyettir. Bu küreselleşme toplumsal, ekonomik ve mekânsal olmak üzere üç boyuta birden katkı sunmaktadır (Şekil 1.1.).

Şekil 1.1. Turizmin Küreselleşmede Katkı Sunduğu Boyutlar

Turizm ile coğrafya arasında yadsınamaz bir ilişki bulunmaktadır. Bu açıdan turizm sahip olduğu çekici alanlarının mekânsal özelliklerini ortaya koymak ve bu alanların ekonomik açıdan değer kazanabilmesi için coğrafyaya ihtiyaç duymaktadır. Çünkü coğrafya, mekânı ve mekânda gerçekleşen hem doğal hem de beşerî faaliyetleri incelemesiyle turizmin türü ve hacmine katkı sağlayarak insanların bu mekânı merak

edip keşfetmesine neden olmuştur (Deniz & Kalem, 2018). Bu nedenle coğrafyanın turizm üzerindeki katkısı göz ardı edilemez. Beşerî ve ekonomik coğrafyanın bir alt dalı olan turizm coğrafyası, insanların doğada kendiliğinden oluşan şekilleri, yapıları ve bunların özellikleri ile doğayla iç içe gerçekleşen kültürel varlıkları gezip görmek, incelemek, öğrenmek, eğlenmek ya da spor yapmak amacıyla gerçekleştirdikleri faaliyet şeklinde tanımlanmaktadır (Güngördü, 2003).

Turizm coğrafyası, turizm faaliyetinin yaygın olduğu alanlar için önemli bir başlıktır. Çünkü turistin çıkış noktası ile varış noktası arasındaki turizm koridoru turizm planlaması için önem teşkil etmektedir. Bu açıdan Mathieson ve Wall (1996) turizm coğrafyasını (aktaran; Özgüç, 2017: 17):

1. *Turizme olan talebin mekânsal özellikleri ve yarattıkları kalıplar,*
2. *Arzın mekânsal özellikleri ve bunların ortaya çıkardığı kalıplar,*
3. *Turizm alan ve bölgelerinin coğrafyası*
4. *Turistin hareketleri ve yarattığı akış kalıbı*
5. *Turizmin etkisi*
6. *Turizm mekânına ilişkin modellerin incelenmesi* şeklinde 6 ayrı konudan oluştuğunu belirtmiştir.

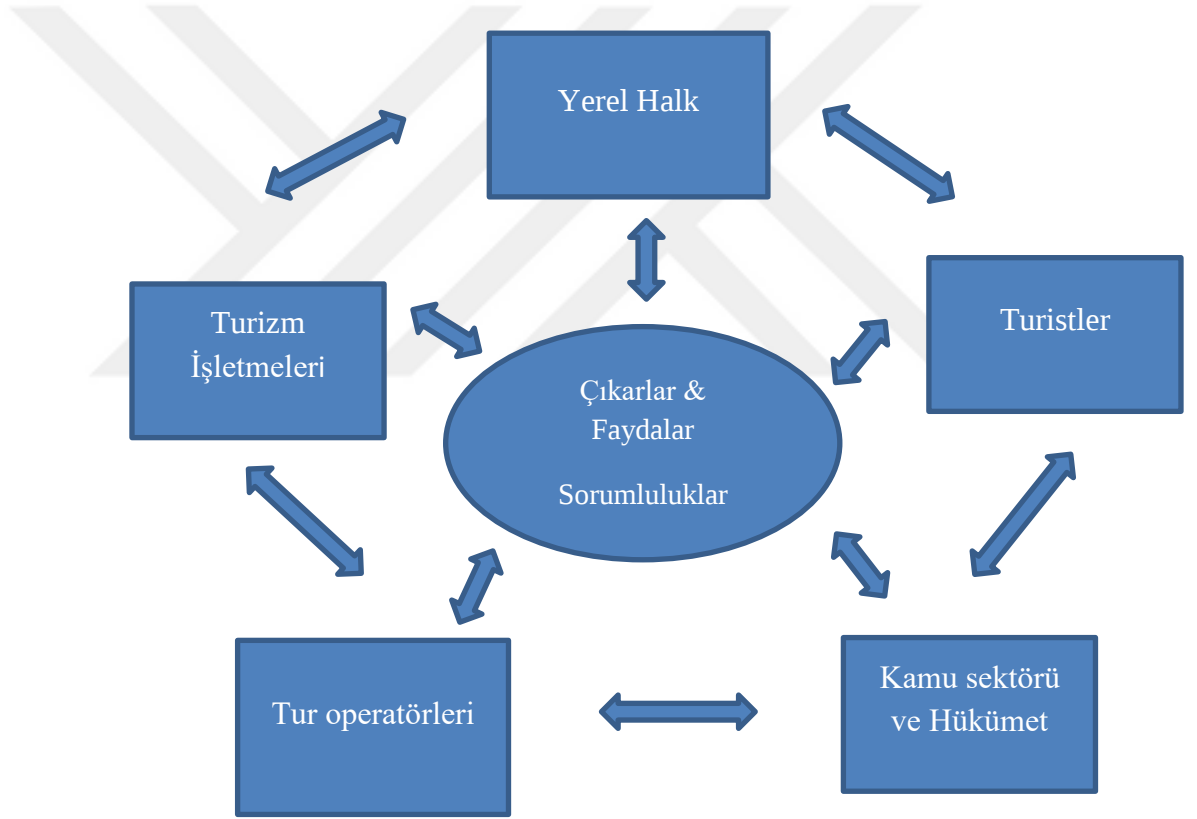
1.2. TURİSTİK DESTİNASYON KAVRAMI

Destinasyonlar, bir ülke ya da bölgede iyi tanınmış, tüketicilere çeşitli deneyimler sunan ve farklı kaynaklara sahip olan turizm alanlarıdır (Buhalis, 2000). Leiper (1995) destinasyonları, belirli özellikleri ile çekici olan, çeşitli deneyimlerin algılandığı ve belirli bir süre için seyahat edilen alanlar olarak tanımlar. Destinasyon alanları kişisel olan turizm imkânları ve hizmetleri (ulaşım, eğlence, tesis hizmetleri, yemek, konaklama vb.) ile kamu mallarının (deniz, göl, manzaralar, kültürel çevre vb.) karışımından oluşmaktadır (Buhalis, 2000).

Destinasyonlarda meydana gelen turizm faaliyetleri turistlerin bıraktığı döviz ile turizmin sağladığı yeni iş olanakları ekonomiye önemli getiriler sağlar. Bunu yanında bölgenin kalkınması, turizm faaliyetlerinin ve etkilerinin en iyi duruma getirilmesi ayrıca yararlı turizm politikaları için destinasyon pazarlaması çok işe yaramaktadır. Bordas (1994), destinasyonların rekabet (pazarlama) gücünü talep ve arzın yanında dış

çevreden etkilenme faktörlerine dayandırmıştır. Bunun yanı sıra Gartner (1989), bir destinasyonun potansiyel gücünü, ziyaretçilerin aklında yer tutma sürecine bağlı olduğunu, Ritchie ve Crouch (2003) ise bu algının turist deneyimleri ve alanın yönetim planları dâhilinde gerçekleşip şekillendiğini belirtir.

Destinasyon alanlarındaki hedef ve stratejilerin uygulanması ve geliştirilmesi Şekil 1.2'deki paydaşların ilişkisine bağlı olduğu gibi destinasyon alanının rekabet gücünün sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Her paydaş kendisi için olan faydaları en üst seviyeye çıkarmayı amaçlar. Eğer bu amaçlar arasındaki denge sağlanmazsa paydaşlar arasındaki ilişkiyi tehlikeye atar ve uzun vadeli hedef ve stratejilere ulaşılmasını zorlaştırarak alanın refahını tehdit eder (Buhalis, 2000).

Şekil 1.2. Turizm Paydaşlarının Birbirleri İle İlişkisinin Çarkı
Kaynak: Buhalis & Fletcher'dan (1995) yararlanılarak hazırlanmıştır.

1.3. DESTİNASYON SEÇİM VE TÜRLERİ

Destinasyon alanları hakkındaki daha önce yapılan deneyimlerin imajı, reklamlar ve haberler ziyaretten önce turistin alan hakkındaki düşüncelerini şekillendirir ve destinasyon alanına gelme planlarını etkiler (Chon, 1991). Turistlerin eğitim seviyeleri,

ziyaret etmelerinin amacı, aile ve kültür yapıları, maddi birikimleri vb. unsurlar destinasyon seçiminde etkili olmuştur.

Buhalis (2000), ziyaretçilerin destinasyon alanlarını farklı amaçlarla kullanmasından dolayı destinasyon türlerinin belirlenmesinin zorluğunu her ne kadar belirtse de, destinasyon türlerini Tablo 1.1’deki gibi sınıflandırmıştır.

Tablo 1.1. Destinasyon Türleri ve Ziyaret Sebepleri

Destinasyon Türü	Ziyaret Sebebi	Aktiviteler
Kentsel	İş- boş zaman	Toplantılar, teşvikler, konferanslar, sergiler, eğitim, din, sağlık, gezi, alışveriş, gösteriler, kısa molalar
Sahil	İş- boş zaman	Toplantılar, teşvikler, konferanslar, sergiler, deniz, güneş, kum, spor
Alp	İş- boş zaman	Toplantılar, teşvikler, konferanslar, sergiler, kayak, dağ sporları, sağlık
Kırsal	İş- boş zaman	Toplantılar, teşvikler, konferanslar, sergiler, dinlenme, tarım, eğitici faaliyetler, spor
Otantik Üçüncü Dünya	İş- boş zaman	İş fırsatları keşfetme, macera, otantik ilgi, hayır kurumları, özel ilgi
Benzersiz, Egzotik, Özel Günler	İş- boş zaman	Toplantılar, özel fırsatlar, balayı, yıl dönümleri

Kaynak: Buhalis (2000: 101)’den faydalanılarak hazırlanmıştır.

İş ve eğlence gezileri çok fazla farklılıkların olduğu bir turizm çeşidi olduğundan sınıflandırılması zordur. İş gezilerinin sınıflandırılması her ne kadar zor olsa da boş zamanda yapılan gezilerin iş seyahatini de içine aldığı bilinir. Bu durumun tersi de söz konusudur. İş gezilerinde destinasyona varış ve ilerleme noktalarını işletme ya da işveren belirlemektedir (Buhalis, 2000). Varış noktasını belirlemede fiyat esnekliği yoktur. Eğlence amaçlı yapılan turizmde varış noktasını seçmek için çok fazla seçenekler vardır. Fiyat esnekliği eğlence turizmi yapan ziyaretçiler üzerinde fazladır ve varış noktasını belirlemede önemli bir unsurdur (Buhalis & Fletcher, 1995). Boş zaman gezginleri ise daha çok okul zamanı boyunca seyahat edemeyen çocuklu ailelerdir. Bu da her ne kadar mevsimlik sektörler için sorun oluştursa da farklı destinasyon alanlarının farklı mevsimlik kalıpları vardır.

1.4. DESTİNASYONLARIN KULLANIM SEVİYESİ

Her turizm alanının ziyaretçi gelişiminin ve kaynakların kullanımının özel bir seviyesi vardır (Saveriades, 2000). Destinasyon kullanım seviyesi; kullanılan alan başına düşen toplam turist sayısı ya da yoğunluğu olarak tanımlanır (Bonilla & Bonilla, 2008). Buna bağlı olarak bir destinasyon alanında bulunan kaynakların kullanım oranında bir artışın olması memnuniyet seviyesinin ve sürdürülebilirliğinin azalmasının yanında çevresel tahribatlara, sosyo-kültürel bozulmaya ve ziyaretçinin tecrübelerinde düşüşe neden olur (Alldredge, 1972). Destinasyonlar belirli bir ziyaretçi doygunluğuna ulaştıktan sonra sorunları gidermek açısından caydırıcı ya da yasaklayıcı önlemlerde getirebilir (Buhalis, 2000). Bu caydırıcılıklar arasında aşağıdakiler örnek olarak gösterilebilir (Buhalis, 2000):

- Tema parklarında yönetim teknikleri, ziyaretçi yoğunluğundan dolayı ziyaretçileri sıkışık cazibe merkezlerinden daha az yoğun olan cazibe merkezlerine doğru çeşitli haberlerle yönlendirmeye çalışmaktadırlar.
- Cambridge gibi kasabalar, yerel ekonomiye çok az katkısı olan kalıcı ziyaretçileri caydırmak için park etme sürelerine kısıtlama getirmektedir.
- Mauritius, yüksek kalite oranındaki resot otellerin geceleyin kiralanması yasağını getirmiştir.
- Venedik son zamanlarda turizm hizmetleri için yüksek primler ödeyerek turizm faaliyetlerini azaltmaya ve olumsuz haberler çıkararak ziyaretçiyi caydırmaya çalışmaktadır.

1.5. SÜRDÜREBİLİRLİK KAVRAMI

Sürdürülebilirlik herhangi bir kaynağın ya da nesnenin gelecek nesil için doğru şekilde kullanılıp aktarılmasıdır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere sürdürülebilirlik kavramının temelini süreklilik oluşturmaktadır (Kaypak, 2012). Sanayi Devrimiyle birlikte artan üretim ve tüketim sonucunda zamanla doğal çevreye verilen zarar artmaya başlamış ve yavaş yavaş kullanılan kaynakların süreklilik konusu dikkat çeken konular arasına girmiştir (Erdem & Bozan, 2021). Sürdürülebilirlik terimi, 19. yüzyılın başlarında sosyal hayatın her alanında kendini hissettirmeye başlamış ve gün geçtikçe sürdürülebilir kavramının gerekliliği gündeme gelmiştir (Tıraş, 2012).

Sürdürülebilirlik kavramı, birçok alanda kullanılsa da insanın geleceğini konu alması ve ele aldığı alandaki kaynakların korunması konularına odaklanır (Beyhan & Ünügür, 2005). Sürdürülebilir kavramı kişilere, ülkelere ve kültürlere göre farklı yorumlanmaktadır. Bu açıdan bir bölgede kaynakların sürdürülebilirliği istendiğinde, strateji ve politikalar bölgenin kültürü ön plana alınarak hazırlanmalıdır. Örneğin bitki ve hayvanın ön planda olduğu kültür ya da yaşam tarzlarında doğal kaynakların tahrip edilmemesi için çevreye duyarlı stratejiler geliştirilmelidir (Çelik, 2006). Uluslararası Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN)'nin 1980 yılında yayınladığı Dünya Korumacılığı Stratejisi Raporu dönemin hedef ve ilke bütünlüğüne yardım eden bir rapor veya eylemdir. Bu rapor ve diğer eylem programları sürdürülebilirlik için aşağıdaki ilkeleri belirlemişlerdir (Özbey, 2002):

1. Bütüncül şekilde hedef ve strateji oluşturmak.
2. Beşerî miraslarını ve bio çeşitliliğini dikkate alarak korumak.
3. Ekolojik süreçleri bozacak davranışta bulunmamak.
4. Dönem içindeki verimliliği koruyarak gelecek nesle ulaştırmak.
5. Doğal kaynaklar ile ekonomik büyüme arasında dengeyi sağlamak.
6. Ülkeler arasındaki hakkı ve dengeyi sağlayacak maddeler oluşturmak.

Hangi sektörde olursa olsun büyüme, çevre ile uyumlu olduğu takdirde sürdürülebilir olmaktadır.

1.6. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA KAVRAMI

Kalkınma, az gelişmiş olan ülkelerin kültürel, sosyal ve ekonomik açıdan kendilerinden daha fazla gelişmiş olan ülkelere yakınlaşmasını, gelişmiş olan ülkelerin de daha fazla gelişmesi ve ilerlemesine katkı sağlaması olarak kullanılır (Çakılcıoğlu, 2013). Kalkınma her ülke ya da bölgede aynı anda ve aynı oranda gerçekleşmemektedir. Kalkınma hızı, gelişmişlik açısından geri kalmış ya da az gelişmiş olan ülkelerde yavaş iken, gelişmiş ülkelerde bu hız daha fazladır. Bu açıdan gelişmiş ülkeler kalkınma hızıyla ekonomik anlamda büyürken, az gelişmiş ya da geri kalmış ülkeler gelişmiş ülkelerin kontrolünde ilerlemektedir (Erdem & Bozan, 2021). Bu açıdan ülkeler geri kalmış, gelişmekte olan veya gelişmiş ülke şeklinde gruplara ayrılmaktadır. Kalkınma dengeli veya dengesiz bir şekilde gerçekleşebilmektedir ama istenilen kalkınma dengeli

ve planlı şekilde olanıdır (Kaypak, 2012). Her ne kadar tanımlarda daha çok kalkınmanın ekonomik yönü ön plana çıksa da kalkınma sadece ekonomik açıdan değil, sosyal ve kültürel açıdan da ilerleme ya da yenileştirme anlamına da gelmektedir. Bu açıdan kalkınma kavramı; tek bir standart tarafından gösterilmeyen ve kültürel, sosyal, psikolojik, ekonomik ve siyasal gibi ayrı ayrı parçadan oluşan bir bütündür. Kalkınma, sanayi ve hizmetlere dayalı ekonomiyi amaçlayan ekonomik kalkınma, toplumun yaşamındaki refahı arttırmayı amaçlayan sosyal kalkınma ve bir alanda yaşayan insanların kültür seviyesini arttırmayı amaçlayan kültür kalkınması şeklinde farklı başlıklara ayrılabilir (Köklü, 1976).

Sürdürülebilir kalkınma ise hedefleri, ülkenin gelişmesi ve ilerlemesi olan bunları gerçekleştirirken de kültürel, doğal ve sosyal kaynakların ve çevrenin bozulmamasına dikkat eden yaklaşıma denir (Kahraman, 1994). Ayrıca sürdürülebilir kalkınma kavramı; dünyanın sahip olduğu kıt kaynakların ortadan kalkmasına neden olmadan en uygun şekilde kullanarak, sadece belli bir toplum için değil bütün dünya toplumları için adaletli, ekonomik gelişme şeklinde tanımlarken, bazıları ise doğaya saygılı olmak şartıyla kaliteli yaşam sağlamak şeklinde tanımlamıştır (Kruijf & Vuuren, 1998). Yapılan tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere sürdürülebilir kalkınma, kaynakların kullanımında hem bugünün hem de gelecek nesli dikkate aldığı bir yaklaşımdır. Kaya (1997), sürdürülebilir kalkınmanın ortaya çıkmasının nedenlerini şu şekilde sıralamıştır:

- 1) Kaynaklara zarar verme,
- 2) Nüfus artışı,
- 3) Geri kalmışlık,
- 4) Sermaye birikiminde yetersizlik, tasarruf eksikliği, teknoloji ve
- 5) Örgütlenme şeklinde maddelere ayırmıştır.

Sürdürülebilir kalkınma, çevreye zara verebilecek tüm plan ve politikaları reddetmektedir (Yurtsal, 2019). Bu açıdan sürdürülebilir kalkınmanın asıl felsefesi, kaynakların korunarak değerlendirilmesi, yenilebilir kaynakların kendilerini yenilemesine engel yaratmaması, yoksulluğun giderilmesi, ülkeler arası dengesizliği gidermek ve çevrenin korunması şeklinde sıralanabilmektedir. Bu felsefeyi yerine getirmek ise sürdürülebilir kalkınmanın 17 hedefi dikkate alınarak yapılmaktadır. Bu hedefler sırasıyla şunlardır (UNWTO aktaran; Kaymaz, 2018: 632-633):

1. Yoksulluğun her şeklini sona erdirmek,
2. Her alanda açlığı sona erdirmek, en iyi beslenme olanaklarını sağlamak ve sürdürülebilir tarıma yöneltmek,
3. Tüm yaş gruplarındaki insanlar için sağlıklı yaşamı ve refahı sağlamak,
4. Eşit eğitim ve yaşam boyu öğrenme olanaklarını sağlamak,
5. Cinsiyette ayrılığı azaltmak ve kadın ve kız çocuklarını güçlendirmek,
6. Hijyenin ve içme suyu ulaşımını ve sürdürülebilir şekilde yönetimini sağlamak,
7. Herkese ulaşabileceği ucuz, sürdürülebilir ve güvenilir enerji sunmak,
8. Sürdürülebilir, verimli ve ahlaklı çalışma alanları sağlamak,
9. Altyapıda dayanıklılık ve sürdürülebilir sanayileşmenin sağlanması,
10. Ülkelerin kendi içindeki ve arasındaki eşitsizliği minimuma indirmek,
11. İnsan yerleşmeleri için güvenli, sürdürülebilir yaşam alanları sağlamak,
12. Üretim ve tüketimde sürdürülebilir kalıplar oluşturmak,
13. İklim değişikliği ve sonuçları için acil eyleme geçmek,
14. Okyanusların, denizlerin ya da herhangi bir su kaynağının sürdürülebilirliği için korunması ve o şekilde kullanılması,
15. Kara ekosistemini korumak ve sürdürülebilir şekilde kullanımını yaygınlaştırmak, çölleşmeyi ve toprak kaybını önlemek,
16. İçermeci ve huzurlu toplumları teşvik etmek, eşit adaleti sağlayabilecek kurumlar oluşturmak,
17. Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için küresel işbirliklerini dinamik tutmak ve uygulama kollarını güçlendirmek şeklinde sıralanmaktadır.

Bu denli önemli olan sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmek içinde bazı yapılması gereken şeyler vardır. Örneğin Price & Duble (1997), yukarıda ele alınan 17 sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için 6 temel maddenin dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu 6 temel madde sırasıyla şunlardır:

1. **Küresel Sorumluluk:** Ülkeler kendileri haricinde tüm dünyayı etkileyen küresel çevre kirliliğine neden olmaktadır. Bu açıdan ülkeler hem kendi vatandaşlarını hem de diğer ülkelerde yaşayan insanların yararına olacak çözümler üretmede küresel sorumluluğa sahip olmalıdır.

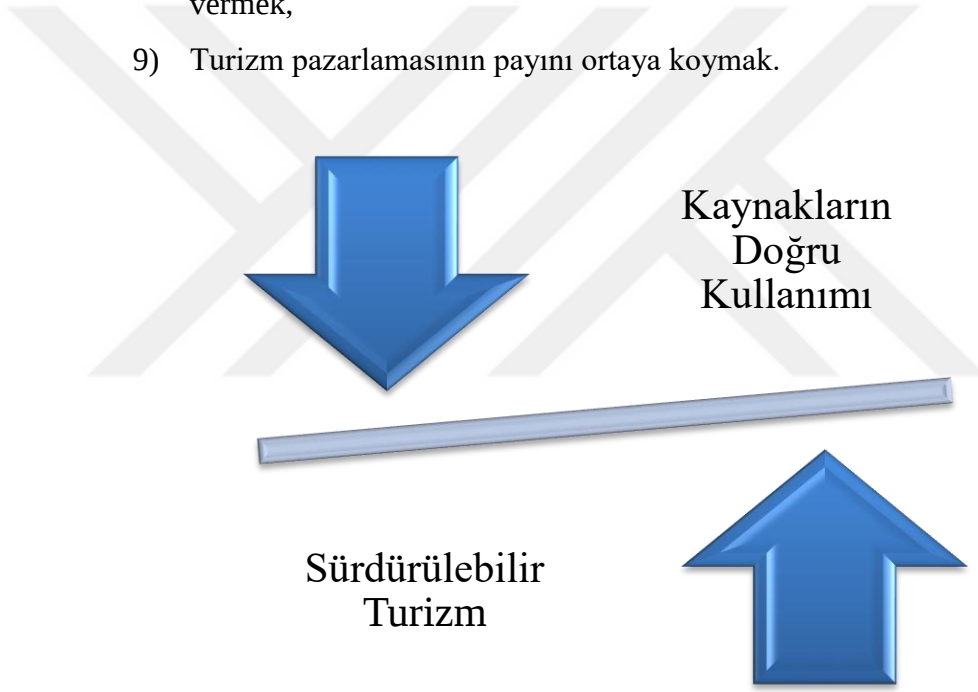
2. **Ortak Yaklaşım:** Çevresel sorunlar doğrudan ya da dolaylı olarak tüm dünya insanların sağlığını etkilemektedir. Bu açıdan tüm dünya ülkeleri çevresel sorunlar için ortak yaklaşım çatısı altında birleşmelidirler.
3. **Ortaklık:** Toplumun bilinçlendirilmesinde ya da katılımını sağlamada bütüncül bir koordinasyon için ortaklığa ihtiyaç vardır. Buda çevreye en uygun stratejilerin belirlenmesinde yardımcı olacaktır.
4. **Katılımcı Yaklaşım:** Toplumun demokrasi araçlarına en uygun şekilde ulaşmaları, küresel gerçeklere duyarlı olması dâhilinde olacaktır.
5. **Yenilenen Yönlendirme:** Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için küresel bir değişim gerekmektedir.
6. **Sürdürülebilir Kentleşme Politikası:** Kentleşmede sürdürülebilirlik politikaları sektörler arası iş birliğine destek sağlamaktadır.

Ülkeler sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için hedefleri ile nüfusunun, ekonomik durumunun, eğitiminin ve hukuku gibi diğer unsurları arasındaki dengeyi sağlamalıdır. Bu nedenle günümüzde birçok ülke her ne kadar fayda-maliyet açısından olumsuzluk yaratsa da doğal, kültürel ve tarihi dokuları korumak ve tahribatını en aza indirmek, ayrıca güzel bir gelecek ve insancıl yaklaşım için de politikalarını ve planlamalarını sürdürülebilir kalkınmayı dikkate alarak yapmaktadır (Kahraman, 1994).

1.7. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAVRAMI

Turizm sağladığı iş olanakları, ekonomik gelir ve getirdiği dövizle önemli sektörler arasında yerini almıştır. Bu kadar önemli bir sektörün sürdürülebilirliği ise önem arz eden ayrı bir konudur. Bu açıdan sürdürülebilir turizm; çevrenin korunarak, ekonomik ve kültürel çeşitliliğin varlığının devamlılığı ve alana gelen ziyaretçilerin her türlü ihtiyacını (sosyal, ekonomik) karşılarken gelecek neslin ihtiyacının karşılamasına engel oluşturulmaması şeklinde ifade edilebilir (Akıncı & Kasalak, 2016; Şekil 1.3.). Çevre ve ekonomi arasındaki ilişki dengesinin sağlanması, çevre tahribatını önlemek ve kalkınmanın eşit dağılması gibi hedefler sürdürülebilir turizm kavramını doğurmuştur. Bu kavramı daha iyi anlayabilmek, ekoloji ile uyum içinde ve sorumluluklar bilincinde bir turizm faaliyeti için aşağıdaki ilkelere dikkat edilmelidir (Buhalis & Fletcher, 1995):

- 1) Harekete geçmeden önce ihtiyaçları bilmek,
- 2) Bozulmaya elverişli olan alanları, toplulukları desteklemek,
- 3) Gelişmenin kurallı bir şekilde oluşması için amaçları belirlemek ve oluşturmak,
- 4) Kontrollü bir şekilde alanda var olmak ve alanın gelişimine uygun siyaset izlemek,
- 5) Çevreyi korumak,
- 6) Tarıma uygun alanların ve orman alanlarının kullanılmasını zorlaştırmak,
- 7) Ekonomik faaliyetlerin düzenli bir şekilde ilerlemesini sağlamak,
- 8) Geleneksel yaşamın mimarisini, kültürünü ve folklorunu korumaya destek vermek,
- 9) Turizm pazarlamasının payını ortaya koymak.

Şekil 1.3. Kaynakların Kullanımı ile Sürdürülebilir Turizm Arasındaki İlişki

Sürdürülebilir turizmin gelişmesi, destinasyon alanlarına uygulanması, hayatımızın ve turizmin bir parçasının olması için birkaç neden vardır. Bu nedenleri şu şekilde sıralamak doğru olacaktır (Pelit, Baytok & Soybalı, 2015):

- Çevresel, kültürel ve sosyal kaynakların korunması için,
- Destinasyonların sahip olduğu taşıma kapasitelerinin eşik değerini geçmemek için,
- Flora ve faunanın tahrip edilmesini önlemek için,

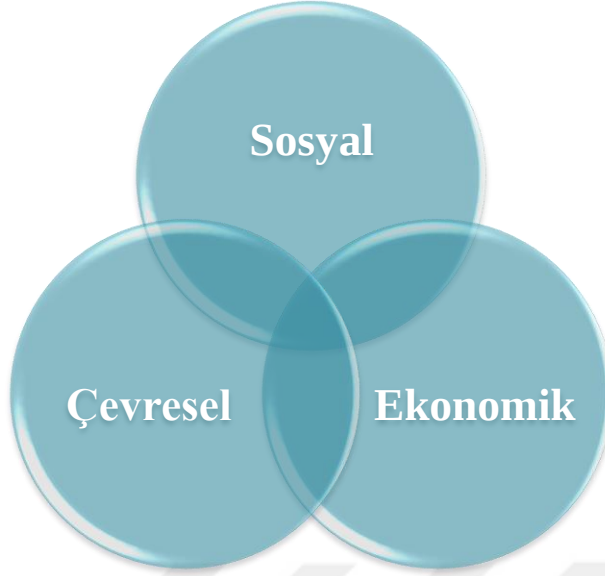
- Turizmin sağladığı ekonomik değerlerin seviyesini korumak için,
- Turizm faaliyetlerini sadece ekonomik boyuta bağlamamak için,
- Turizm faaliyetlerinin planlı ve uygulamalı bir şekilde gerçekleşmesi için,
- Yerel halkın sosyal ve kültürel yaşamında bozulmaları engellemek ve ekonomik refahlarını arttırmak için sürdürülebilirliğe ihtiyaç vardır.

Destinasyon alanlarının çekiciliğinin devamlılığı, çevresel sürdürülebilir turizm gelişmesiyle yakından ilgilidir. Bu turizmin gelişmesi, turizm faaliyetinin pazar payı ve diğer sektörlere katma değeri ile büyüme ve ekolojinin korunması arasındaki dengenin sağlanması ve kaynakların gelecek nesiller için kullanılmaması değil, bugünkü doğru kullanımla gelecek nesli tatmin etmekle oluşmaktadır (Ayaş, 2007). Bir diğer deyişle sürdürülebilir turizm; yerel halk, ekonomi, sosyal, kültürel ve çevresel elemanlarının arasındaki ilişkinin uzun vadeli olması ile ifade edilmektedir (Akıncı & Kasalak, 2016). Bu açıdan sürdürülebilir turizmi; ekonomik, ekolojik ve sosyal olmak üzere üç farklı temel bileşen altında ele almak mümkündür. Dolayısıyla sürdürülebilir turizmin bu üç boyutu aşağıdaki gibi açıklanabilir (Yılmaz, Ünal & Çakır, 2015; Şekil 1.4.):

• **Sosyal-Kültürel Boyut:** Sürdürebilir turizm, sosyal hayata ve kültüre zarar vermeden onları korumayı amaçlamaktadır. Bu açıdan sürdürebilir turizm, turizmin paydaşları olan yerel halkı, ziyaretçiyi, tur operatörlerini ve hükümetini her aşamaya dâhil ederek rolleri hakkında bilgi vermektedir.

• **Ekonomik Boyut:** Sürdürülebilir turizm gelir alanı yaratarak yerel halka ve diğer turizm paydaşlarına ekonomik refah sağlamaktadır.

• **Çevresel (Ekolojik) Boyut:** Çevreye (flora, fauna) ve doğal kaynaklara verilen zararı en aza indirerek turizmin sağladığı yararları maksimum seviyeye çıkarmak.

Şekil 1.4. Sürdürülebilir Turizm Boyutları

Kaynak: UNWTO (2023)'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Turizmde uzun vadeli sürdürülebilirlik için çevre, ekonomik ve sosyal (kültürel) boyutlar arasında denge kurulmalıdır (Yılmaz, Ünal & Çakır, 2015). Çubuk (1996) ise turizmde sürdürülebilirliğinin, kaynakların ya da doğal çekiciliklerinin geliştirilerek devamlılığının sağlanması ile olabileceğini belirtir. Sürdürülebilir turizmi oluşturmak için genel ilkeler şunlardır (Çakılcıoğlu, 1996):

1. Turistik düzenlemeler yapılırken talepler değil arzlar dikkate alınmalıdır,
2. Öncelik sırası yerel halk olmalıdır,
3. Turizm faaliyeti bir döneme değil de 12 aya yayılmalıdır,
4. Özel araçlardansa toplu taşımaya önem verilmelidir,
5. Temiz enerji tüketimine ağırlık verilmelidir,
6. Bulunan yapı stoku kullanılmalıdır,
7. Sosyal ve kültürel kimliğinin tahrip edilmesi önlenmelidir,
8. Turizm faaliyeti için yapılan yatırımlar değişime açık ve uzun vadeli olmalıdır.

Sürdürülebilir turizmin bu genel ilkeleri doğrultusunda, insanın çevreye olan baskısını en aza indirmek, bu doğrultu da kültürel ve çevresel tahribatları azaltmak, yerel halk ve turist memnuniyetini arttırmak ve bölge için yarar sağlayacak uzun vadeli turizm stratejilerini oluşturmak sürdürülebilir turizmin amaçları arasında yer alır

(Akıncı & Kasalak, 2016). Çakılıcıoğlu (1996), sürdürülebilir turizm alt amaçlarını da şöyle sıralamıştır:

1. Doğal, kültürel ve tarihsel bir bütün teşkil eden çevreyi ve halkı korumak,
2. Sahip olunan, doğal, tarihsel ve kültürel kaynakları turizme kazandırmak,
3. Turizm faaliyetlerinin sayısını arttırarak çeşitlendirmek ve mevsimlere yaymak,
4. Turizm faaliyetiyle elde edilen gelir oranını arttırmak,
5. Ulaşım ağını geliştirmek,
6. Altyapı ve eksik olan hizmet sorunlarını gidermek,
7. Turizm sektörünün sağladığı işgücü oranını arttırmak,
8. Turizm sektörüne yatırım olanaklarını sağlamak ve arttırmak.

Turizm insan ve çevre ile ilişkisi olan bir sektördür. Bunun yanında bu ilişki sağlanırken beraberinde ekolojik çevre üzerinde olumsuz tahribatları ve sosyal-kültürel sorunları getirir. Bu tahribatı en aza indirmek sürdürülebilir kalkınma ve turizm için önemli bir yere sahiptir (Tablo 1.2.). Sürdürülebilir turizm, büyümeye karşı gelmez, büyümenin de bir sınırı olduğunu savunur. Bu sınırın aşılmadığı, tahribatların en aza indirildiği, turist ve yerel halk memnuniyetinin maksimum seviyeye çıkarıldığı turizm faaliyeti sürdürülebilir olmakta ve olumlu getirileri olumsuz getirilerinden fazla olmaktadır.

Tablo 1.2. Sürdürülebilir Turizmin Sağladığı Yararlar

	Ekonomik Yararlar	Çevresel Yararlar	Sosyal Yararlar
Ziyaretçi açısından	Rekabet içinde bulunan turizm işletmeleri	Tahribata uğramamış bir manzara, doğa ve kültürel miras	Dinlenme, barış ve zihinsel uyarım
	Kaliteli ürün	Kültürle ve doğayla uygun turizm faaliyetleri	Kültürler arası kişisel ilişki
Yerel halk açısından	Seçenek sayısı fazla olan ekonomi ve iş olanakları	Çevresel kaynakların korunması	İş temini ve eşit fırsatlar
	Ekonomik zenginlik	Üretim ve tüketimde çevre dostu faaliyetler	Sosyal birlik ve adalet

Kaynak: Yılmaz, Ünal & Çakır (2015)'dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Sürdürülebilir turizm ve sürdürülebilir olmayan turizm arasında bazı farklılıklar vardır (Tablo 1.3.). Örneğin sürdürülebilir turizm plan ve projeleri sürdürülebilir olmayan turizme göre daha uzun dönemli ve avantajlıdır. Ayrıca sürdürülebilir turizm ziyaretçileri tekrar geri dönmek üzere alandan ayrılırken, sürdürülebilir olmayan turizm alanlarındaki ziyaretçi dönüşleri belirsizdir.

Tablo 1.3. Sürdürülebilir Turizm ve Sürdürülebilir Olmayan Turizm Karşılaştırılması

Sürdürülebilir Turizm	Sürdürülebilir Olmayan Turizm
Yavaş bir şekilde gelişme	Hızlı bir şekilde gelişme
Kontrollü şekilde gelişme	Kontrolsüz şekilde gelişme
Uzun dönemli	Kısa dönemli
Kalite önemli	Miktar önemli
Yerel kontrollü	Uzaktan kontrollü
Planlı bir şekilde gelişme	Plansız bir gelişme
Eşit yararlar	Dengesiz dağılım
Yerel yatırımcı	Yabancı yatırımcı
Bölgeye uygun mimari	Bölgeye uygun olmayan mimari
Turist Davranışları	Turist Davranışları
Küçük ziyaretçi gruplarıyla seyahat	Kalabalık ziyaretçi gruplarıyla seyahat
Planlı düzenleme	Plansız düzenleme
Yerel halk dili öğrenme	Yerel halk dilinin öğrenilmemesi
Duyarlı ve saygılı	Kalabalık ve duyarsız
Sessiz	Gürültülü
Tekrar gelme	Belirsiz dönüş

Kaynak: Uğurlar (2017)'dan faydalanılarak hazırlanmıştır.

1.7.1. Sürdürülebilir Turizm İlke ve Hedefleri

Bir alanda turizm faaliyetinin geliştirilmesi ya da sürdürülebilirliği isteniliyorsa, yapılan planlamalarda alanın ticareti, sanayisi ve tarımı da göz ardı edilmemelidir. Çünkü sürdürülebilirlik için alanda bulunan turizm ve diğer sektörlerin sahip olduğu kaynaklarının da korunması zorunludur (Kahraman, 1994). Sürdürülebilir turizm planlanması için Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nda 12 hedef ele alınmıştır. Bu hedefler şunlardır (UNEP & WTO, 2005):

- **Ekonomik Uygulanabilirlik:** Turizm destinasyon alanlarının ve alanda bulunan işletmelerin rekabet gücünün ve sağladıkları yararının devamlılığını sağlamak.
- **Yerel Refah:** Turizm açısından, ziyaretçinin destinasyon alanındaki harcamalarını da dahil ederek, yerel halkın ekonomik refahını en üst seviyeye çıkarmak.
- **İstihdam Kalitesi:** Ücret koşulları da dâhil olmak üzere ırk, dil, cinsiyet, engellilik durumları ya da hiçbir konuda ayrımcılık yapılmadan maksimum kalitede hizmet sunmak.
- **Sosyal Eşitlik:** Turizmde elde edilen ekonomik gelir ve sosyal faydaların, toplumun her kesimine eşit bir şekilde sunmak.
- **Turist Memnuniyeti:** Turistlere ırk, dil, din ya da herhangi bir konuda ayırım yaratmadan kaliteli hizmet sunmak.
- **Yerel Denetim:** Ev sahibinin geleceğe dönük turizm planlamaları, yönetimleri ve karar verme dönemlerinde yer almasını sağlamak.
- **Toplumsal Refah:** Toplumun sosyal kaynaklara ve imkânlarla ulaşımını engellemeden yaşam kalitesini yükseltmek ve korumak açısından sosyal bozulmaları önlemek.
- **Kültürel Zenginlik:** Yerel halkın sahip olduğu otantik kültürel değerlerine, tarihi mirasına saygı duymak ve geliştirmek.
- **Fiziksel Bütünlük:** Kırsal ve kentsel alanların kalitesini korumak ve zamanla değişerek bozulmasını önlemek.
- **Biyolojik Çeşitlilik:** Doğal alana ve habitatına verilecek zarar ve tahribatları minimum seviyeye indirerek, korunmasını desteklemek.
- **Kaynak Verimliliği:** Turizm tesislerinin, hizmetlerinin geliştirilmesi açısından yapılan faaliyetlerde kullanılan nadir ve yenilenemeyen kaynakların kullanımını minimum seviyeye indirmek.
- **Çevrenin Temizliği:** Turizm faaliyetleri sonucunda işletmelerin ve ziyaretçilerin neden olduğu hava, toprak ve su kirliliğini en aza indirmek.

Ekonomik, çevresel ve sosyal boyutların üçünü de içerisinde bulunduran 12 hedefin, sürdürülebilir turizm planlanması ve uygulanmasında önemli bir yere sahiptir. Bu açıdan sürdürülebilir turizm, ulusal ekonomiye katkı sağlaması ile birlikte bölgesel

ve yerel ekonominin de büyümesi ve hızlanmasına yardımcı olmaktadır. WTO ise sürdürülebilir turizm kalkınma ilkelerini şu şekilde sıralamıştır (Özbey, 2002):

1. Doğal ve kültürel kaynakların turizme yararlarını sağlamak ve yararın devamlılığını sağlayarak gelecek kuşaklara aktarmak,
2. Turizmin kalkınması esnasında sosyal-kültürel ya da çevresel sorun yaratmaması için planlı ve sistemli bir şekilde ilerlemek,
3. Destinasyon alanlarının sahip olduğu çevresel kalitenin yok edilmesini engellemek ve ihtiyaçlarını gidermek,
4. Destinasyon alanına gelen turistlerin memnuniyetini korumak ve alanın pazarlana bilirliliğinin devamını sağlamak,
5. Turizmin getirdiği olumlu yönleri arttırmak ve halka yaymak şeklinde sıralamıştır. Çünkü toplum temelli projeler daha yararlı ve sürdürülebilirdir.

Turizm sektöründe meydana gelen olumsuz değişimler dikkatleri çok yoğun olan turizm bölgelerine ve turizmin bu bölgelerdeki çevresel, kültürel ve sosyal değişimlerine yöneltmiştir. Bu nedenle turizmde sadece üretim tarafına yoğunlaşan geleneksel yaklaşımın yerini üretim, arz ve talep şartlarına ve sürdürülebilir turizm hedeflerine önem veren modern ve çevreci yaklaşımlar almıştır (Ayaş, 2007). Çünkü turizm faaliyetinin gelişimi kontrol altına alınmazsa çözümü olmayan olumsuz etkiler meydana geleceği bilinmektedir.

1.8. TAŞIMA KAPASİTESİ KAVRAMI

Turizmde taşıma kapasitesinin önemini anlamak için ilk olarak taşıma kapasitesi kavramının sözlük anlamını bilmek gerekir. Taşıma kapasitesini sözlük anlamı yerine herhangi bir kabın alabileceği miktar oranı, içerdiği güç ya da bir alanın sığabileceği kişi veya obje sayısıdır (Erdemir, 2018). Taşıma kapasitesi 1930'lerden önce çevresel (ekolojik) anlamda, hayvan çiftliklerinin alabileceği en yüksek hayvan sayısını hesaplamada kullanılsa da tam anlamıyla ilk kez 1936 yılında bir kargo gemisinin daha güvenli bir şekilde yolculuk yapabilmesi için taşıyabileceği kargo miktarının belirlenmesinde kullanılmıştır (Stankey, 1981). Bununla birlikte 1945'te ise tekrar Dasmann, otlatma alanının ve toprağın zarar görmeden en iyi şekilde hayvan üretimi için alanın kaldırabileceği hayvan sayısını hesaplamada taşıma kapasitesini kullanmıştır

(Wall, 1982). Bishop ve diğerleri (1974) ise taşıma kapasitesi kavramını sürdürülebilir yaşam kalitesi için insan faaliyetinin düzeyini belirlemede kullanmıştır. Bu gelişmelerden sonra taşıma kapasitesi ekoloji, biyoloji, sosyoloji, coğrafya ve turizm alanlarına girmeye başlamıştır (Tablo 1.4.). Bunun yanı sıra taşıma kapasitesi hakkında birçok çalışma olmasına rağmen terimin tanımlanmasında hala fikir birliğine varılmamıştır (Zhang, 2016).

Tablo 1.4. Taşıma Kapasitesinin Evrimi

Taşıma Kapasitesi Kavramı	Arka Plan	Tanım
Toplu Taşıma Kapasitesi	Ekolojik gelişme	Ekosistem kalitesi bozulmadan yerel halkın katlanılabilir düzeyi.
Toprağın Taşıma Kapasitesi	Nüfus artışı ve toprak kaynağının kıtlığı	Bir alanda bulunan toprağın en fazla üretebileceği miktar ile kaldırabileceği nüfus kapasitesi.
Su ve Minerallerin Taşıma Kapasitesi	Su, mineral ve diğer kaynakların eksikliği, nüfus artışı, su kullanımındaki artış	Bir bölgede ki su kaynağının tarımda, endüstride, enerji ve içme suyunda kullanılabilirlik seviyesidir.
Çevresel Taşıma Kapasitesi	Çevre kirliliği	Çevre kirliliğini önlemek için alanın kaldırabileceği insan miktarıdır.
Ekolojik Taşıma Kapasitesi	Ekosistem işlevinin azalması	Sosya-ekonomik faaliyetlerin gerçekleşmesinde ekosistemin bozulma sınırıdır.
Karmaşık Taşıma Kapasitesi	“Kentsel hastalık” ve mega şehirler	Doğal, çevre, ekonomik ve sosyal kaynakların iç içe olduğu karmaşık ekosistem düzeyidir.

Kaynak: Wen & Zhu (2013)’dan faydalanılarak hazırlanmıştır.

1.8.1. Turizmde Taşıma Kapasitesi Kavramı

Taşıma kapasitesi alanda bulunan doğal ya da yapay kaynakların, kültürün ve ekonominin olumsuz bir şekilde etkilenmemesi için destinasyon alanının maksimum şekilde kullanılmasıdır (McIntyre, 1993). Pearce (1989) taşıma kapasitesini doğal, çevresel ve sosyo-ekonomik kaynakların kaldırabileceği kapasite ile ziyaretçinin memnuniyet kalitesinde azalma ölçüsü olarak tanımlamıştır. Bir diğer tanıma göre ise taşıma kapasitesi, kalıcı biyolojik bozulmaların olmaması ve kaliteli rekreasyonun azalmaması için kullanım dönemlerine göre rekreasyon alanının her yıl alabileceği ziyaretçi miktarı olarak tanımlanır (Baud-Bovy, 1917).

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı gibi, taşıma kapasitesi tanımları iki merkezli yön içerir. Birinci merkez kaynak bütünlüğü ve çevre kullanım eşiği iken, ikinci merkez ise rekreasyon alanından edinilen deneyimi gösteren davranışlardır (Mitchell, 1979). Bu bağlamda Coccossis & Mexa (2004) göre taşıma kapasitesinin asıl unsuru tehlike yaratabilecek turistik faaliyetlere eşik koymaktır. Turizm faaliyetlerinin neden olduğu değişimlerin olumlu ya da olumsuz olması alanın taşıma kapasitesi eşiğinin aşılp aşılmasına bağlıdır. Bunun sonucunda Clark (1997), taşıma kapasitesini bir eşik olarak gördüğü gibi bu eşiğin aşıldığı taktirde beraberinde olumsuzlukların getirdiğini savunur. Eşiği aşılan destinasyon alanlarında turist kendisini çekmeyen ve tatmin etmeyen alanı bırakacak ve bu nedenle yeni alternatif destinasyon alanı arayacaktır (Saveriades, 2000). Bu nedenle taşıma kapasitesi, turizmin en yüksek gelişimini ve eşiğinin belirlenmesinde ve bunun yanında turist gelişiminin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında kullanılan yöntem için faydalıdır.

Sürdürülebilir turizm bağlamında insan merkezli olan taşıma kapasitesi ölçeği önemli bir yere sahiptir. Sürdürülebilir turizm ve taşıma kapasitesi, memnun olan veya olmayan turist memnuniyet göstergeleri dâhilinde ölçülür. Ancak bu memnuniyet her ziyaretçi açısından çok farklı olduğundan, taşıma kapasitesine karşı ölçümler yılın farklı dönemleri dikkate alınarak ölçülmelidir (Bonilla & Bonilla, 2008). Buna bağlı olarak Rızaoğlu & Tanrısevdi (1997), turizm alanına en uygun taşıma kapasitesi belirlenirken üç önemli konuya dikkat çekmektedir. Bunlar aşağıda belirtildiği gibidir.

- Ziyaretçinin destinasyon alanlarından en üst seviyede deneyimle ayrılabilmesi için turistin alandan beklentileri ve turizm faaliyet kalıpları incelenmelidir. Bu inceleme farklı turist tipleri için farklı turistik kuşakların açık olmasını kolaylaştıracaktır.
- Bu turistik kuşakları, maksimum kalitede sürdürmek ve planlamak için alanın fiziksel ve çevresel kapasitesi ile ilgili verilerin toplanması gerekmektedir.
- Bu iki faaliyetlerin birleştirilerek ziyaretçi talepleri ile doğal çevre arasında uyum sağlama derecesinin belirlenmesi gerekir. Uygunluk oranı destinasyon alanında hangi turist tiplerinin takip edilmesinde ve destinasyon alanındaki kaynakların nasıl uzun vadeli bir şekilde kullanılmasına yardım edecektir.

Her destinasyon alanının turizm faaliyetleri, kaynakların kullanım düzeyi alabileceği ziyaretçi sayısı farklıdır. Bu açıdan bütün destinasyon alanlarına aynı taşıma kapasitesi ölçeği kullanılamaz. Turizmde taşıma kapasitesi eşiği bazı faktörlerden etkilenmektedir. Holden'e (2002) göre aşım kapasitesini etkileyen faktörler sırasıyla aşağıdaki gibidir:

- Turist sayısı,
- Turist çeşitleri ve huyları,
- Altyapıyla desteklenmiş turizm faaliyetlerinin ilerleme durumu,
- Başkalaşmaya ve gelişmeye karşı hassas alanlar,
- Ziyaretçinin ve yöre halkın çevresel eğitim seviyesi,
- Yerel yönetim planları,
- Dış faktörlerden etkilenen kültür ve yaşam tarzı,
- İşsizlik ve yoksulluk seviyesi,
- Ekonomik açıdan turizme bağlılık düzeyi,
- Yerel halkın doğal alana karşı ve kullanım düşünceleridir.

Sürdürülebilirlik açısından taşıma kapasitesi her ne kadar önemli olsa da uygulamaya dökülmediği taktirde hiçbir işe yaramaz. Hâlbuki taşıma kapasitesi sürdürülebilirlik açısında turizm alanında kullanıldığında önemli yardımlar sağlar. Örneğin taşıma kapasitesi, turizm kaynaklı sorunların tespit edilmesine yardımcı olduğu gibi kalkınması için de çeşitli planların tasarlanmasına yardımcı olmaktadır (Zekan vd., 2022). Hatta Segrado vd. (2008), turizm alanlarındaki ziyaretçi faaliyetini ve oranını kontrol altına almak için taşıma kapasitesini bir araç olarak fayda sağladığını belirtmektedirler.

1.8.2. Turizmde Taşıma Kapasitesi Türleri

Stankey & Schreyer (1985), bir tek taşıma kapasitesinin olmadığını, yönetim hedef ve sistemlerine, alanın esnekliğine son olarak ise faaliyet türüne bağlı olarak birden fazla olası taşıma kapasitesinin bulunduğunu savunur. Taşıma kapasitesi kavramı literatürde ekonomik, sosyal ve çevresel gibi farklı sayıda başlıklara ayrılrsa da genel olarak; fiziksel, ekolojik, ekonomik, sosyal(toplumsal) ve psikolojik olmak üzere 5 alt başlığa ayrılmaktadır. Holden (2008), bu taşıma kapasitelerinin birbirinden ayrı

düşünülemeyeceğini belirtir. Bir taşıma kapasitesinin aşıldığı durumda diğer taşıma kapasitesinin etkilenmemesinin olanaksız olduğunu ifade eder.

1.8.2.1. Ekolojik Taşıma Kapasitesi

Turizm ile çevre birbirinden ayrı düşünülmesi mümkün olmayan birer paydaştır. Ancak turizm faaliyeti gerçekleştiği alana çeşitli zararlar vermektedir. Turizm, kendi yarattığı çevresel tahribatı onaramadığından bozulmaya yüz tutmuş destinasyon alanları ziyaretçi kaybetmeye başlar. Destinasyon alanları bu nedenle ziyaretçi sayını belirlemek için ekolojik taşıma kapasitesinden yararlanır. Sowman (1987) ekolojik taşıma kapasitesini, ekolojik alanın bozulmaya ya da tahrip edilmeye uğramadan alanın veya ekosistemin kaldırabileceği maksimum insan sayısı ile kullanım düzeyi şeklinde tanımlamaktadır. Bu sayının belirlenmesi ekolojik alana verilebilecek zararları sınırlandırır (Erdemir, 2018). Yapılan tanıma oranla doğal çevrenin zarar görmemesi için Tablo 1.5’de farklı bölgelerin ekolojik taşıma kapasitesi belirlenmiştir.

Tablo 1.5. Ekolojik Taşıma Kapasitesi Eşikleri

Destinasyon Alanının Çeşidi	Ekolojik Taşıma Kapasitesi (1 mil=1,6 km)
Manzaralı Rota (Büyük)	Her mil için 20 insan
Manzaralı Rota (Küçük)	Her mil için 4 insan
Manzaralı Alan	Her mil kare için 20 insan
Tarihi Alan	Her mil kare için 30 insan
Ağaçlık Alan	Her mil kare için 100 insan
Piknik Alanı	Her mil kare için 60 insan
Kapalı Alan	Her mil kare için 50 insan
Kıyı ve Yamaçlı Alan	Her mil kare için 5 insan
Sahil veya Göl Kıyısı	Her mil kare için 50 insan
Çekici ve Erişilebilir Kumsal/Sahil	Her mil için 400 insan

Kaynak: Hall & Page (2002)’den faydalanılarak yapılmıştır.

1.8.2.2. Fiziksel Taşıma Kapasitesi

Fiziksel taşıma kapasitesi ile ekolojik taşıma kapasitesi her ne kadar birbirleri ile karıştırılsa da aralarındaki fark şudur; ekolojik taşıma kapasitesi çevrenin bozulmadan alabileceği ziyaretçi sayısı iken fiziksel taşıma kapasitesi çevreden ziyade turiste

ayrılmış olan alanın (yürüyüş alanları, lokantalar vb.) alabileceği turist sayısıdır (Özdemir, 2007). Kısacası fiziksel taşıma kapasitesi, belirlenmiş bir süre zarfında, herhangi bir alana sığabilecek en fazla turist sayısı şeklinde tanımlanabilir (Zacarias vd., 2011). Fiziksel taşıma kapasitesi sadece doğal kaynaklar açısından düşünülmemelidir. Bu açıdan Kaya (1997), herhangi bir tarihi alanın veya yapının tahrip edilmeden doğuracak çevresel sorunların sınırının belirlenmesinde de fiziksel taşıma kapasitesini kullanmaktadır.

1.8.2.3 Ekonomik Taşıma Kapasitesi

Taşıma kapasitesi türlerinden bir diğeri ise ekonomik taşıma kapasitesidir. Bu taşıma kapasitesi fayda ile maliyet arasındaki dengeyi ortaya koymaktadır. Ekonomik taşıma kapasitesi, herhangi bir bölgenin ekonomisinin turizme bağıllık derecesini belirlemektedir (Avcı, 2007). Ekonominin turizme aşırı bağılı olması diğer ekonomik faktörlerin geride kalması ve diğer sektörlerin ihmal edilmesine neden olmaktadır. Sonuç olarak diğer sektörlerle gölge düşürmeden kaynak kullanımında sağlanan yarar ile tahammül edilen maliyet arasındaki oranın sağlanmasına ekonomik taşıma kapasitesi denir (Çeti, 2018).

1.8.2.4. Sosyal (Toplumsal) Taşıma Kapasitesi

Holden (2008), sosyal taşıma kapasitesini yerel halkın turizme karşı düşünceleri şeklinde ifade ederken psikolojik taşıma kapasitesini ise turistin destinasyon alanından edindiği tecrübe seviyesi şeklinde tanımlamaktadır. Ancak bazı araştırmacılar psikolojik taşıma kapasitesi ile sosyal taşıma kapasitesini birbirine yerine kullanmaktadır. Örneğin Saveriades (2000) sosyal taşıma kapasitesini, turistin destinasyon alanından edindiği deneyimin kalitesinde düşüş yaşanmadan turisti destinasyon alanında tutma ile yerel halkın turistlerin sayısına, hal ve tavırlarına karşı tolerans seviyesi şeklinde tanımlayarak psikolojik taşıma kapasitesi ile sosyal taşıma kapasitesini iç içe kullanmıştır.

1.8.2.5. Psikolojik Taşıma Kapasitesi

Gelişen turizmin alandaki sosyal yapı üzerindeki değişimleri kaçınılmazdır. Bu nedenle psikolojik taşıma kapasitesi ölçülmesi ve ne anlama geldiğini bilmek turizm açısından yararlı olacaktır. Çünkü bir turizm alanının psikolojik taşıma kapasitesi, turizm faaliyetinin alana sağladığı gerçek faydalarının maksimum düzeyi olarak ifade edilir (Canestrelli & Costa, 1991). Psikolojik taşıma kapasitesi en genel tabirle, yerel halkın düşüncelerinde ve turistlerin tecrübe kalitesinde bozulma yaşanmadan alanın en fazla alabileceği insan sayısı olarak tanımlanır (Chamberlain, 1997). Stankey & McCool'a (1981) göre ise psikolojik taşıma kapasitesi herhangi bir alanın sahip olduğu sosyal koşulları sürdürmek ya da bozulan koşulları eski haline getirmek için kullanılan bir yöntemdir. Psikolojik taşıma kapasitesi birbirinden ayrı düşünülmesi mümkün olmayan iki ana unsurdan (yerel halk ve turist) meydana gelmektedir (Bimonte & Punzo, 2005). Bu iki unsur da yerel halk ziyaretçilere oranla bir adım daha öndedir. Çünkü psikolojik taşıma kapasitesinin ana kaygısı ziyaretçiden ziyade yerel halktır. Bu bağlamda yerel halkın neyin kabul edilebilir neyin edilemez olduğunu gösteren algıları, yerel halk ile turist arasındaki farklılıkları gösterir (Wolters, 1991). Yerel halkın bu farklılıkları kabul etme düzeyleri ile düşünceleri ölçen bu taşıma kapasitesi diğer taşıma kapasitelerine oranla daha zor ölçülmektedir. Bu zorluğun derecesi, turistlerin her destinasyon alanından farklı oranda kaliteli turizm beklentileri ve yerel halkın yaşam kalitesini düşürmek istemeyeceği turizm faaliyetlerinin istemesi nedeniyle destinasyon alanlarına göre farklılık göstermektedir (Yusoh vd., 2021). Seidl & Tisdell (1999), destinasyon alanları farklı değerlere ve sisteme sahip olduğu için her alanın farklı psikolojik taşıma kapasitesi seviyesi olduğunu düşünür. Örneğin psikolojik taşıma kapasitesi milli parklarda, arkeolojik alanlarda, dağlar ve kıyı alanları gibi farklı destinasyon alanlarında çeşitli şekillerde yorumlanır ve ölçülür.

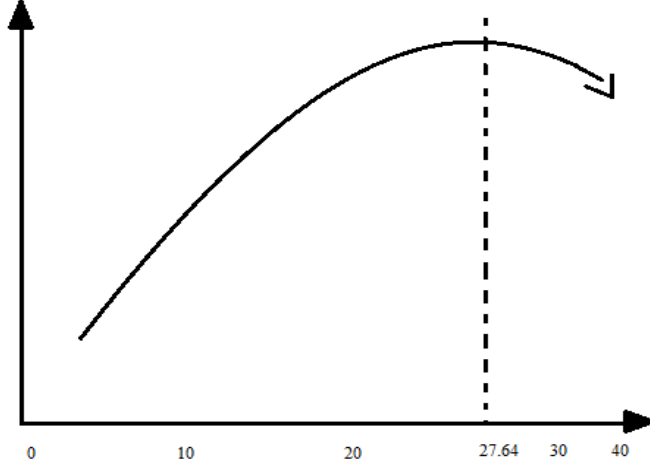
Yerel halkın turizmin gelişmesi ve büyümesi sonucu turizm faaliyetlerine ve turistlere karşı düşünceleri (Tablo 1.6.) değişebildiğinden psikolojik taşıma kapasitesi ölçülmesi daha da zorlaşmaktadır.

Tablo 1.6. Turizm Açısından Psikolojik Taşıma Kapasitesi Dönemleri ve Özellikleri

DÖNEMLER		ÖZELLİKLER
1	Aşırı Mutluluk 	Ziyaretçilerin ve yatırımcıların yarattıkları olumsuzlukların yerel halk tarafından kabul edilmesi
2	Duyumsamazlık 	Yavaş yavaş ziyaretçilerin çevrede kendilerini hissettirmesi ve yerel halkla daha fazla ticari ilişkiye girmesi
3	Rahatsızlık 	Turizm faaliyetlerine karşı yerel halkın şüphelerinin oluşması ve turizm planlamacılarının tutundurma uğraşlarına yönelmeleri
4	Kin (Nefret) 	Yerel halkın turizm faaliyetlerine karşı öfkenin artması, ortaya çıkan bütün sorunlarının sebepleri olarak turistlerin görülmesi ve bozulma aşamasında olan çevrenin korunmasına ait planlamaların yapılması.

Kaynak: Rızaoğlu & Tanrısevdi (1997)'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Günümüzde turist çeken mekânlar, yoğun turizm faaliyeti gerçekleşmeden psikolojik taşıma kapasitesini ölçmek için yeni metotlar arayışına girmişlerdir (Peeters vd., 2018). Yaşam kalitesinin ölçülmesi bu metotlardan sadece birdir. Yaşam kalitesi, turizm yoğunluğu ve turizmin yerel halka olumlu etki yaratıp yaratmadığını belirlemede ölçüt olarak kullanılmaktadır (Uysal & Sirgy, 2019). Yaşam kalitesinin ölçülmesi, ekonomik refahın ölçülmesine oranla daha geniş bir konu olduğu için gün geçtikçe psikolojik taşıma kapasitesi için dikkat çekilen bir konu haline gelmiş ve bunun üzerine yaşam memnuniyet değerleri, turizmin yerel halk üzerindeki gerçek faydalarının ölçülmesinde ölçüt olarak kullanılmıştır (Diener, Oishi & Tay, 2018). Tokarchuka vd. (2020) Şekil 1.5'te yaşam kalitesi ile psikolojik taşıma kapasitesi arasındaki ilişkiyi göstermiştir.

Şekil 1.5. Psikolojik Taşıma Kapasitesi ile Kaliteli Yaşam Arasındaki İlişki
Kaynak: Tokarchuka, Gabriele & Maurera (2020)'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 1.5'te yaşam kalitesi ile psikolojik taşıma kapasitesi arasındaki dengeyi ortaya koymaktadır. Grafiğin tepe noktası psikolojik taşıma kapasitesinin eşik değeri, yani maksimum değer olarak ifade edilir. Anlaşılacağı üzere bu eşik aşıldığı takdirde grafik "U" şeklini alır. Buda yaşam kalitesinin azaldığını gösterir. Kısacası turizmde psikolojik taşıma kapasitesi aşıldığı takdirde yaşam kalitesi bir diğer deyişle turizmin olumlu etkileri azalır (Tokarchuka vd., 2020).

Destinasyon alanlarına akın eden yoğun turistler sonucu, bazı turizm örgütleri destinasyon alanında yer alan halkın karşılaştığı sorunları ve fazla turistleri dağıtmak gerektiğini belirtmektedir (UNWTO, 2018). Aşırı turist yoğunluğu sonucu zamanla yerel halkın faaliyetlere ve ziyaretçilere karşı tutum ve davranışlarında pozitif ya da negatif açıdan ayırım olabilmektedir (Gösslinga vd., 2020; Şekil 1.6.).

POZİTİF**NEGATİF****ZAMAN/YOĞUNLUK****Şekil 1.6. Yerel Halkın Davranış Değişikliği**

Kaynak: Gösslinga, McCabed & Chene (2020)'den faydalanarak hazırlanmıştır.

Doxey (1975), yerel halk ve ziyaretçinin karşılıklı ilişki içinde olması yerel halkın yaşam biçiminde önemli tehdit ve bozulmaların olabileceğini öne sürmektedir. Turistin toplum üzerinde olumsuz etkileri sırasıyla şunlardır (McIntosh & Goeldner aktaran; Gürkan, 1996: 118):

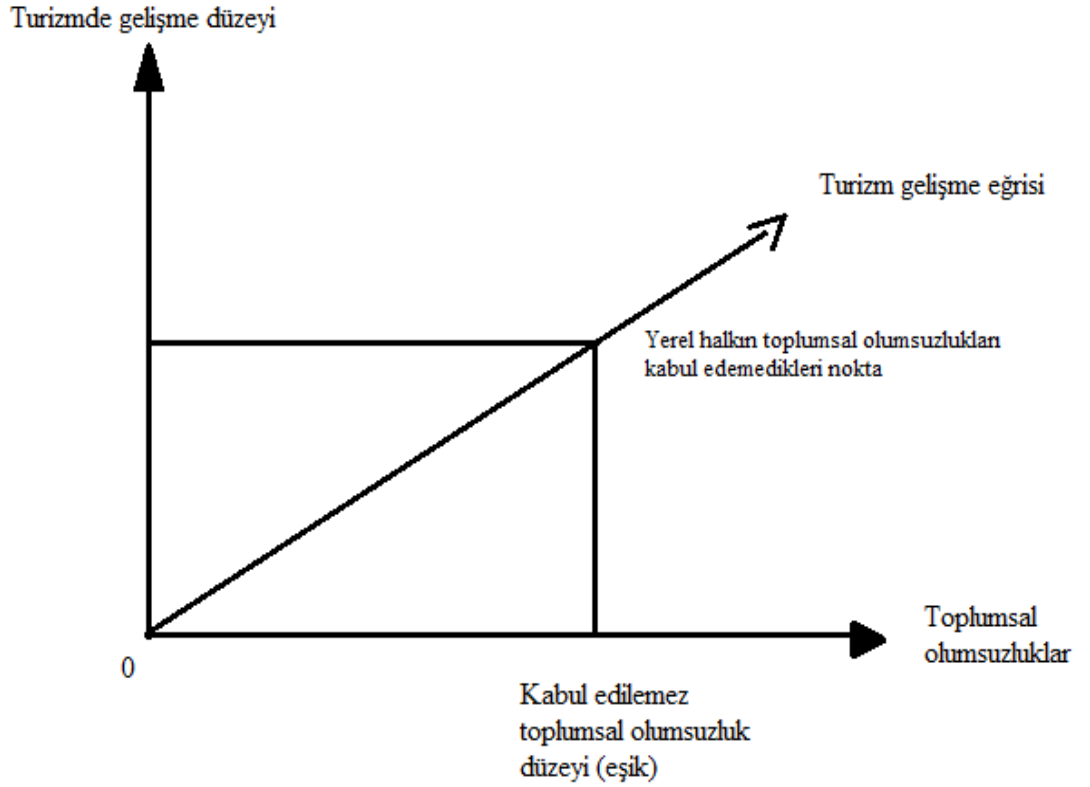
- Yerel yaşam üzerindeki değişimler,
- Kültürel değerlerin kaybolması ya da bozulması,
- Yerel halkla turist arasında ırksal çeşitliliklerin neden olduğu tartışmalar,
- Yerel halkın ziyaretçilerin sebep olduğu gösterişin etkisinde kalması,
- Alkol, kumar gibi olumsuz faaliyetlerin başlaması,
- Sanat ve zanaat açısından yoğunluğun turizm faaliyetleri için hatıra eşyalarına yönelmesi.

Turizmin ve turistin yerel halk üzerindeki olumsuz etkileri çalışmalara göre farklılık göstermektedir. Örneğin Gürkan'ın (1996) belirttiği olumsuz etkilerden farklı olarak Rızaoğlu ve Tanrısevdi (1997) turizmin toplum üzerindeki olumsuzlukları aşağıdaki gibi sıralamıştır;

- Tercih işlemleri (Turist önceliği),
- Taşınmaz değerlerdeki yükselmeler (Arsa, ev fiyatları vb.),
- Çevre kirliliği,

- Olumsuz davranışlarda artışın yaşanması şeklinde sıralanmaktadır.

Yerel halk ile ziyaretçi arasında her ne kadar uyum olsa da tek bir farklılığın gerilim yaratabildiği gibi alana aşırı turist alımı yerel halkın turizm faaliyetlerine ve turiste karşı düşünceleri de olumsuzlaştırır. Olumsuz düşüncelerinin yanında turizmin sosyal hayata zararlı etkilerinin fazla oluşu psikolojik taşıma kapasitesi eşiğinin aşıldığını göstermektedir (Şekil 1. 7.).

Şekil 1.7. Psikolojik Taşıma Kapasitesi Eşiği

Kaynak: Rızaoğlu & Tanrısevdi (1997)'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Psikolojik taşıma kapasitesi ekonomik, kültürel ve çevresel değerler yerine kişisel düşüncelere dayandığı için ölçülmesi her ne kadar zor olsa da (Saveriades, 2020) bu taşıma kapasitesi fiziksel, sosyal ve ekonomik anlamda turizmin gelişmesi ve sürdürülebilirliği için önemli bir yere sahiptir. Ayrıca bu kapasite turistlerin, yerli halk ve tur operatörleri tarafından alanda bulunan turizm faaliyetinin ne oranda kabul edilebilir durumda olduğunu göstermesini sağlar (Yusoh vd., 2021). Turizm bulunduğu bölge ya da alanda ayakta kalmak istiyorsa pazarlama stratejilerini benimsediği gibi ev

sahibi ile turist arasında memnuniyeti de yaratmalıdır. Çünkü turizmde turist ile ev sahibi arasındaki etkileşim önemli bir etkidir (Buhalis, 2000). Psikolojik taşıma kapasitesi, ziyaretçinin miktarındansa turistin ekonomik ve çevresel etkilerini dikkate aldığından bu taşıma kapasitesi teknolojiyi, insan hedeflerini ve değer yargılarını göz ardı etmeden hesaplanmalıdır (Seidl & Tisdell, 1999).

İKİNCİ BÖLÜM

UZUNDERE İLÇESİNİN TURİZM POTANSİYELİ

2.1. UZUNDERE İLÇESİNİN TURİZM POTANSİYELİ

Uzundere ilçesi sahip olduğu doğal ve kültürel özelliklerle Erzurum ilinin, turizm potansiyeli yüksek olan bir ilçesidir. Ayrıca ilçenin yüzölçümünün büyüklüğü, arazi ve yeryüzü şekillerindeki çeşitlilik, bitki örüsünün ve ikliminin uygunluğu bu potansiyele katkı sunmuştur. Uzundere, sahip olduğu konum ve elverişli iklimiyle tarihte birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bir ilçedir. Bu durum da kültürel ve tarihi yapılarda çeşitliliği ile birlikte turizm potansiyel derecesini yükseltmesine katkı sunmuştur. Uzundere ilçesinin turizm potansiyeli doğal turistik çekicilikler, kültürel turizm çekicilikler ve son olarak da doğaya dayalı turizm faaliyetleri (eko-turizm) şeklinde 3 başlık altında incelenmiştir.

2.1.1. Doğal Turistik Çekicilikler

Doğal destinasyon alanlarında yapılan turizm faaliyetleri çok olmakla beraber çevreye en fazla zarar veren turizm çeşitlerinden biridir. Tabi ki çevreye verilen bu zarar kaynakların tahribatı ve sürdürülebilirliği göz ardı edilmeden yapıldığı sürece en aza indirilebilir. İnsan eli değmeyen, göz kamaştırıcı ve oluşumları açısından merak uyandıran doğal destinasyon alanları sürekli olarak ziyaretçi çeken turizm mekanlarıdır. Uzundere ilçesi de turizm potansiyeline katkı sunabilecek şelale, göl ve mağara gibi doğal destinasyon alanları açısından oldukça zengindir.

2.1.1.1. Tortum Çayı ve Havzası

Tortum Çayı Havzası, Mescit Dağları (3230 m) ve Kargapazarı Dağ (3045 m) kuşakları arasında yer almaktadır. Havzanın yüzölçümü 1897 km² olan Tortum Çayı kaynağını 3169 m yüksekliğindeki Dumlu Dağları'ndan alarak, çevresindeki diğer yüksek dağlardan da beslenmektedir. İlk olarak 10.800 m uzunluğundaki Tortum Gölü ile daha sonra ise Oltu ve İspir Çayı'yla birleşen Tortum Çayı, Çoruh ismini alarak Karadeniz'e dökülür (Kopar & Sevindi, 2013). Havzanın en yüksek tepesi ile en alçak

yeri olan vadi tabanı düzlükleri arasındaki yükselti farkı 1800-1900 m arasındadır. Bu vadi tabanı düzlükleri dışında çevresini kaplayan dağ kütleleri nedeniyle havza eğimli bir araziye sahiptir (Sevindi & Kaya, 2019). Tortum Çayı kaynaklarından beslendikten sonra Tortum Gölü'nü ve Tortum Şelalesi'ni oluşturmasıyla harika manzaralara dönüşmektedir (URL7).

Fotoğraf 2.1. Tortum Çayı'ndan Bir Görüntü.

Tortum Çayı ve Tortum Gölü ile Tortum Şelalesi canlılıklarını dağlık alanlardan beslendikleri su kaynakları ile kar erimelerine ve yağışlara borçludur. Öyle ki havzanın en yüksek akımlı olduğu mevsim karların erimesiyle ilkbahar (%34,6), en az akımın olduğu mevsim ise kışın (% 18,0) gerçekleşmektedir (Kopar & Sevindi, 2013). Buna bağlı olarak da ilkbahar mevsimi rafting gibi su sporlarının yapımı için en uygun zamandır. Bu dönemde heyecan ve adrenalin arayan yüzlerce turist Tortum Çayı'nda rafting vb. su sporları yapmak için Uzundere ilçesine akın etmektedir.

2.1.1.2. Tortum Gölü

Uzundere ilçesinde su kaynaklarının oluşturdukları rekreasyonlar sayısı oldukça fazla olup bir hayli ilgi çekmektedir. Bu rekreasyonlardan biride Tortum Gölü'dür.

Tortum Gölü bir heyelan set gölüdür. Oluşumunu Kemerli Dağ'dan kopan büyük bir toprak kütlelerinin çayın önünü kapatmasına borçludur (Özgeriş & Karahan, 2021). Gölün derinliği 40-50 m arasında değişmekte olup deniz seviyesinden yüksekliği ise 1027 m'dir (Yılmaz, 1991). Gölün çevresinin dik ve yüksek dağ sıralarıyla çevrilmesi ve dar bir alanda bulunmasına rağmen uzunluğu 8 km'dir (Tanç, 2020). Çeşitli kuş türlerine ev sahipliği yapan Tortum Gölü önemli bir destinasyon alanı olmakla birlikte, uluslararası öneme sahip olan Türkiye'deki 135 sulak alandan birini oluşturmaktadır (Sevindi & Kaya, 2019). Göl, belli bir akıştan sonra kuzey yönünde 48 m yükseklikten aşağı akarak Tortum Şelalesi oluşturur ve daha sonra vadi içerisindeki akışına devam eder (Lahn, 2014).

Fotoğraf 2.2. Tortum Gölü'nden Bazı Görüntüler.

Erzurum il merkezine 98.5 km uzaklıkta olan Tortum Gölü sahip olduğu dik yamaçlar, çevresindeki dağ kütleleri ve Tortum Çayı'nın oluşturduğu delta ile (Kopar & Sevindi, 2013). harika manzaralar doğurmakta ve seyriyle ziyaretçilerini büyülemektedir. Uzundere turizm potansiyeli için önemli olan ve çok sayıda ziyaretçinin uğrak yeri olan “*Tortum Gölü, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Erzurum Bölge Müdürlüğü'nün 05.05.2000 gün ve 1010 sayılı yazısıyla I.Derece Sit Alanı (1055,6 ha) olarak ilan edilmiştir*” (Sevindi & Kaya, 2019: 2204).

2.1.1.3. Tortum Şelalesi

Oluşumu ve yüksekliğiyle Türkiye'nin sayılı şelalelerinden biri olan Tortum Şelalesi Uzundere ilçe merkezine 17 km uzaklıktadır. Oluşumunu 1700'lü yıllarda Kemerlidağ'dan kopan heyelan kütesine borçludur. Heyelan kütlesi Tev Vadisi'nde akan Tortum Çayı'nın önünü kapatmasıyla Tortum Şelalesi'ni meydana getirmiştir (Lahn, 2014). Şelalenin ve çevresinin yüksekliği 1000 m civarındadır (Orhan & Karahan, 2010). İlk olarak Tortum Gölü'ne dökülen Tortum Çayı, 22 m genişlik ve 48 m yükseklikten düşerek artık Tortum Şelalesi adını almıştır (Küçükali & Şen, 2020).

Fotoğraf 2.3. Tortum Şelalesi'ne Girişten Bir Görüntü.

Tortum Hidroelektrik Santrali açıldıktan sonra Tortum Şelalesi az da olsa eski heybetini kaybetmiştir (Orhan & Karahan, 2010). Şelale Mayıs ve Haziran ayları arasında sürekli akmakta olup yılın diğer aylarında elektrik üretmek için suları kesilmektedir (Uzundere Belediyesi, 2011). İlkbaharda karların erimesiyle kabaran Tortum Şelalesi, alt tarafında oluşturduğu dev kazanı ile aktığı esnada güneş ışınlarının yansmasıyla oluşturduğu gökkuşağı harika manzaralar ortaya çıkarmıştır.

Fotoğraf 2.4. Tortum Şelalesi'nden Birkaç Görüntü.

2.1.1.4. Yedi Göller (Yıkıklar)

Yedi Göller, Tortum Çayı sularının meydana getirdiği alanlardan bir diğeridir. Tortum Çayı suları, Tortum Gölü'ne döküldükten sonra aşağı tarafta bulunan irili ufaklı çukurlukları doldurmasıyla Yedi Gölleri meydana getirmiştir. Değişik boyutlardan oluşan bu 6 göl Tortum Gölü de dâhil edilerek sayı bakımından 7'ye ulaşır ve böylece Yedi Göller adını alır (Küçükali & Şen 2020). Tortum Gölü dışında göllerin en büyüğünü 2 dekarlık alanı ve 2-3 metre derinliğiyle Karagöl oluşturur (Özgeriş & Karahan, 2021). Oluşumunda Tortum Çayı'nın büyük önemi olan diğer göllerin isimleri ise İncegöl, Nazlıgilin, Aliçavuşgilin, Efendigilin, Karagöl ve Sofigilin gölleridir (Orhan & Karahan, 2010). Bu göller görünüşte kapalı havza özelliği göstermesine rağmen yeraltından Tortum Çayı'na bağlantısı olabileceği söylenilmektedir (Doğanay & Alim, 2003).

Fotoğraf 2.5. Yedi Goller'den Birkaç Görüntü

Ulubağ köyü Yıkıklar mahallesinde yer alan Yedi Goller, yeşillikler arasında harika bir görüntüye sahiptir (Tanç, 2020). Göllerin Erzurum il merkezine uzaklığı 115 km ortalama deniz seviyesinden yükseltisi ise 870 m'dir (Uzundere Belediyesi). Yedi Goller, çevresindeki ağaçlık alanıyla, gökyüzünün suya yansıttığı maviliğiyle; dinlenmek, piknik yapmak, fotoğraf çekmek, manzara seyretmek, doğa yürüyüşü yapmak isteyen yerli ve yabancı turistlerin uğrak noktasıdır. Ayrıca göl üzerinde bulunan sandalla gezme imkânı da vardır (Uzundere Belediyesi). Gümüşçü Alabalık Tesislerinin alanda bulunan tek tesis olması ve bunun yanında konaklama sorununun olması ziyaretlerin günübirlik yapılmasına neden olmuştur (Doğanay & Alim, 2003). Uzundere ilçesinin popüler mesire alanı ve en çok bilinen destinasyon alanlarından biri olan Yedi Goller'in Uzundere turizmine büyük katkısı vardır. Bu katkı tesis ve konaklama sıkıntısının çözülmesiyle de daha da artacaktır.

2.1.1.5. Peribacaları

Kopar ve Çakır (2014) Uzundere'nin jeomorfolojisini inceledikleri çalışmalarında peribacalarına benzer bir yapının varlığından bahsetmişlerdir. Bu peribacalarının flişlerden oluşan eğimli yamaçların sel ile erozyona uğraması sonucu meydana geldiklerini belirtmişlerdir. Bu yapılar tam anlamıyla peribacası olmayıp onlara benzer yapıdaki yeryüzü şekilleridir.

2.1.1.6. Köptek Mağarası

Uzundere ilçesinin vadi kenarında sarp kayalıkların içinde bir kaya oluşundan olan mağara eski tarihlerde insanların sığınak merkezi olmuştur (URL8). Mağara duvarlarına çizilen resimler insanların bu mağarayı sığınma noktası olarak kullandığını kanıtlamaktadır (URL9). Ayrıca mağara içindeki gizli geçitle Cömertler Mahallesi'ne ve Dikyar Ağça Kale'ye gidilebildiğine dair rivayetler dikkatleri kendi üzerine toplamıştır (URL10).

Fotoğraf 2.6. Köptek Mağarası.

2.1.1.7. Ziyaret Tepe Ziyaretgâhı

2405 m yüksekliğindeki Ziyaret Tepe dağı Uzundere halkı açısından kutsal sayılmaktadır. Kutsal sayılmasının nedeni İslam ordusunun burada Bizans ile savaşarak bu bölgeleri alma çabasına girmeleridir. Bu savaş esnasında Hz. Ömer'in torunu Saad'ın şehit düşmesi Ziyaret Tepe dağına manevi değer katmıştır (URL11). Öyle ki Uzundere halkı yılın belli dönemlerinde burada toplanıp kurban kesmesinin yanında Ziyaret Tepe'de cirit ve güreş gibi müsabakalar da yapmaktadır.

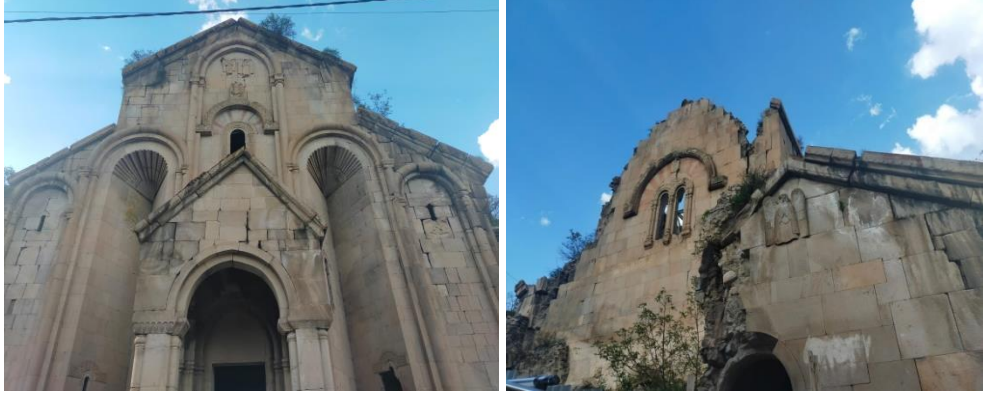
2.2.2. Kültürel Turizm Çekicilikleri

Kültür turizmi; insanların sanat, şenlik ve festival gibi organizasyonlara katılma, bunun yanında tarihi ve kültürel dokuyu öğrenme, anıt ya da dini mekanları ziyaret etme

kısacası kültürel motivasyon için yaptıkları faaliyet şeklinde tanımlanmaktadır (Canadian Heritage Tourism, 2005 aktaran; Uğuz, 2011). Doğaner (2019)'in de dediği gibi kültürel turizm, farklı toplumda yaşayan insanların ve kültürlerinin doğaya yansımaları şeklinde tanımlanabilir. Farklı kültürlerin ortaya çıkması ile birlikte insanların kültürleri tanımak istemesi, coğrafya, kültür ve turizm arasındaki bağı güçlendirmiştir (Emekli, 2006). İnsanlar turizm faaliyetini bedenlen dinlenmenin yanında ruhsal doyum ve yeni bilgi öğrenimi açısından da yapmaktadır. Bu açıdan günümüzde sürdürülebilir turizmin ışığında ilerleyen kültür turizmi insanlar tarafından yoğun ilgi çekmektedir. Uzundere ilçesi inanç turizmi açısından çok çeşitli yapılara ev sahipliği yapmaktadır. Bu yapılar arasında manastırlar, kiliseler ve çeşitli camiler yer almaktadır. Yapıların bu denli çeşitli olması inanç ve kültür turizmi açısından alana büyük avantajlar sağlamaktadır.

2.2.2.1. Öşk Manastırı/ Öşvank (Öşki-Çamlıyamaç) Kilisesi

Yörenin en görkemli ve dikkat çeken tarihi mekânlarından biri olan Öşvank Kilisesi Uzundere ilçesinin Çamlıyamaç köyün de yer almaktadır (Orhan & Karahan, 2010). Yaklaşık olarak 963-973 yılları arasında yapılmış olan kilise, Gürcü Kralı III. Kuropalat Adernese'nin oğlu Büyük David tarafından inşa ettirilmiştir (Tanç, 2020). Kutsal eşya ve fresklerle süslenen ve 1036 yılında yapılan kilisenin araştırmalara göre yapıldığı arazinin özellikle seçildiğini ortaya koymuştur (Uzundere Belediyesi, 2011). Öşk Manastırı Gürcüler tarafından kutsal sayılması nedeniyle her yıl Gürcü turist tarafından ziyaret edilen bir mekândır (URL7). Bu da Uzundere ilçesinin tanıtılması ve turizm potansiyeli açısından oldukça büyük bir avantajdır. Öşk Manastırı kilisesi 19. yüzyıl sonlarından 1980 yılına kadar cami statüsünde kullanılmış ve 1978 yılında T.C. Kültür Bakanlığı tarafından taşınmaz kültür varlıkları arasına alınarak korunmuştur (Uzundere Belediyesi, 2011).

Fotoğraf 2.7. Öşk Manastırı’ndan Bazı Görüntüler.

2.2.2.2. Engüzek Kalesi (Ağcakale)

Dikyakar köyü sınırlarında bulunan kale, ilçe merkezine 4 km uzaklıktadır (URL11). Kale Uzundere–Tortum karayolu kenarında bulunan Dikyakar Kapı mevkiindeki kayalıkların üzerinde yer almaktadır. Bazı kaynaklarda Bizans tarafından yapıldığı tahmin edilirken kimilerine göre ise Ortaçağ’da Türk Beylikleri tarafından yapıldığı tahmin edilmektedir (Orhan & Karahan, 2010). Kale surları, gözetleme kulesi, hamamı, fırını, dolambaçlı sokakları ve Tortum Çayı’na inen gizli su temin etme yollarıyla birlikte çıkış yolunun bulunmayışı dikkat çeken bazı özellikleridir (URL12).

Fotoğraf 2.8. Engüzek Kalesi ve Çevresinden Bazı Görüntüler.

2.2.2.3. Sapaca Kalesi (Eşkisor Kalesi)

İlçe merkezine 9 km uzaklıkta olan kale, stratejik konumu itibariyle birçok devlet tarafından kuşatılmış olup 1547 tarihinde Osmanlı Devleti hâkimiyetine girmiştir (Uzundere Belediyesi, 2011). Mimarisi ve içerisindeki seramik parçaların varlığıyla dikkat çeken tarihi mekânlardan biridir (URL8).

Fotoğraf 2.9. Sapaca Kalesi'nden Görüntüler.

2.2.2.4. İnçer Cami

Kelime anlamı yeniçeri olan caminin kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir (URL13). Ancak giriş kapısı üzerindeki kitabeden Hicri 1261 tarihinde yapıldığı anlaşılmaktadır (URL14). Cami mihrap süslemeleriyle, ahşap tavanıyla ve bitkisel motifleriyle orijinalliğini korumayı başarmıştır (Uzundere Belediyesi, 2011).

Fotoğraf 2.10. İnce Cami'nin Giriş Kapısı, Ahşap Tavanı ve Dış Görüntüsü.

2.2.2.5. Cevizli Köyü Cami

Cami ilçe merkezine 30 km uzaklıktaki Cevizli köyü mahallesinde yer almaktadır (URL15). Caminin güneyinde Osmanlı-Rus (93 Harbi) savaşında şehit düşen askerlerin defnedildiği alan bulunmaktadır (URL16). Bu özel alanın katkısıyla cami kültürel, tarihi ve dini değerleriyle birlikte manevi değer de kazanmıştır.

Fotoğraf 2.11. Cevizli Köyü Cami'sinden Bir Görüntü.

2.2.2.6. Çağlayan Kalesi

Uzundere ilçesine bağlı olan Çağlayan köyüne 2 km uzaklıkta bulunur (URL17). Bu kale de diğer kaleler gibi sarp kayalıkların üzerine yapılmış vaziyettir. Kalenin günümüze ulaşabilen sadece iki sur duvarı bulunmakta olup herhangi bir mimari unsuru bulunmamaktadır (URL16).

2.2.2.7. Tarihi Uzundere Evleri

Murat Efendi Mahallesi'nde bulunan ve eski Türk kültürünü yansıtan bu evler Tarihi Ambarlı Eyvanlı Uzundere Evleri şeklinde isimlendirilmiştir (Orhan & Karahan, 2010). Tarihi Uzundere evleri el yapımı süslemeleri ve ahşap nakışları ile dikkat çekmektedir. 1. Dünya Savaşı sırasında Ruslar tarafından karargâh şeklinde kullanılan bu evlerin yaklaşık olarak 200-250 yıllık bir tarihe sahip olduğu tahmin edilmektedir (Demircioğlu, 2007). Evler güzel görünüşleriyle fotoğraf çekilmek için turistler tarafından ziyaret edilen tarihi bir destinasyon alanıdır.

Fotoğraf 2.12. Tarihi Geleneksel Uzundere Evi.

2.2.3. Doğaya Dayalı Turizm Faaliyetleri

Doğaya dayalı turizm; yeşil turizm, kırsal turizm ya da doğa turizmi şeklinde farklı isimler alabilmektedir. Bu turizm çeşidinin asıl amacı doğal alanları ve yaşamı keşfetmektir. Doğaya dayalı turizm tahribata uğramamış, değerini kaybetmemiş olan doğal alanların turizme kazandırılması açısından sürdürülebilirlik başlığı altında yapılması uygun olan turizm faaliyetidir (Karadeniz & Sarı, 2018). Bu turizm çeşidi avcılık, doğa yürüyüşleri, kayak, kuş gözlemciliği, safari, snowboard, su sporları, kamp-karavan, trekking, bisiklet ve manzara fotoğrafçılığı gibi turizm çeşitlerinin bünyesinde barındırır (Köroğlu & Karaman, 2014). Doğaya dayalı turizm, sürdürülebilir turizme önem vermesinden ve toplum merkezli olmasından ötürü son yıllarda dikkat çekmektedir.

Doğaya dayalı olan bir diğer turizm çeşidi kırsal turizmdir. Günümüzde yoğun şehir temposundan sıkılan insanlar kırsal alanların sakinliğine, doğal güzelliklerine ve yaban hayatına yönelmişlerdir. Çünkü kırsal alanlar dinlenmek, farklı kültürlerle iç içe olmak, değişik yöresel faaliyetlere katılmak açısından çok uygun bir alandır. Kırsal turizm kültür, tarih, doğa ve turizmle birlikte ilerleyebilme özelliğine sahip olan ve eko turizmle çok fazla bütünleşen bir turizm çeşididir (Uğuz, 2011). Kısacası kırsal turizm kamp, akarsu turizmi, mağara turizmi, av turizmi, dağ turizmi ve yeşil turizm gibi doğaya dayalı bir turizm çeşididir (Soykan, 1999).

2.2.3.1. Su Sporları Rafting ve Gölde Kano

Tortum Çayı, su sporlarının yapılması için çok uygun bir alandır. Öyle ki yelken, yüzme, göl kanosu ve en popüler olan rafting gibi çeşitli su sporları yapılabilmektedir (Uzundere Belediyesi, 2011). Rafting, yılın belli dönemlerinde nehirlerde bulunan su miktarının çoğalması ile suyun yeterli hale gelmesi ve eğimin fazla olduğu noktaların belirlenmesiyle yapılan spor çeşididir (Tanç, 2020). Çalışma alanının engebe durumu ve Çoruh Havzası'nda yer alışı bu sporun yapılması için çok uygun bir alanı oluşturmuştur. En uygun tarih karların erimesiyle mayıs-haziran aylarıdır (URL7). Ayrıca Tortum Gölü, kamp yaptıktan sonra serinlemek için göl kanosu yapmak isteyen ziyaretçiler için en uygun alandır (Orhan & Karahan, 2010). Uzundere ilçesi bu özellikleriyle macera seven turistleri kendine cezbetmiştir.

Fotoğraf 2.13. Su Sporları (Rafting). (URL 19).

2.2.3.2. Trekking, Kamp ve Foto Safari

İlçenin yürüyüş alanlarını farklı zeminlerden oluşan vadi ve yaylalar, bazen tırmanmayı bazen de göl ve şelalelerden geçilmesi gereken dağlık alanlar oluşturmaktadır (Uzundere Belediyesi, 2011). Bu açıdan Uzundere ilçesi trekking sporu için çok uygun bir alandır. Doğu Anadolu Turizmini Geliştirme Projesi kapsamında alanın yürüyüş rotaları çıkarılmış olup parkurların özellikleri en ince detayına kadar ele alınmıştır (Orhan & Karahan, 2010). Cevizli Yaylası, Sapaca Yaylası, Ağcakale, Öskvank Kilisesi ve Balıklı köyü bu yürüyüş alanlarından bir kaçıdır (Durmuş vd., 2007). Trekking ya da rafting yapmak amacıyla gelen turistler konaklamak için genellikle kampı seçmektedirler. Kamp, ziyaretçilerin turizm faaliyeti sırasında kendi

abalarıyla konaklamalarını sağladığı bununla birlikte yeme içme gibi temel ihtiyaçlarını karşıladıkları, doğayla iç içe ve mücadele içinde oldukları bir turizm çeşididir (Ulusana & Batman, 2010). Tortum Gölü, Tortum şelalesi, Yedigöller, Zuğar Boğazı ve ilçenin çevresindeki dağlık alanlar kamp yapılacak alanlara örnek verilebilir (Uzundere Belediyesi, 2011). Bu faaliyetlerin yanında alternatif turizm başlığı altında gittikçe gelişen foto safari ile sırf alanın harika manzaralarını ve doğasını çekmek içinde gelen ziyaretçilerde bulunmaktadır (Tan, 2020). Alan sahip olduğu Tortum Gölü, Tortum şelalesi, Yedigöller, Tortum ayının oluşturduğu vadiler ve Uzundere Yaylası foto safarinin yapılması için en güzel doğal alanlardır (Uzundere Belediyesi, 2011).

2.2.3.3. Buz Tırmanışı

Buz tırmanışları dik yamaçlarda ve zorlu kış ikliminde yapılan bir spor dalı olduğundan zor ve tehlikeli bir spor faaliyetidir. Ancak buna rağmen dağların kar aldığı yamaçlarında yapılan spor faaliyetleri ile şelalelerin donması üzerine yapılan buz tırmanışları gittikçe dikkat çeken bir turizm çeşidi olmaya başlamıştır (Doğaner, 2001). Buz tırmanışları sıcaklığın 0 C'nin altına düştüğü alanlarda bulunan şelale ve ağlayanların donmasıyla yapılmaktadır. Oluşan dikey ve büyük buz kütleleri tırmanış için harika alanlar oluşturmaktadır (Kopar & akır, 2016). Uzundere ilçesi de bu harika alanların oluşması ve buz tırmanışlarının yapılması için en uygun meknlerden biridir. Öyle ki ilçede buz tırmanış festivallerinin yanında birçok uluslararası ziyaretçiyi profesyonel tırmanışlar için ağırlamaktadır (Küçükali & şen 2020). Uzundere ilçesinde buz tırmanışlarının yapıldığı alanlara sırasıyla şunlar örnek verilebilir (Kopar & akır, 2016):

- Uzunkavak Donmuş şelalesi
- Sarı Gelin Donmuş ağlayanı
- atlakkaya Donmuş ağlayanı
- Zehrek Donmuş ağlayanı
- Vaznat Mezra Donmuş ağlayanı
- İşaret Tepe-I Donmuş ağlayanı
- İşaret Tepe-II Donmuş ağlayanı
- İşaret Tepe-III Donmuş ağlayanı

- Akdağ Dere Donmuş Çağlayanı

Fotoğraf 2.14. Buz Tırmanışı (URL 20).

Uzundere ilçesinin donmuş şelale ve çağlayanlar için en iyi alanlardan birinin olması tabi ki turizm potansiyeli açısından katkılar sunmaktadır. Çünkü buz tırmanışı yerli ve yabancı sporcular tarafından gerçekleştirilmesi ile basit bir spor aktivitesinden çıkıp farklı modern turizm türleri ile yakından ilişkili olması açısından önem arz etmektedir (Kaymaz vd., 2021). Öyle ki Uzundere de düzenlenen UIIA Uluslararası Buz Tırmanışı Festivali bu zamana kadar düzenlenen en önemli organizasyondur (Birinci vd., 2017). Uzundere ilçesi bu özelliğiyle bugün olduğu gibi gelecekte de çok fazla turisti kendine çekebilecek potansiyele sahiptir.

2.2.3.4. Bisiklet Turizmi

Genel olarak doğada ve kırsal alanlarda gerçekleşen bu turizm faaliyeti çok eskilere dayanmaktadır. Bu turizm faaliyetiyle uğraşanlara ise bisiklet turisti adı verilmektedir (Türkay & Atasoy, 2021). Arazinin engebeli ve zorlu koşullara sahip olması turizm faaliyetini yapmak için turisti daha da heyecanlandırır ve ilgi çekmesine katkı sağlar (Tanç, 2020). Çoruh ve Tortum vadilerini kesen ufak çaplı vadiler bisiklet turizminin yapılması için en uygun rotalardır (Uzundere Belediyesi, 2011). Uzundere ilçesi sahip olduğu dağ vadileri, dağ sıraları ve akarsuları bu spor dalının yapılması esnasında ziyaretçilere de güzel manzaralar sunmaktadır (URL7). İlçe sahip olduğu bu avantajlarıyla her yıl turist çekmekte ve turizm potansiyeline de katkı sunmaktadır. Bu açıdan ilçede 1-8 Nisan tarihlerinde Bisiklet Şenliği düzenlenmektedir. Dikyar

Mahallesi'nden Öşvank Manastırı'na kadar olan 16 km'lik güzergâh bisiklet parkuruna örnek olarak verilebilir (Uzundere Belediyesi, 2011).

2.2.3.5. Kuş Gözlemciliği

Kuş gözlemciliği bazen çıplak gözle bazen de gerekli makinalarla kuşları inceleyen ya da seslerinin dinlendiği bir spor faaliyetidir. Uzundere ilçesi bulunduğu konum itibari ile kuşların göç yolları üzerindedir. Yüksek rakımlı bir alan olan Çoruh Vadisi, yırtıcı ve diğer göçmen kuşların gözlenmesi açısından çok uygun bir alandır (Orhan & Karahan, 2010). Öyle ki uluslararası öneme sahip olan Türkiye'deki 135 sulak alanlardan biridir (Sevindi & Kaya, 2019). Bu açıdan bu spora ilgi duyan ve kuşları incelemek isteyen ziyaretçiler için işlek uğrak noktasıdır. Bu gelişmelerle birlikte kuş gözlemciliği alandaki en popüler ve en çok ekonomik gelir getiren ekoturizm faaliyetlerinden biri olmuştur (URL7).

2.2.3.6. Festival ve Şenlikler

İlçede yapılan çeşitli festival ve şenlikler ilçenin turist çekmesi ve tanınması açısından çok önemlidir. Ayrıca yerli halkın, göç etmiş hemşirelerinin, gençlerin, bölgedeki öğrencilerin stres atması ve alana gelen ziyaretçiler ile ilişkilerin güçlenmesi açısından da önem arz etmektedir. Yapılan festival ve şenliklere (Orhan & Karahan, 2010):

- 29 Ekim'de yapılan Cumhuriyet Karakucak Güreşleri (Cumhuriyet kurulduğundan beri devam etmektedir),
- Armutlu Mezra Festivali,
- Sapaca Köyü Puşulu Yaylası Festivali,
- Uzundere Karakucak Güreşleri,
- Tortum Gölü Yelken Yarışları,
- 2.Çoruh Vadisi Kuş Gözlem Festivali,
- Kuş Gözlem Festivalleri,
- Bisiklet Şenlikleri örnek olarak verilebilir.

Yapılan bu faaliyet ve festivaller yörenin tanınmasının yanında gelen ziyaretçilere yerel ürünlerin satışı ve tanıtımıyla da yerel halka ekonomik açıdan katkı sağlamaktadır. Yerel ürünler içerisinde bal, dut, pestil, ceviz, kiraz vb. ürünler örnek olarak verilebilir (Küçükali & Şen 2020). Bu festivaller alanın turizm potansiyeline oldukça katkı sunmasıyla önemlidir. Bu açıdan festivallerin devamlılığı ve ilçe genelinin yanında il çapında da duyurulması, geliştirilmesi ve sistemli bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

2.2.3.7. Paraşütle Atlama ve Bungee Jumping

Çalışma alanında ki Tortum Gölünü, Tortum Şelalesini ve Yedigöllerini çevreleyen yüksek sıradağlar, adrenalin arayan yerli ve yabancı turistlere paraşütle atlama ile bungee jumping yapma olanağı sağlamıştır. Yaz ve kış mevsimlerinde ayrıcalıksız olarak istenilen zamanda da yapılması avantajını sağlayan bu spor dalları Uzundere ilçesinin turizm potansiyeline oldukça katkı sunmaktadır (URL18).

Fotoğraf 2.15. Bungee Jumping Sporü.

Ülkelere sağladığı ekonomik katkı oranıyla turizm sektörü git gide değeri kazanarak önemli bir sektör halini almıştır (Ünlüöner vd., 2018). Bu durum tabii ki ülkemiz için de geçerlidir. Öyle ki turizm, günümüzde imalat sanayisinden sonra döviz ve iş olanakları sağlayan en önemli sektör haline gelmiştir (Karagöz, 2008). Bu da demek oluyor ki ülkemizin turizm potansiyeli ekonomik refahımız açısından önemli ve dikkat çekilmesi gereken bir konudur. Bu açıdan Uzundere ilçesi turizm potansiyelini geliştirmek ve daha iyi yerlere getirmek amacıyla Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme Projesi (DATUR), ev pansiyonculuğu, Uzundere Kadın Emegini Değerlendirme

Derneği (UZKADER) ve seramik atölyesi gibi çeşitli projelere destek sağlamaktadır (URL7). Ancak turizmin potansiyelinin gelişmesi her ne kadar alana sosyal ya da ekonomik açıdan olumlu getiriler sağlasa da çevresel açıdan yarattığı baskı, göz ardı edilmemelidir (Küleğçi, 2019). Çünkü turizm faaliyeti için önem arz eden kaynakların bilinçsiz tüketimi, doğal ve kültürel alanların tahrip edilmesi, çevre dokusuyla alakasız ve zarar veren konutların yapımları bitki ve hayvan türleri için tehlike oluşturmaktadır. Bu açıdan alanda yapılmış ya da yapılması planlanan projeler ile turizm faaliyetleri geleceğe yönelik ve sürdürülebilir başlığı altında gelişmelidir. Bu iki başlık göz ardı edilmediği sürece alanın turizm potansiyeli daha iyi gelişme gösterecek ve ekonomik katkısı daha da artacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UZUNDERE İLÇESİNDE YEREL HALKIN PSİKOLOJİK TAŞIMA KAPASİTESİNİN ANALİZİ

Çalışmada sosyo-psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülmesi için Bo (2014) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır (**Ek 1. Çalışma Alanında Yerel Halka Uygulanan Anket Örneği**). Kullanılan bu anket formu Uzundere ilçesinde bulunan yerel halka uygulanarak elde edilen veriler analiz edilmiştir. Veri analizlerine, çalışmada kullanılan ölçeğin güvenirliliği ve geçerliliğinin ölçülmesiyle başlanılmıştır. Güvenirliliği ve geçerliliği ölçülen analizleri, her bir alt boyutun demografik özellikler ile olan ilişkisini tespit etmeye yönelik gerçekleştirilen fark analizleri takip etmiştir.

3.1. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Anketlere katılanların %53.3'ü erkek ve %46.7'si kadındır. Katılımcı olan yerel halkın medeni durumuna bakacak olursak %46.2'si bekâr, %53.8'i evlidir. Yaş kategorilerinde dağılımı ise şöyledir; %9.6'sı 20 ve altı, %17.0'ı 21-30 yaş aralığı, %28.6'sı 31-40 yaş aralığı, %19.8'i 41-50 yaş aralığı, %11.6'sı 51-64 yaş aralığı ve %13.3'ü 65 yaş üstü aralığında bulunmaktadır. Katılımcıların %20.7'si ilköğretim, %44.5'i lise, %4.2'si ön lisans, %29.5'i lisans ve % 1.1'i ise lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir. Meslek gruplarına göre katılımcıların %15.6'sı işçi, %9.3'ü memur, % 13.0'ı esnaf, %5.7'si emekli, %14.7'si öğrenci, %6.2'si serbest meslek, %11.0'ı işsiz, %18.1'i ev hanımı olduğunu ve %6.2'si ise diğer meslek dallarıyla uğraştığını belirtmiştir. Aylık gelir durumları 11.402 TL altı olanların oranı %4.2, 11.403-12.500 TL aralığında olanların oranı %2.0, 12.501-13.500 TL aralığında olanların oranı %8.5, 13.501-14.500 TL aralığında olanların oranı %36.0 ve 14.501 TL üstü olanların oranı ise %49.3'tür. Araştırmaya katılan yerel halkın demografik özelliklerine göre frekans dağılım oranları Tablo 3.1'de verilmiştir.

Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Yerel Halkın Demografik Özelliklerine Göre Frekans Analiz Sonuçları

		Kişi sayısı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyetiniz	Erkek	188	53,3%
	Kadın	165	46,7%
Medeni Durumunuz	Bekâr	163	46,2%
	Evli	190	53,8%
Yaşınız	20 ve altı	34	9,6%
	21-30	60	17,0%
	31-40	101	28,6%
	41-50	70	19,8%
	51-64	41	11,6%
	65 ve üstü	47	13,3%
Eğitim Durumunuz	İlköğretim	73	20,7%
	Lise	157	44,5%
	Ön lisans	15	4,2%
	Lisans	104	29,5%
	Lisansüstü	4	1,1%
Mesleğiniz	İşçi	55	15,6%
	Memur	33	9,3%
	Esnaf	46	13,0%
	Emekli	20	5,7%
	Öğrenci	52	14,7%
	Serbest	22	6,2%
	İşsiz	39	11,0%
	Ev hanımı	64	18,1%
	Diğer	22	6,2%
Aylık Geliriniz	11402 ve altı	15	4,2%
	11403- 12500TL	7	2,0%
	12501-13500 TL	30	8,5%
	13501-14500 TL	127	36,0%
	14501 ve üstü	174	49,3%

3.2 ÖLÇEK GEÇERLİLİĞİ İLE GÜVENİLİRLİK ANALİZİ SONUÇLARI

3.2.1. Ölçek Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçeğin her bir alt boyutunun tanımlayıcı istatistikleri, Madde-Toplam Korelasyon Analizi ve Cronbach Alfa Katsayısı Tablo 3.2’de verilmiştir. Yıldız ve Uzunsakal (2018), çalışmalarında Cronbach Alfa Katsayısının 0.60 ile 0.80 arasında olması ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu açıklamışlardır. Bu bilgiye istinaden ekonomik (E) boyutunun 0.889, çevresel (C) boyutunun 0.885, sosyal (S) boyutunun

0.796 ve politik (P) boyutunun 0.893 olması ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca tüm soruların Madde-Toplam Korelasyon değerleri 0.20'nin üzerinde olması ölçeğin güvenilir olduğunun bir diğer kanıtıdır.

Tablo 3.2. Psikolojik Taşıma Kapasitesi Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

	Madde Silindiğinde Ortalama	Madde Silindiğinde Varyans	Düzeltilmiş Madde- Toplam Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach's Alpha
E1	20,39	31,034	0,359	0,208
E2	19,59	27,793	0,776	0,703
E3	20,09	28,975	0,696	0,544
E4	19,45	27,975	0,784	0,738
E5	19,35	27,284	0,766	0,727
E6	19,63	29,302	0,637	0,508
E7	19,64	28,510	0,738	0,588
E8	20,18	28,969	0,622	0,435
Ekonomik (E)				0.889
C1	14,87	19,106	0,673	0,628
C2	15,23	19,984	0,592	0,586
C3	14,86	18,745	0,738	0,573
C4	15,18	19,151	0,690	0,537
C5	14,96	18,436	0,740	0,666
C6	15,04	19,876	0,630	0,509
C7	14,53	19,511	0,656	0,469
Çevresel (C)				0.885
S1	16,125	16,467	0,436	0,316
S2	15,946	14,778	0,733	0,653
S3	15,924	15,292	0,627	0,521
S4	16,110	15,229	0,631	0,501
S5	17,589	20,339	0,070	0,110
S6	17,096	17,201	0,458	0,552
S7	17,181	17,297	0,442	0,546
S8	16,136	15,714	0,570	0,385
Sosyal (S)				0.796
P1	16,64	20,600	0,779	0,704
P2	16,59	20,532	0,742	0,691
P3	16,38	19,520	0,817	0,713
P4	17,33	22,044	0,517	0,319
P5	16,27	19,702	0,742	0,682
P6	16,46	20,618	0,691	0,555
P7	17,16	22,308	0,562	0,342
Politik (P)				0.893

3.2.2. Ölçek Geçerliliği Sonuçları

Ölçek geçerliliği kullanış amacına göre elde edilen değerler ile kriterler arasındaki ilişkiyi ortaya koyan katsayı olmakla beraber -1.00 ile $+1.00$ arasında değer almaktadır (Ercan & Kan, 2004). Değer oranlarının yüksekliği ise ölçeğin kullanım amacına uygun olduğunun ve istenilen amaca hizmet ettiğinin kanıtıdır. Tablo 3.3’de verilen tüm maddelerin değerleri $+1.00$ oranına daha yakın olması ölçeğin geçerli ve aralarındaki ilişkinin pozitif olduğunu ortaya koymaktadır. Ölçeğin geçerli olduğunun bir diğer kanıtı ise güvenilirliğinin $0.60-0.80$ arasında olmasıdır (Tablo 3.2.).

Kaiser Meyer Olkin (KMO) ise örneklemin analiz için yeterli olup olmadığını gösterir. Varimax rotasyonu ile faktör analizinin yeterliliği, Barlett Küresellik Testi sonuçlarına bağlıdır (Çorlu, 2023). KMO değerinin en az 0.50 ’den büyük olması gerekmektedir (Field, 2000). Tablo 3.3’te KMO’nun 0.927 olması örneklemin mükemmel derecede faktör analizine uygun olduğunu ortaya koymaktadır (Çokluk vd., 2012). Tablo 3.3’te araştırmada kullanılan ölçeğin geçerlilik analizi sonuçları verilmiştir.

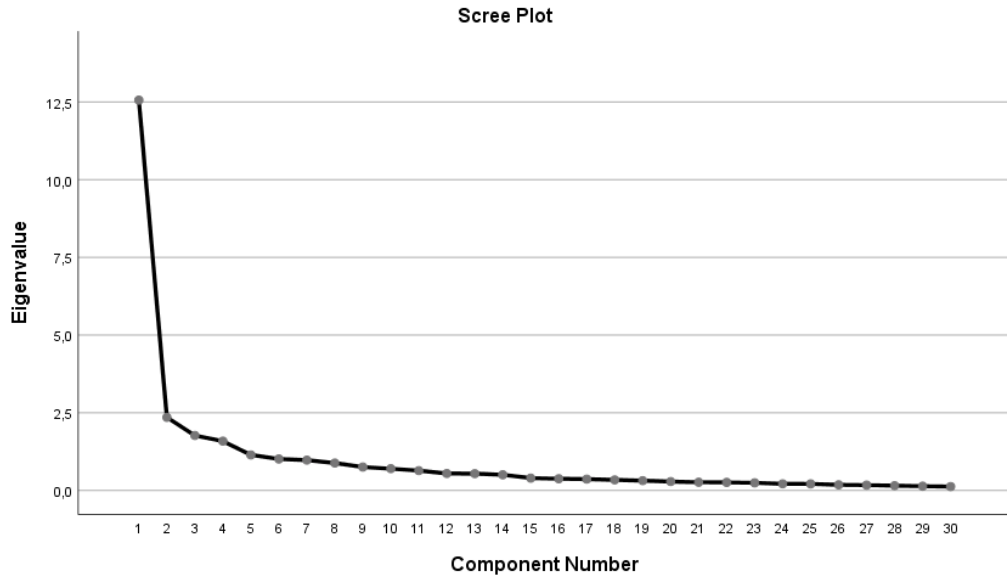
Tablo 3.3. Psikolojik Taşıma Kapasitesi Ölçeğinin Geçerlilik Analizi Sonuçları (Faktör Analizi)

	Faktör			
	1	2	3	4
E1	0.667			
E2	0.773			
E3	0.750			
E4	0.798			
E5	0.796			
E6	0.542			
E7	0.705			
E8	0.615			
C1		0.476		
C2		0.455		
C3		0.734		
C4		0.722		
C5		0.776		
C6		0.725		
C7		0.487		

Tablo 3.3. (Devamı)

S1	0.622
S2	0.575
S3	0.618
S4	0.608
S5	0.705
S6	0.840
S7	0.819
S8	0.412
P1	0.679
P2	0.682
P3	0.790
P4	0.484
P5	0.764
P6	0.712
P7	0.643
KMO: 0.927; Barlett Küresellik Testi: 7359.823; Toplam Varyans: %68.064	

Şekil 3.1’de Faktör Analizi Saçılım Grafiği verilmiştir. Grafik ölçeğin sahip olduğu dört boyutu desteklemektedir. Buda çalışmada kullanılan ölçeğin geçerli bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir.

Şekil 3.1. Faktör Analizi Saçılım Grafiği

3.3. HİPOTEZ TESTLERİ

Bu bölümde ilk olarak ölçekte bulunan dört alt boyutun dağılımlarının nasıl olduğunu görmek açısından normallik testleri uygulanmış ve Tablo 3.4'te ölçeğe uygulanan Kolmogorov Smirnov testinin sonuçları verilmiştir.

Tablo 3.4. Psikolojik Taşıma Kapasitesi Ölçeğinin Normal Dağılıma Uygunluğu İçin Yapılan Kolmogorov Smirnov Testi Sonuçları

	Normal Parametreler		Test değeri	p değeri
	Ortalama	Std. Sapma		
Ekonomi (E)	22,62	6,08	0.043	0.184
Çevresel (C)	17,45	5,07	0.057	0.008
Sosyal (S)	18,87	4,58	0.063	0.002
Politik (P)	19,47	5,27	0.074	0.000

Tablodaki sonuçlardan da anlaşılacağı üzere E boyutu hariç diğer boyutlar normallik testleri sonucunda normal dağılım göstermemişlerdir ($p < 0.05$). Boyutların çoğunluğunun normal dağılım göstermemesi nedeniyle testin tamamında nonparametrik analiz yöntemleri uygulanmıştır (Kaya, 2013).

3.3.1. Demografik Özellikler ile Ekonomik Faktör Arasındaki Farklar

Demografik ve diğer bazı değişkenler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, gelir durumu, meslek) ile ekonomik faktör düzeyleri arasındaki farklara ait aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

H0: Katılımcıların ekonomik faktör düzeyleri ile Uzundere ilçesinde yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesinin belirlemesinde anlamlı düzeyde fark yoktur.

H1: Katılımcıların ekonomik faktör düzeyleri ile Uzundere ilçesinde yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesinin belirlemesinde anlamlı düzeyde fark vardır.

Hipotezin analizi için yapılan test sonuçları Tablo 3.5'te verilmiştir.

Tablo 3.1. Demografik Özellikler ile Ekonomik (E) Faktörler Arasındaki Farklar

		Ortalama	Standart Sapma	Test değeri	p değeri
Cinsiyetiniz	Erkek	22.82	6.14		
	Kadın	22.39	6.01	15033	0.618^a
Medeni Durumunuz	Bekâr	22.26	6.04		
	Evli	22.92	6.11	1528.500	0.316^a
Yaşınız	20 ve altı	19.32	6.86		
	21-30	22.77	5.44		
	31-40	23.69	6.58	15.845	0.007^b
	41-50	23.27	4.85		
	51-64	22.78	9.96		
	65 ve üstü	21.38	6.17		
Eğitim Durumunuz	İlköğretim	20.49	5.50		
	Lise	22.15	6.00	26.181	0.000^b
	Ön Lisans	23.80	5.70		
	Lisan	24.35	6.01		
	Lisansüstü	30.25	5.74		
Mesleğiniz	İşçi	23.00	5.46		
	Memur	22.76	6.23		
	Esnaf	24.11	6.29		
	Emekli	21.50	5.18		
	Öğrenci	21.73	7.54	11.291	0.186^b
	Serbest Meslek	24.65	6.35		
	Çalışmıyor	21.23	5.33		
	Ev Hanımı	22.23	5.14		
	Diğer	22.68	6.87		
Aylık Geliriniz	11402 ve altı	19.13	5.34		
	11403- 12500TL	21.57	7.09		
	12501-13500 TL	20.50	5.99	11.451	0.022^b
	13501-14500 TL	22.80	5.41		
	14501 ve üstü	23.20	6.45		

a. Mann Whitney U Testi, b. Kruskal Wallis Testi.

Ekonomi boyutu açısından psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülme düzeyleri erkeklerde, evli olanlarda, 31-40 yaş aralığı olanlarda, eğitim durumu lisansüstü olanlarda, serbest meslekle uğraşanlarda ve aylık 14.501 TL ve üstü gelire sahip olanlarda daha yüksektir. Buna karşılık ekonomi açısından psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülme düzeyleri kadınlarda, bekâr olanlarda, 20 ve altı yaş aralığında, ilköğretim mezunu olanlarda, çalışmayanlarda, aylık 11.402 TL ve altı gelire sahip

olanlarda daha düşüktür. Fark analizi sonuçlarına göre ekonomi boyut açısından cinsiyet, medeni durum ve meslek arasında anlamlı bir fark olmaması nedeniyle **H0** hipotezi; yaş, eğitim ve aylık geliri açısından anlamlı bir fark olması nedeniyle ise **H1** hipotezi kabul edilmiştir ($p < 0.05$).

3.3.2. Demografik Özellikler ile Çevresel Faktör Arasındaki Farklar

Demografik ve diğer bazı değişkenler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, gelir durumu, meslek) ile çevresel faktör düzeyleri arasındaki farklara ait aşağıdaki hipotez kurulmuştur:

H0: Katılımcıların çevresel faktör düzeyleri ile Uzundere ilçesinde yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesinin belirlemede anlamlı düzeyde fark yoktur.

H1: Katılımcıların çevresel faktör düzeyleri ile Uzundere ilçesinde yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesinin belirlemede anlamlı düzeyde fark vardır.

Hipotezin analizi için yapılan test sonuçları Tablo 3.6’da verilmiştir.

Tablo 3.2. Demografik Özellikler ile Çevresel (C) Faktörler Arasındaki Farklar

		Ortalama	Standart Sapma	Test değeri	p değeri
Cinsiyetiniz	Erkek	17.60	5.17	14966.500	0.569 ^a
	Kadın	17.27	4.96		
Medeni Durumunuz	Bekâr	17.22	5.01	14963.500	0.585 ^a
	Evli	17.64	5.13		
Yaşınız	20 ve altı	14.91	5.98	12.001	0.035 ^b
	21-30	17.03	4.84		
	31-40	18.22	5.06		
	41-50	18.03	3.93		
	51-64	17.54	5.27		
	65 ve üstü	17.19	5.58		
Eğitim Durumunuz	İlköğretim	16.37	4.57	19.164	0.001 ^b
	Lise	16.85	5.13		
	Ön Lisans	18.80	3.90		
	Lisans	18.64	5.11		
	Lisansüstü	24.00	4.24		
Mesleğiniz	İşçi	17.69	5.08		
	Memur	17.70	5.60		
	Esnaf	18.09	5.50		
	Emekli	16.15	4.23		

Tablo 3.3. (Devamı)

	Öğrenci	16.40	5.99	7.125	0.523^b
	Serbest Meslek	19.45	5.01		
	Çalışmıyor	16.79	4.51		
	Ev Hanımı	17.58	4.02		
	Diğer	17.50	5.28		
Aylık Geliriniz	11402 ve altı	16.07	5.81		
	11403-12500TL	16.14	6.04		
	12501-13500 TL	15.20	5.11	10.787	0.029^b
	13501-14500 TL	17.71	4.51		
	14501 ve üstü	17.81	5.28		

a. Mann Whitney U Testi, b. Kruskal Wallis Testi.

Çevresel boyut açısından psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülme düzeyleri erkeklerde, evli olanlarda, 31-40 yaş aralığı olanlarda, eğitim durumu lisansüstü olanlarda, serbest meslekle uğraşanlarda ve aylık 14.501 TL ve üstü gelire sahip olanlarda daha yüksektir. Buna karşılık çevresel boyut açısından psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülme düzeyleri kadınlarda, bekâr olanlarda, 20 ve altı yaş aralığında, ilköğretim mezunu olanlarda, emekli olanlarda, aylık 12.501-13.500 TL arası gelire sahip olanlarda daha düşüktür. Fark analizi sonuçlarına göre çevresel boyut açısından cinsiyet, medeni durum ve meslek arasında anlamlı bir fark olmaması nedeniyle **H0** hipotezi; yaş, eğitim ve aylık geliri açısından anlamlı bir fark olması nedeniyle ise **H1** hipotezi kabul edilmiştir ($p < 0.05$).

3.3.3. Demografik Özellikler ile Sosyal Faktör Arasındaki Farklar

Demografik ve diğer bazı değişkenler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, gelir durumu, meslek) ile sosyal faktör düzeyleri arasındaki farklara ait aşağıdaki hipotez kurulmuştur:

H0: Katılımcıların sosyal faktör düzeyleri ile Uzundere ilçesinde yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesinin belirlemesinde anlamlı düzeyde fark yoktur.

H1: Katılımcıların sosyal faktör düzeyleri ile Uzundere ilçesinde yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesinin belirlemesinde anlamlı düzeyde fark vardır.

Hipotezin analizi için yapılan test sonuçları Tablo 3.7’de verilmiştir.

Tablo 3.3. Demografik Özellikler ile Sosyal (S) Faktörler Arasındaki Farklar

		Ortalama	Standart Sapma	Test değeri	p değeri
Cinsiyetiniz	Erkek	19.29	4.74	13813,000	0.075^a
	Kadın	18.40	4.36		
Medeni Durumunuz	Bekâr	18.60	4.37	14735,500	0.432^a
	Evli	19.11	4.75		
Yaşınız	20 ve altı	15.94	4.55	17,473	0.004^b
	21-30	18.97	4.13		
	31-40	19.41	4.49		
	41-50	19.63	3.85		
	51-64	18.44	4.78		
	65 ve üstü	18.98	5.48		
Eğitim Durumunuz	İlköğretim	18.07	4.11	14,796	0.005^b
	Lise	18.35	4.75		
	Ön Lisans	20.40	4.40		
	Lisans	19.81	4.36		
	Lisansüstü	24.00	5.72		
Mesleğiniz	İşçi	20.00	4.87	14,343	0.073^b
	Memur	18.79	4.46		
	Esnaf	19.28	4.58		
	Emekli	18.20	4.31		
	Öğrenci	17.71	5.05		
	Serbest Meslek	21.27	4.61		
	Çalışmıyor	18.54	4.17		
	Ev Hanımı	18.48	3.72		
	Diğer	18.00	5.27		
Aylık Geliriniz	11402 ve altı	15.00	5.39	16,705	0.002^b
	11403- 12500TL	15.71	6.02		
	12501-13500 TL	17.93	4.31		
	13501-14500 TL	19.62	4.18		
	14501 ve üstü	18.95	4.58		

a. Mann Whitney U Testi, b. Kruskal Wallis Testi.

Sosyal boyut açısından psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülme düzeyleri erkeklerde, evli olanlarda, 41-50 yaş aralığı olanlarda, eğitim durumu lisansüstü olanlarda, serbest meslekle uğraşanlarda ve aylık 13.501-14.500 TL arası gelire sahip olanlarda daha yüksektir. Buna karşılık sosyal boyut açısından psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülme düzeyleri kadınlarda, bekâr olanlarda, 20 ve altı yaş aralığında, ilköğretim mezunu olanlarda, diğer meslek grubunda olanlarda, aylık 11.402 TL ve altı

gelire sahip olanlarda daha düşüktür. Fark analizi sonuçlarına göre sosyal boyutu açısından cinsiyet, medeni durum ve meslek arasında anlamlı bir fark olmaması nedeniyle **H0** hipotezi; yaş, eğitim ve aylık geliri açısından anlamlı bir fark olması nedeniyle ise **H1** hipotezi kabul edilmiştir ($p < 0.05$).

3.3.4. Demografik Özellikler ile Politik (Siyasi) Faktörler Arasındaki Farklar

Demografik ve diğer bazı değişkenler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, gelir durumu, meslek) ile politika (siyasi) faktör düzeyleri arasındaki farklara ait aşağıdaki hipotez kurulmuştur:

H0: Katılımcıların politik faktör düzeyleri ile Uzundere ilçesinde yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesinin belirlenmesinde anlamlı düzeyde fark yoktur.

H1: Katılımcıların politik faktör düzeyleri ile Uzundere ilçesinde yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesinin belirlenmesinde anlamlı düzeyde fark vardır.

Hipotezin analizi için yapılan test sonuçları Tablo 3.8’de verilmiştir.

Tablo 3.4. Demografik Özellikler ile Politik (P) Faktörler Arasındaki Farklar

		Ortalama	Standart Sapma	Test değeri	p değeri
Cinsiyetiniz	Erkek	19.59	5.13	15142,000	0.700 ^a
	Kadın	19.33	5.43		
Medeni Durumunuz	Bekâr	19.01	5.10	14065,000	0.137 ^a
	Evli	19.87	5.39		
Yaşınız	20 ve altı	15.59	4.84	21,793	0.001 ^b
	21-30	19.45	4.79		
	31-40	20.34	5.33		
	41-50	19.54	4.77		
	51-64	19.12	4.68		
	65 ve üstü	20.64	6.08		
Eğitim Durumunuz	İlköğretim	19.15	4.82	13,812	0.008 ^b
	Lise	18.86	5.20		
	Ön Lisans	20.67	4.06		
	Lisans	20.10	5.52		
	Lisansüstü	28.50	4.04		
Mesleğiniz	İşçi	20.27	5.08		
	Memur	18.97	5.43		
	Esnaf	19.65	5.46		
	Emekli	19.45	4.57		

Tablo 3.8. (Devamı)

	Öğrenci	18.40	5.76	5,607	0.691^b
	Serbest Meslek	21.23	5.22		
	Çalışmıyor	19.64	5.29		
	Ev Hanımı	19.56	4.05		
	Diğer	18.05	7.29		
Aylık Geliriniz	11402 ve altı	14.87	5.51		
	11403-12500TL	14.71	6.07		
	12501-13500 TL	17.53	4.88	22,550	0.000^b
	13501-14500 TL	20.15	4.69		
	14501 ve üstü	19.90	5.37		

a. Mann Whitney U Testi, b. Kruskal Wallis Testi.

Politik boyut açısından psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülme düzeyleri erkeklerde, evli olanlarda, 65 ve üstü olanlarda, eğitim durumu lisansüstü olanlarda, serbest meslekle uğraşanlarda ve aylık 13.501-14.500 TL arası gelire sahip olanlarda daha yüksektir. Buna karşılık politik boyutu açısından psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülme düzeyleri kadınlarda, bekâr olanlarda, 20 ve altı yaş aralığında, lise mezunu olanlarda, diğer meslek grubunda olanlarda, aylık 11.403- 12.500TL arası gelire sahip olanlarda daha düşüktür. Fark analizi sonuçlarına göre politik boyutu açısından cinsiyet, medeni durum ve meslek arasında anlamlı bir fark olmaması nedeniyle **H0** hipotezi; yaş, eğitim ve aylık geliri açısından anlamlı bir fark olması nedeniyle ise **H1** hipotezi kabul edilmiştir ($p<0.05$).

3.4. YEREL HALKIN PSİKOLOJİK TAŞIMA KAPASİTESİNİN ÖLÇÜLMESİNE YÖNELİK ANKET SORULARINA VERDİKLERİ CEVAPLARIN DAĞILIMLARI

Bu bölümde yerel halkın çalışmada kullanılan anket sorularına verdikleri cevapların dağılım aralığı verilmiştir. Dağılım aralığı, Özgürel vd. (2021) “Sosyal taşıma kapasitesi: İçmeler-Marmaris” adlı çalışmasında kullandığı hesaplama yönteminden yararlanılmıştır. *Hesaplama doğrultusunda; 1.00- 1.79 arası “çok düşük”, 1.80- 2.59 arası “düşük”, 2.60- 3.39 “arası orta”, 3.40-4.19 arası yüksek, 4.20-5.00 arası çok yüksek olarak sınır değerleri belirlenmiş, sınır değerleri gözetilerek bulgular*

yorumlanmıştır (Özgürel vd., 2021: 679). Tablo 3.9’da yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülmesine yönelik anket sorularına verdikleri cevapların dağılımları verilmektedir.

Tablo 3.9. Yerel Halkın Psikolojik Taşıma Kapasitesinin Ölçülmesine Yönelik Anket Sorularına Verdikleri Cevapların Dağılımları

BOYUTLAR	SORULAR	ORTALAMA	STANDART SAPMA
E1	Uzundere’deki turizm faaliyetleri ekonomik gelirime katkı sağladı.	2.23	1.148
E2	Uzundere’deki turizm faaliyetleri yeni iş imkânları sağladı.	3.02	0.997
E3	Uzundere’deki turizm faaliyetleri sanayi dalları için olumlu etki yarattı.	2.53	0.994
E4	Uzundere’deki turizm faaliyetleri ekonomik kalkınmaya katkı sağladı.	3.17	0.968
E5	Uzundere’deki turizm faaliyetleri bölgeye yapılan yatırımı artırdı.	3.27	1.065
E6	Uzundere’deki turizm faaliyetleri alt yapının (yolların, su, kanalizasyon ve elektrik şebekeleri) gelişmesini sağladı.	2.99	0.971
E7	Uzundere’deki turizm faaliyetleri park ve bahçelerin, otellerin, pansiyonların, restoranlar gibi sektörlerin gelişmesine katkı sağladı.	2.98	0.955
C1	Uzundere’deki turizm faaliyetleri fuar, kongre, festival gibi aktivitelerin artmasını sağladı.	2.43	1.032
C2	Uzundere’deki turizm faaliyetleri kamu tesisleri sayısını arttırdı.	2.57	0.933
C3	Uzundere’deki turizm faaliyetleri eğlence tesislerinin sayısını arttırdı.	2.22	0.851
C4	Uzundere’deki turizm faaliyetleri yeşil alanlarının artmasına katkı sağladı.	2.58	0.903
C5	Uzundere’deki turizm faaliyetleri hava kalitesinin artmasını sağladı.	2.27	0.885
C6	Uzundere’deki turizm faaliyetleri yaban hayatının (habitatu) ve bitki çeşitliliğinin korunmasına katkı sundu.	2.48	0.983
C7	Uzundere’deki turizm faaliyetleri çevre kirliliğini azalttı.	2.41	0.805
C8	Uzundere’deki turizm faaliyetleri yerel halkın çevre ve kültür varlıklarını koruma bilincini arttırdı.	2.91	0.853
S1	Uzundere’deki turizm faaliyetleri yerel güvenliğe katkı sağladı. (Define avcılığı, tarihi kaynak kaçakçılığını vb. engelledi.)	2.75	0.998

Tablo 3.9. (Devamı)

S2	Uzundere'deki turizm faaliyetleri yerel halk arasındaki ilişkileri olumlu etkiledi.	2.93	0.945
S3	Uzundere'deki turizm faaliyetleri turist ve yerel halk arasındaki ilişkileri olumlu etkiledi.	2.94	0.969
S4	Uzundere'deki turizm faaliyetleri yerel halkın günlük yaşamını olumlu yönde etkiledi.	2.76	0.977
S5	Uzundere'ye gelen turistlerin davranışları kültürümüzü kötü etkiledi.	1.28	0.553
S6	Uzundere'ye gelen turistlerin davranışları yaşam tarzımızda değişikliğe yol açtı.	1.78	0.821
S7	Uzundere'ye gelen turistlerin davranışları aile içi iletişimde değişime neden oldu.	1.69	0.821
S8	Yerel el sanatları ve yemek kültürünün zenginleşmesine olanak sundu.	2.74	0.963
P1	Türkiye turizm politikaları Uzundere'deki turizm faaliyetlerine katkı sağladı	2.83	0.899
P2	Türkiye hükümetinin turizm alanında almış olduğu kararlar Uzundere'deki turizm faaliyetlerinin gelişmesine katkı sağladı.	2.88	0.943
P3	Yerel yönetimin turizmin gelişmesi için yapmış oldukları projeler Uzundere turizmine katkı sağladı.	3.09	1.003
P4	Kamu, kurum ve kuruluşlarının uygun kredi ve teşvikleri yerel halkın turizme katılımını sağladı.	2.14	0.979
P5	Hükümetin turizm faaliyeti için yapmış oldukları program ve hizmetler Uzundere ilçesinin markalaşmasına katkı sağladı.	3.20	1.054
P6	İlgili kurumların tarihi ve kültürel eserlere yönelik restorasyon çalışmaları kültürel varlıkların korunmasına, yaşatılmasına ve dolayısıyla turizmin gelişimine katkı sundu.	3.01	0.984
P7	Uzundere belediyesinin turizm faaliyetleri için yapmış oldukları projeler yeterlidir.	2.31	0.881

Araştırmaya katılan yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülmesine yönelik verdiği cevaplar içerisinde; ekonomik boyut altında yer alan E1 ve E3 sorularının ortalama puanları 1.80-2.59 arası değer aldığından dağılımı “düşük”, E2, E4, E5, E6 ve E7 sorularının ortalama değerleri 2.60- 3.39 arası puan aldığından dağılımı “orta” değeri ifade etmektedir. Elde edilen verilere göre Uzundere ilçesinde gerçekleşen turizm faaliyetleri yerel halka ekonomik açıdan istenilen düzeyde katkıda bulunmamıştır. Uzundere ilçesi kadar önemli destinasyon alanlarına sahip bir turizm

mekanının yerel halka ekonomik açıdan destek sağlayamaması turizm planlamalarında çeşitli eksiklikler olduğunun kanıtıdır.

Yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülmesine yönelik verdiği cevaplar içerisinde; çevresel boyut altında yer alan C1, C2, C3, C4, C5, C6 ve C7 sorularının ortalama puanları 1.80-2.59 arası değer aldığından dağılımı “düşük”, C8 sorusunun ortalama puanı 2.60- 3.39 arasında yer aldığından dağılımı “orta” değeri ifade etmektedir. Bu veriler çalışma sahasında gerçekleşen turizm faaliyetlerinin çevreye olumlu katkılarının çok az olduğunun kanıtıdır. Demek oluyor ki Uzundere’deki turizm sektörü yeşil alanlarının sayısının çoğalmasında, hava kalitesinin artmasında büyük oranda herhangi bir değişim yaratmamıştır. Ancak yerel halkın çevreyi koruma bilincinde orta düzeyde bir değişiklik yaratması turizmin olumlu yanlarından biridir.

Katılımcıların psikolojik taşıma kapasitesinin ölçülmesine yönelik verdiği cevaplar içerisinde; sosyal boyut altında yer alan S5, S6 ve S7 sorularının ortalama puanları 1.80-2.59 arası değer aldığından dağılımı “düşük”, S1, S2, S3, S4 ve S8 sorularının ortalama değerleri 2.60-3.39 arası puan aldığından dağılımı “orta” değeri ifade etmektedir. Buna göre yerel halkın vermiş olduğu cevapların dağılım sonuçları çalışma sahasındaki turizm faaliyetlerinin yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesini aşmadığı sonucunu göstermiştir. Bilindiği gibi yerel halkın sahip olduğu kültür, günlük yaşam ve aile yapısı gibi sosyal ilişkilerin olumsuz etkilenmesi ya da değişimi psikolojik taşıma kapasitesi eşliğinin aşıldığının en büyük kanıtıdır.

Politika boyutu altında yer alan P4 ve P7 sorularının ortalama puanı 1.80-2.59 arası değer aldığından dağılımı “düşük”, P1, P2, P3, P5 ve P6 sorularının ortalama değerleri 2.60- 3.39 arası puan aldığından dağılımı “orta” değeri ifade etmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere yerel halk tarafından turizm faaliyetlerinin politik açıdan Uzundere ilçesine yeterli düzeyde katkı sunmadığı görülmektedir. Ayrıca turizm politikaları, yatırımları, belediye destekleri, projeleri ve Uzundere’nin tanınması için yapılan reklam faaliyetlerin de istenilen düzeyde olmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca bu durum turizm politikaları ve Uzundere’nin tanınması için yapılan reklam faaliyetlerinde istenilen düzeyde olmadığının kanıtıdır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Turizmde sürdürülebilirliğin sağlamlasında, yerel halkın bölgedeki turizm faaliyetlerinden maksimum şekilde faydalanmasında ve alana gelen ziyaretçinin elde ettiği deneyimlerde bir düşüş yaşanmadan oradan ayrılmasında psikolojik taşıma kapasitesinin önemli bir yeri vardır. Saveriades (2000), psikolojik taşıma kapasitesini tanımlamak için ziyaretçinin deneyiminde düşüş olmadan ve yerel halkın kabul edilemeyecek kadar olumsuzluklara maruz kalmadan alanın maksimum şekilde kullanılmasıdır şeklinde ifadelerine yer vermesi kurduğumuz cümlelerin önemini ve doğruluğunu vurgulamaktadır. Turizm sektöründe iki önemli paydaş olan yerel halk ve turist arasındaki ilişki düzeyi ve ilişkilerin tamamı psikolojik taşıma kapasitesi kapsamında değerlendirilmektedir. Bu kapsamda yerel halka uygulanan anketler psikolojik taşıma kapasitesi başlığı altında incelenmiş ve analiz edilmiştir.

Çalışmaya katılan yerel halkın %32,6'sı Uzundere'de ki turizm faaliyetlerinin ekonomik gelirine hiç katkıda bulunmadığını belirtmiştir. Oysaki turizm faaliyetleri yerel halkın ekonomik gelirine büyük oranda katkı sağlaması yerel halkın bu faaliyetlere destek vermesine ve faaliyetlerin devamlılığını sağlamasına katkı sağlayacaktır. Diener vd. (2018)'nin de belirttiği gibi psikolojik taşıma kapasitesinin eşik değerinin belirlenmesinde ekonomik refah kullanılmakta ayrıca ölçülmesi de bir o kadar zordur. Ekonomik refahın ölçülmesi her ne kadar zor olsa da turizmin yaşam kalitesine etkisinin ölçülmesinde önemli bir başlıktır.

Anketlerin sosyal boyut bölümü incelendiğinde; “Uzundere’de ki turizm faaliyetleri turist ve yerel halk arasındaki ilişkileri olumlu etkilemiştir” (2.94 ± 0.969) sorusuna katılan araştırmacıların 141'i katılıyorum seçeneğini işaretleyerek orta derecede değeri seçmişlerdir. Bu da yerel halkın turist ile iletişimde herhangi bir tolerans seviyesinin aşılmadığının göstergesidir. Yapılan mülakatlarda yerel halkın daha fazla turist görmek istemesi, turistlerle herhangi bir olumsuz olay yaşamaması çıkan analiz sonuçlarını desteklemektedir. Bir diğer sosyal boyut sorusu olan “Uzundere’ye gelen turistlerin davranışları kültürümüzü kötü etkilemiştir” (1.28 ± 0.553) sorusuna 271 yerel halkın hiç katılmadığı belirlenmiştir. Bu çıkan sonuç psikolojik taşıma kapasitesinin aşılmadığının en büyük kanıtıdır. Çünkü Syamlal (2008), turizmin faaliyetlerinin hızının kontrol edilmediği takdirde alandaki geleneksel kültürün bozulmasına ve ortadan

kalkmasına neden olacağını söylemiştir. Uzundere de herhangi bir kültür yozlaşması ya da tahribinin olmaması turizm faaliyetlerinin daha çok olumlu getirilerinin olduğunun ve psikolojik taşıma kapasitesinin aşılmadığının göstermektedir. Özgürel vd. (2021) İçmeler- Marmarisi çalışmaları çalışmalarında yerel halkın turizm faaliyetlerinin devamını istemesi ve herhangi bir olumsuz sonuçla karşı karşıya kalmadıkları sonucuna varmaları psikolojik taşıma kapasitesi eşiğinin aşılmadığı kanaatini doğurmuş ve bizimle aynı sonuca ulaşmış, çıkan sonuçla da çalışmamızı desteklemişlerdir.

Yapılan anketler, gözlemler ve arazi çalışmaları sonucunda Uzundere’de ki turizm faaliyetlerinin yeteri düzeyde olmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca anket sorularından biri olan “Uzundere belediyesinin turizm faaliyetleri için yapmış oldukları projeler yeterlidir” sorusuna 128 yerel halkın az katılıyorum, 126 yerel halkın katılıyorum seçeneğini seçmesi bu sonucu destekler niteliktedir. Bu açıdan Uzundere’de ki turizm faaliyetleri hem çeşitlendirilmeli hem de yerel halkı içine alacak şekilde olmalıdır. Örneğin ev hanımlarının yaptıkları yöresel lezzetler belediyenin özel olarak tahsis ettiği alanlarda satılmalı veya tanıtılmalıdır. Uzundere belediye başkanıyla yapılan görüşmeler sonucunda ziyaretçilerin gününbirlik kaldıkları ve bu süreyi uzatmak için çeşitli planlamalar yapıldığını belirtmiştir. Bunun için yerel halkın yaşadıkları evlerin bir odaları pansiyon gibi kullanılabilir ve gelen ziyaretçilerin oranın kültürünü yakından tanıma fırsatı verilebilir. Böylece yerel halk ve ziyaretçi turizm faaliyeti boyunca iç içe olacak ve herhangi bir olumsuz tavırla karşılaşma olasılığı düşürülecektir. Ayrıca Uzundere’nin daha çok tanınması ve markalaşması için çeşitli dönemlerde yapılan festivallerin reklamları daha fazla yapılmalı ve bu günlere dikkat çekilmeli ki ziyaretçi merak edip oraya gelmek için sabırsızlansın. Rhama (2019) çalışmasında belirttiği gibi destinasyon alanı hakkında yayılan olumlu haberler ya da ziyaretçinin olumlu düşünceleri ile deneyimleri oraya seyahat etmek isteyen diğer kişileri psikolojik açıdan etkilemektedir. Bu da turizmde sürdürülebilirlik için en önemli başlıklardan biridir.

Son söz olarak psikolojik taşıma kapasitesi güçlü ve önemli bir kavram olmaya devam etmektedir. Aynı zamanda sürdürülebilir turizm için gelecek dönemki turizm planlamalarında ve yönetiminde büyük ihtiyaç duyulan araştırma alanlarından birisidir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Z., & Kasalak, M. A. (2016). “Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Açısından Özel İlgi Turizminin Yeri ve Önemi”. *Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1), 161-182.
- Albrecht, J. N. (2016). *Visitor Management in Tourism Destinations*. New Zealand: University of Otago.
- Altaş, N. T. (2014). “Fonksiyonel Özellikleri Bakımından Uzundere Kasabası”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (1), 229-247.
- Altunbaş, D. (2004). “Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde Türkiye’deki Kurumsal Değişimlere Bir Bakış”. *Biga İİBF Yönetim Bilimleri Dergisi*, (2), 103-118.
- Avcı, N. (2007). “Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi”. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 7(2), 485-501.
- Avcıkurt, C. (2009). *Turizm Sosyolojisi Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ayaş, N. (2007). “Çevresel Sürdürülebilir Turizm Gelişmesi”. *İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 9(1), 59 – 69.
- Aydın, O. (2012). “Türkiye’de Alternatif Bir Turizm; Sağlık Turizmi”. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 91-96.
- Bakırcı, M. (2017). “Kırsal Kalkınma”. *İller ve Belediyeler Dergisi*, 5-9.
- Balcı, A. (2020). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baud-Bovy, M. (1977). *Tourism and Recreational Development*. London: The Architectural Press.
- Beyhan, G. Ş., & Ünügür, M. S. (2005). “Çağdaş Gereksinimler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Modeli”. *İTÜ Dergisi*, 4(2), 79-87.
- Birinci, S., Kaymaz, Ç. K., & Dumlu, Y. (2017). “A Nature Sport Which Needs to be Evaluated in Terms of Adventure Tourism; İce Climbing”. In N. Tüfekci (Ed.),

6th International Conference Of Strategic Research In Social Science And Education (pp. 684–705).

- Bishop A., Fullerton H., & Crawford A. (1974). *Carrying Capacity in Regional Environmental Management*, Government Printing Office, Washington D.C. Buckley.
- Bo, Z. (2014). “A Research on Residents’ social-Psychological Carrying Capacity of Tourism Destinations: A Case Study on Asakusa Area, Tokyo, Japan”. *Tourism Tribune*, 29(12), 15-20.
- Bordas, E. (1994). “Competitiveness of Tourist Destinations in Long Distance Markets”. *Revue de Tourisme*, 49(3), 3-9.
- Bozlağan, R. (2005). “Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı”. *Dergi Park*, 50, 1011 – 1028. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/891/9943>
- Brunt, P., & Courtney, P. (1999). “Host Perceptions of Socio-Cultural Impacts, *Annals of Tourism Research*”, 26(3), 493-515.
- Buckley, R. (2009). *Ecotourism Principles and Practices: Wallingford, UK: CABI Publishing*.
- Buhalis, D. (2000). “Marketing the Competitive Destination of the Future”. *Tourism Management*, 21, 97-116.
- Buhalis, D., & Fletcher, J. (1995). “Environmental Impacts on Tourism Destinations: An Economic Analysis”. In H. Coccosis, & P. Nijkamp, *Sustainable Tourism development*. London: Avebury.
- Canadian Heritage Tourism. (2005). Cultural-Heritage Tourism: Review of Existing Market Research, April, http://www.pch.gc.ca/documents/fpt/capacity/tourismrpdf_e.pdf.
- Canestrelli, E., & Costa, P. (1991). “Tourist Carrying Capacity: A Fuzzy Approach”. *Annals of Tourism Research*, 18(2), 295–311.
- Cepe, (2003). Critical Ecosystem Partnership Fund. Ecosystem Profile, Caucasus Bioiversity Hotspot. <https://www.cepf.net/our-work/biodiversity-hotspots/caucasus>.

- Chamberlain K. (1997). *Carrying Capacity*. Paris: UNEP Industry and Environment 8.
- Chon, K. S. (1991). "Tourism Destination Image Modification Process: Marketing Implications". *Tourism Management*, 12(1), 68-72.
- Clark, J. (1997). *Coastal Zone Management Handbook*. Northern Ireland: Lewis Publishers.
- Coccossis, H., & Mexa, A. (Eds.). (2004). *The Challenge of Tourism Carrying Capacity Assessment: Theory and Practice*. London: Ashgate Publishing.
- Coşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı* (8. Baskı). Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. USA: Pearson Education Inc.
- Çakılcıoğlu, M. (1996). *Sürdürülebilir Turizme Yönelik Bir Yöntem Önerisi, Doğu Karadeniz/ Trabzon İli Özelinde Bir İrdeleme*. (Doktora Tezi), İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çakılcıoğlu, M. (2013). "Turizm Odaklı Sürdürülebilir Kalkınma İçin Bir Yöntem Önerisi". *Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 9 (16), 28.
- Çakmak, E. (2010). *Uzundere Stratejik Gelişme Planı: Vizyon 2023*. Erzurum: Ak Yayınevi.
- Çalık, A. Ö. (2014). *Turistik Merkezlerin Sosyal Taşıma Kapasitesi: Beypazarı Örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: T.C. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik, Y. (2006). "Sürdürülebilir Kalkınma ve Sağlık". *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 9 (1), 20-21.
- Çeti, B. (2018). "Turizm Politikası ve Planlaması Kapsamında Taşıma Kapasitesi Kavramının Değerlendirilmesi". *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 1(2), 1-17.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Çorlu, A. C. (2023). *Palandöken Kış Turizm Merkezinde Turistlerin Çevre Dostu Konaklama Tesisleri Tercihlerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çubuk, M. (1996). "Sürdürülebilir Turizm; Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım", *19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu*, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi.
- Demircioğlu Yıldız, N. (2007). *Tortum Çayı Havzasının Uygun Alan Kullanımlarının Cbs İle Belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Deniz, T. & Kalem, M. Y. (2018). "Turizm Coğrafyası: Çalışmalar, Sorunlar ve Yaklaşımlar". *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 41-54.
- Diener, E., Oishi, S., & Tay, L. (2018). "Advances in Subjective Well-Being Research". *Nature Human Behaviour*, 2(4), 253.
- Doğanay, S. & Alim M. (2003). "Coğrafi bir tanıtım: Yedigöller(Uzundere) günübirlik rekreasyon alanı". *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(30), 127-137.
- Doğaner, S. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. (1.baskı). Ankara: Çantay Kitabevi.
- Doğaner, S. (2019). *Bakırçay Yöresi Kültürel Coğrafyası Sosyal Bilimler Araştırmaları*. Ankara: Akademisyen Yayınevi.
- Doxey, G. (1975). "A Causation Theory of Visitor-resident Irritants: Methodology and Research Inferences". (*Konfereans Sunum Özeti*). *Seyahat Araştırmaları Derneğinin altıncı yıllık konferansı*, UT:TTRA.
- Durmuş, M. Y., Demir, B., & Aras, E. (2007). "İspir, Uzundere ve Yusufeli Bölgelerinde Yapılan Yeni Trekking Rotaları". *Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi Trekking Raporu*, Erzurum.
- Emekli, G. (2006). "Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm". *Ege Coğrafya Dergisi*, 15, 51-59.
- Ercan, İ. & Kan, İ. (2004). "Ölçeklerde Güvenirlilik ve Geçerlik". *Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 211-216.

- Erdem, M. S. & Bozan, M. (2021). “Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma Çerçevesinde Ekolojik Turizmin Kalkınma Planları İçerisinde Değerlendirilmesi”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 67-90. <https://doi.org/10.30561/sinopusd.917549>
- Erdemir, B. (2018). *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Destinasyonların Fiziksel ve Psikolojik Taşıma Kapasitesi Analizi: Pamukkale Hierapolis Ören Yeri Örneği*, (Yüksek lisans tezi), Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Field, A. (2000). *Discovering Statistics Using SPSS for Windows*. New Delhi: London, Thousand Oaks, Sage Publications,
- Gartner, W. C. (1989). “Tourism Image: Attribute Measurement of State Tourism Products Using Multidimensional Scaling Techniques”. *Journal of Travel Research*, 28, 16–20.
- Gökdeniz, A. (2019). “Turistik Destinasyonlarda Sosyal Taşıma Kapasitesi Algısı ve Tekrar Ziyaret Niyetine Etkisi: Ayvalık Araştırması”. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 3003-3031.
- Gökmener, H., & Öztürk, A. (2022). “Erzurum ili Uzundere İlçesinde Küçükbaş Hayvancılık Faaliyetleri ve Genel Sorunlar”. *Bahri Dağdaş Hayvancılık Araştırma Dergisi*, 11(1), 21-29. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bdhad>
- Göktuğ, T. H., Yıldız, D. N., Demir, M., & Bulut, Y. (2014). “Taşıma Kapasitesi Kuramının Milli Parklarda Oluşum - Gelişim ve Modellenme Süreci”. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 44(2), 195-206.
- Gössling, S., McCabed, S., & Chene, N. (2020). “A Socio-psychological Conceptualisation of Overtourism”. *Annals of Tourism Research*, 84. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102976>
- Güngördü, E. (2003). *Türkiye’nin Turizm Coğrafyası* (6. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Gürkan, İ. (1996). “Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkiler”. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(8), 5-9.
- Hall, C. M., & Page, S. J. (2002). *The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space* (2. baskı). Paris: Routledge.

- Holden, A. (2002). *Environment & Tourism*. London: Routledge.
- Holden, A. (2008). *Environment and Tourism*. Routledge. [Which Tourist Destinations In Iceland Have Reached The Tolerance Limit? \(grapevine.is\)](http://grapevine.is)
- Kahraman, N. (1994). "Sürdürülebilir Kalkınma ve Turizm". *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12, 22-30.
- Karadeniz, C. B., & Sarı, S. (2018). "Ordu İlinin Doğal Kaynaklara Dayalı Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 61(11), 8-12.
- Karagöz, K. (2008). "Türkiye'nin Turizm Potansiyeli: Çekim Modeli Yaklaşımı". *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(19), 149-156.
- Kaya, İ. (1997). *Sürdürülebilir Turizm Kalkınması ve Ülkemiz Açısından Bir Değerlendirme*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, M. F. (2013). "Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması". *Marmara Coğrafya Dergisi*, (28), 175-193.
- Kaymaz, Ç. K. (2018). *Artvin İlinin Ekoturizm Potansiyeli ve Sürdürülebilir Yönetimi*, (Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaymaz, Ç. K., & Birinci, S. (2018). "Agriturizm ve Agroturizmin Tatuta (Tarım-Turizm-Takas) Kapsamında Değerlendirilmesi ve Uzundere-Tortum İlçelerinde Kırsal Kalkınmaya Etkisi". *Uluslararası Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 1(2), 115-126.
- Kaymaz, Ç. K., Birinci, S., & Camcı, A. (2017). *Sürdürülebilir Turizm Açısından Uzundere Sakin (Cittaslow) Şehri*. AL-FARABI 1st International Congress on Social Sciences (ss.1000-1026). Gaziantep, Türkiye.
- Kaymaz, Ç. K., Çakır, Ç., Birinci, S., & Kızıllan, Y. (2021). "Gis-fuzzy Dematel Mcda Model in the Evaluation of the Areas for Ecotourism Development: A Case Study of "Uzundere", Erzurum-Turkey". *Applied Geography*, 136. [10.1016/j.apgeog.2021.102577](https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2021.102577)

- Kaypak, Ş. (2011). “Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Bir Çevre”. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(20), 19-33.
- Kaypak, Ş. (2012). “Ekolojik Turizm ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma”. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), 11-29.
- Klaric Z., Komilis P., Dragicevic M., Berlangi G., & Surucu F. (1999). “Carrying Capacity Assessment For Tourism Development, Coastal Area Management Programme (Camp) Fuka-Matrouh-Egypt”, *Priority Actions Programme, Regional Activity Centre, June, Split, Croatia*, 1-70.
- Kopar, İ., & Çakır, Ç. (2014). “Tortum gölü-Tortum Boğaz Vadisi ve Yakın Çevresinin (Uzundere-Erzurum ve Yusufeli-Artvin) Serrano ve Ruiz-Flaño Yöntemiyle Jeoçeşitlilik Derecesinin Belirlenmesi”. *Coğrafya Dergisi*, 27, 46-66.
- Kopar, İ., & Çakır, Ç. (2016). “Tortum Çayı Havzasında (Erzurum-Artvin) 2014 ve 2015 Yıllarında Yapılan Su Buzu Tırmanışları ve Bunun Kış Turizmi Kaynakları Bakımından Değeri”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 199-224.
- Kopar, İ., & Sevindi, C. (2013). “Tortum Gölü’nün (Uzundere-Erzurum) Güneybatısında Aktüel Sedimentasyon ve Siltasyona Bağlı Alan-Kıyı Çizgisi Değişimleri”. *Türk Coğrafya Dergisi*, 60, 49-66.
- Köklü, A. (1976). *Makro İktisat*. Ankara: S Yayınları.
- Köroğlu, Ö. & Karaman, S. (2014). “Doğaya Dayalı Turizm Faaliyetlerinin Gelişiminde Toplum Temelli Doğal Kaynak Yönetiminin Önemi”. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(26), 95-106.
- Kruijf H.A., Vuuren D.P. (1998). “Following Sustainable Development in Relation to the North-south Dialogue: Ecosystem Health and Sustainability Indicators”. *Ecotoxicology and Environmental Safety* 40, 4-14.
- Küçükali, A. & Şen, U. (2020). “Sakin Kent-Turizm İlişkisi Bağlamında Uzundere İlçesinin Değerlendirilmesi”. *ETÜ Sentez İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 1(1), 45-66.

- Külekçi, E. A., Sezen, I., & Gencer, S. (2019). “Erzurum Kentinin Turizm Potansiyelin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”. *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, 4(12), 714-728.
- Lahn, E. (2014). “Tortum Gölü ve Tortum Şelalesi”. *Türk Coğrafya Dergisi*, (5-6), 137-142. <https://doi.org/10.17211/tcd.98750>
- Leiper, N. (1995). *Tourism Management*. Melbourne. America: RMIT Press.
- López-Bonilla, J. M., & López-Bonilla, L. M. (2008). “Measuring Social Carrying Capacity: An Exploratory Study”. *Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 3(1), 116-134.
- Mathieson, A., & Wall, G. (1996). *Tourism: Economic physical and social impacts*. London: University of Otago.
- McIntyre, G. (1993). *Sustainable Tourism Development: Guide for Local Planners*. Book. English: World Tourism Organization.
- Mitchell, B. (1979). *Geography and Resource Analysis*. United States: Longman.
- Orhan, T. & Karahan, F. (2010). “Uzundere İlçesi ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi”. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11(1), 27-42.
- Özbey, F. R. (2002). “Sürdürülebilir Turizm Kalkınması”. *Anadolu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(18), 67-84.
- Özdemir, S. B. (2007). *Çevre Koruma Kullanma Dengesinde Taşıma Kapasitesinin Önemi Örnek Turizm Sektörü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgeriş, M. & Karahan, F. (2021). “Kalkınma Odaklı Mekânsal Tasarım ve Uygulama Girişimlerinin Sürdürülebilirliğinin Değerlendirilmesi: Sakin Şehir Uzundere Örneğinde Bir Çalışma”. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 23 (1), 45-58.
- Özgeriş, M. & Karahan, F. (2021). “Yerel Kalkınmanın Aracı Olarak Sürdürülebilir Turizm İçin Planlama Çalışmalarının Değerlendirilmesi: Sakin Şehir Uzundere Örneğinde Bir Araştırma”. *Kent Kültürü ve Yönetimi Dergisi*, 14(1), 73-89.

- Özgüç, N. (2017). *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler* (9. baskı). Ankara: Çantay Kitabevi.
- Özgürel, G., Bozkurt, M., & Baysal, K. (2021). “Sosyal Taşıma Kapasitesi: İçmeler-Marmaris Örneği”. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(45), 665 – 695. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.771210>
- Paskov, M., Wall, G., Zejda D. & Zelenka J. (2021). “Tourism Carrying Capacity Reconceptualization: Modelling and Management of Destinations”. *Journal of Destination Marketing & Management*, 21. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2021.100638>
- Pearce, D.G. (1989). *Tourism Development*. Essex, UK: Longman.
- Peeters, P., Gössling, S., Klijs, J., Milano, C., Novelli, M., Dijkmans, C., & Postma, A. (2018). *Research for TRAN Committee - Overtourism: Impact and Possible Policy Responses*. Brussels: European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies.
- Pelit, E., Baytok, A., & Soybalı, H. H. (2015). “Sürdürülebilir Turizm mi? Turizmde Sürdürülebilirlik mi? Kavramsal Bir Tartışma”. *Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 6(14), 39-58.
- Prato, T. (2009). “Fuzzy Adaptive Management of Social and Ecological Carrying Capacities for Protected Areas”. *Journal of Environmental Management*, 90, 2551–2557.
- Rhama, B., (2019). “Psychological Costs on Tourism Destination”. *Journal of Advanced Management Science*, 7(3), 100-106.
- Rızaoğlu, B., & Tanrısevdi, A. (1997). “Yerel Toplumsal Duyarlılığın Bir Ölçüsü Olarak Turizmin Toplumsal Taşıma Kapasitesi”. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8(1-2), 52-58.
- Ritchie, J. R. B. & Crouch, G. I. (2003). *The Competitive Destination: A Sustainable Tourism Perspective*. Cabı.

- Saveriades, A. (2000). "Establishing the Social Tourism Carrying Capacity for the Tourist Resorts of the East Coast of the Republic of Cyprus". *Tourism Management*, 21, 147-156.
- Seçilmiş, C., & Kılıç, İ. (2018). "Turistik Destinasyonlarda Yerel Halk ve Turist Gözünden Taşıma Kapasitesinin Değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği". *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 15(3), 506-522. <https://doi.org/10.24010/soid.379230>
- Segrado, R., Muñoz, A.P., & Arroyo, L. (2008). "Medición de la Capacidad de Carga Turística de Cozumel". *El Periplo Sustentable*, 13, 33-61.
- Seidl I., & Tisdell C. A. (1999). "Carrying Capacity Reconsidered: From Malthus' Population Theory to Cultural Carrying Capacity". *Ecological Economics*, 31, 395-408.
- Sevindi, C., & Kaya, G. (2019). "Kuş Gözlemciliği Turizmi Açısından Tortum Gölü Sulak Alanı (Uzundere-Erzurum)". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(Özel Sayı) , 2203-2218.
- Simon, F. J. G., Narangajavana, Y. & Marques, D. P. (2004). "Carrying Capacity in the Tourism Industry: A Case Study of Hengistbury Head". *Tourism Management*, 25, 275-283.
- Sowman, M. R. (1987). "A Procedure for Assessing Recreational Carrying Capacity of Coastal Resort Areas". *Landscape and Urban Planning*, 14, 331-344.
- Soykan, F. (1999). "Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm". *Turizm Araştırmaları Dergisi*. 67 – 75.
- Stankey, G. H. (1981). "Integrating Wildland Recreation Research Into Decision Making: Pitfalls and Promises". *Recreational Research Review*, 9(1), 31-37.
- Stankey, G., & Schreyer, R. (1985). *Attitudes Toward Wilderness and Factors Affecting Visitor Behaviour: A State of Knowledge Review. In Proceedings*. UK: CABI.
- Syamlal, G.S., (2008). "Carrying Capacity Study of Coastal Tourism in Kumarakom, Kerala". *Jurnal Ekonomi dan Bisnis*, 13(1), 1–15.

- Tanç, A.(2020). “Uzundere İlçesinin Ekoturizm Potansiyelinin Swot Analizi Yöntemi İle Belirlenmesi”. *Anadolu Strateji Dergisi*, 2(1), 1-18.
- Tıraş, H. H. (2012). “Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 59.
- Tokarchuk, O., Gabriele, R., & Maurer, O. (2020). “Estimating tourism social carrying capacity. *Annals of Tourism Research*. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102971>
- Tortum Şelalesi (2011). *Uzundere Belediyesi Köylere Hizmet Götürme Birliği Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi (DATUR) Arşivi*.
- Uğurlar, A. (2017). “Turizmde Sürdürülebilirlik: Bir Ölçülebilirlik Aracı Olarak Göstergelerin Önemi”. *Kent Araştırmaları Dergisi*, (8), 118-140.
- Uğuz, S. Ç. (2011). “Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Burhaniye’nin Alternatif Turizm Potansiyeli”. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 332-353.
- Uluslan, Y. & Batman, O. (2010). “Alternatif Turizm Çeşitlerinin Konya Turizmine Etkisi Üzerine Bir Araştırma”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 243 – 260.
- UNEP & WTO (2005). *Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers*.
- UNWTO (1981). *Saturation of Tourist Destinations: Report of the Secretary General*. World Tourism Organisation.
- UNWTO (2004). *Indicators of Sustainable Development for Tourism Destination, A Guidebook*. World Tourism Organization.
- UNWTO (2018). *Overtourism Understanding and Managing Urban Tourism Growth Beyond Perceptions*. World Tourism Organization.
- Uysal, M., & Sirgy, M. J. (2019). “Quality-of-life Indicators as Performance Measures”. *Annals of Tourism Research*, 76, 291–300. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.12.016>
- Ünlüönen, K., Tayfun, A., & Kılıçlar, A. (2018). *Turizm Ekonomisi*. (6.baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Wall, G. (1982). "Cycles and Capacity: Incipient Theory or Conceptual Contradiction?", *Tourism Management*, 3(3), 188–192. [https://doi.org/10.1016/0261-5177\(82\)90067-X](https://doi.org/10.1016/0261-5177(82)90067-X)
- Wen, K., & Zhu, E. (Ed.). (2013). *Report on Development of Beijing, Tianjin, and Hebei Province, Measurement of Carrying Capacity and Countermeasures*. Paris: Springer.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). "Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması". *İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85.
- Yıldırım, J. & Öcal, N. (2004). "Tourism and Economic Growth in Turkey". *Ekonomik Yaklaşım*, 15(52-53), 131-141.
- Yıldız, D. & Uzunsakal, E. (2018). "Alan Araştırmalarında Güvenilirlik Testlerinin Karşılaştırılması Ve Tarımsal Veriler Üzerine Bir Uygulama", *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 14–28.
- Yılmaz, İ. A., Ünal, A., & Çakır, G. (2015). "Sürdürülebilir Turizm Literatürü Üzerine Bir Değerlendirme: Türkiye Bağlamı". *Mesleki Bilimler Dergisi*, 4(2), 55–83.
- Yılmaz, O. (1991). *Tortum Çayı Havzasının Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*. (Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yurtsal, K. (2019). "Türkiye’de Sürdürülebilir Turizm", *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, (4), 61-70.
- Yusoh, M., Mapjabil, J., Hanafi, N., & Idris, M. (2021). "Tourism Carrying Capacity and Social Carrying Capacity: A Literature Review". *SHS Web of Conferences*, 124.
- Zacarias, D. A., Williams, A. T., & Newton, A. (2011). "Recreation Carrying Capacity Estimations to Support Beach Management at Praia de Faro, Portugal". *Applied Geography*, 31, 1075-1081. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2011.01.020>
- Zekan, B., Weismayer, C., Gunter, U., Schuh, B., & Sedlacek, S. (2022). "Regional Sustainability and Tourism Carrying Capacities". *Journal of Cleaner Production*, 339. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.130624>

Zhang, L. (2016). *Carrying Capacity Assessment of Diving Sites in Hong Kong and Malaysia*, (Doktora Tezi), Hong Kong: Hong Kong Baptist University.

YARARLANILAN İNTERNET SİTELERİ

- URL1. <http://uzundere.gov.tr/ilcemizin-cografi-ozellikleri> (Erişim Tarihi: 2022, 12 24).
- URL2. <https://www.tezyardimplatformu.com/> (Erişim Tarihi: 2023, 02 04).
- URL3. <http://spssistatistik.net/> (Erişim Tarihi: 2023, 02 04).
- URL4. <https://www.galloglu.com/blog/spss-mann-whitney-u-test> (Erişim Tarihi: 2023, 02 05).
- URL5. <https://www.istmer.com/mann-whitney-u-testi-hangi-durumlarda-kullanilir/> (Erişim Tarihi: 2023, 02 05).
- URL6. <https://mustafaotrar.net/istatistik/kruskal-wallis-h-testi/> (Erişim Tarihi: 2023, 02 20).
- URL7. <https://www.atauni.edu.tr/yuklemeler/b83a6fdfce0eca4433b6bee0abd5db36.pdf> (Erişim Tarihi: 2023, 02 23).
- URL8. Erzurum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (Erişim Tarihi: 2023, 01 20).
- URL9. <http://puskulcu.blogspot.com/2011/03/uzundere-magarasi.html> (Erişim Tarihi: 2023, 01 20).
- URL10. <https://www.facebook.com/25.Erzurum.Uzundere/videos/uzundere> (Erişim Tarihi: 2023, 01 20).
- URL11. <https://www.gezi-yorum.net/etiket/uzundere-gezilecek-yerler/> (Erişim Tarihi: 2023, 01 20).
- URL12. T.C. Uzundere Kaymakamlığı (Erişim Tarihi: 2023, 01 22).
- URL13. <http://puskulcu.blogspot.com/2019/01/uzundere-orta-camii.html> (Erişim Tarihi: 2023, 01 23).
- URL14. <https://www.haberkaos.com/erzurum-uludere-incer-camii/> (Erişim Tarihi: 2023, 01 23).

- URL15. https://tr.wikipedia.org/wiki/Cevizli,_Uzundere (Erişim Tarihi: 2023, 01 23).
- URL16. <https://duybunu.com.tr/tr/erzurum/uzundere/gezi-rehberi/cevizli-koyu-camii/> (Erişim Tarihi: 2023, 01 23).
- URL17. <https://www.haberkaos.com/uzunderenin-kaleleri/> (Erişim Tarihi: 2023, 01 23).
- URL18. <http://erzurumgunebakis.com/haber/uzunderede-yaz-kis-parasut-keyfi-19858.html> (Erişim Tarihi: 2023, 03 06).
- URL19. <https://www.milliyet.com.tr/galeri/sakin-kent-uzundere-adrenalin-tutkunlarini-bekliyor-6233724/1> (Erişim Tarihi: 2024, 01 23).
- URL20. <https://tirmanis.org/alpinizm/kar-buz/110-erzurum-uzundere-de-donmus-selale-rotalari-2015> (Erişim Tarihi: 2024, 01 23).

EKLER

EK-1. Çalışma Alanında Yerel Halka Uygulanan Anket Formu

(ARKA TARAFIDA DOLDURUNUZ) **“UZUNDERE İLÇESİNİN TURİZM AÇISINDAN PSİKOLOJİK TAŞIMA KAPASİTESİNİN BELİRLENMESİ” ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Bu anket formu turizm çalışması kapsamında, Uzundere ilçesinin psikolojik taşıma kapasitesini ve bölgede bulunan yerel halkın turistlere karşı olan tutum ve davranışlarını belirleme amaçlı hazırlanmış ve bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Elde edilen veriler doğrultusunda araştırma sahasının psikolojik taşıma kapasitesi belirlenip, turizm faaliyetleri ve yerel halk ile turist arasındaki ilişki hakkında bilgi verilecektir.

(1: Hiç Katılmıyorum, 2: Az Katılıyorum, 3: Orta Derecede Katılıyorum, 4: Çok Katılıyorum, 5: Tamamen Katılıyorum)

Doç. Dr. Çağlar Kıvanç Kaymaz

Elsunur Kırmacı

Atatürk Üniversitesi Ede. Fak. Coğrafya Böl. Erzurum

1. Cinsiyetiniz: ☐ Erkek ☐ Kadın

2. Medeni durumunuz: ☐ Bekâr ☐ Evli

3. Yaşınız: ☐ 20 yaş ve altı ☐ 21-25 yaş ☐ 26-30 yaş
☐ 31-35 yaş ☐ 36-40 yaş ☐ 40 yaş ve üstü

4. Öğrenim durumunuz: ☐ Ortaokul ve altı ☐ Lise ☐ Ön lisans
☐ Lisans ☐ Lisansüstü

5. Mesleğiniz: ☐ İşçi ☐ Memur ☐ Esnaf/Sanatkar
☐ Emekli ☐ Öğrenci ☐ Serbest Meslek
☐ İşsiz ☐ Ev hanımı ☐ Diğer:.....

6. Aylık gelir durumunuz: ☐ 0 -> 2.750 TL ☐ 2.751-4.250 TL ☐ 4.251-6.000TL
☐ 6.001-8.000TL ☐ 8.001TL- >

7. En fazla gelen turist kitlesi: ☐ Yerli ☐ Yabancı

SORULAR		1	2	3	4	5
1	Uzundere'deki turizm faaliyetleri ekonomik gelirime katkı sağladı.	1	2	3	4	5
2	Uzundere'deki turizm faaliyetleri yeni iş imkânları sağladı.	1	2	3	4	5
3	Uzundere'deki turizm faaliyetleri sanayi dalları için olumlu etki yarattı.	1	2	3	4	5
4	Uzundere'deki turizm faaliyetleri ekonomik kalkınmaya katkı sağladı.	1	2	3	4	5
5	Uzundere'deki turizm faaliyetleri bölgeye yapılan yatırımı artırdı.	1	2	3	4	5
6	Uzundere'deki turizm faaliyetleri alt yapının (yolların, su, kanalizasyon ve elektrik şebekeleri) gelişmesini sağladı.	1	2	3	4	5
7	Uzundere'deki turizm faaliyetleri park ve bahçelerin, otellerin, pansiyonların, restoranlar gibi sektörlerin gelişmesine katkı sağladı.	1	2	3	4	5
8	Uzundere'deki turizm faaliyetleri fuar, kongre, festival gibi aktivitelerin artmasını sağladı.	1	2	3	4	5
9	Uzundere'deki turizm faaliyetleri kamu tesisleri sayısını arttırdı.	1	2	3	4	5
10	Uzundere'deki turizm faaliyetleri eğlence tesislerinin sayısını arttırdı.	1	2	3	4	5
11	Uzundere'deki turizm faaliyetleri yeşil alanlarının artmasına katkı sağladı.	1	2	3	4	5
12	Uzundere'deki turizm faaliyetleri hava kalitesinin artmasını sağladı.	1	2	3	4	5
13	Uzundere'deki turizm faaliyetleri yaban hayatının (habitatu) ve bitki çeşitliliğinin korunmasına katkı sundu.	1	2	3	4	5
14	Uzundere'deki turizm faaliyetleri çevre kirliliğini azalttı.	1	2	3	4	5
15	Uzundere'deki turizm faaliyetleri yerel halkın çevre ve kültür varlıklarını koruma bilincini arttırdı.	1	2	3	4	5
16	Uzundere'deki turizm faaliyetleri yerel güvenliğe katkı sağladı. (Define avcılığı, tarihi kaynak kaçakçılığını vb. engelledi.)	1	2	3	4	5
17	Uzundere'deki turizm faaliyetleri yerel halk arasındaki ilişkileri olumlu etkiledi.	1	2	3	4	5
18	Uzundere'deki turizm faaliyetleri turist ve yerel halk arasındaki ilişkileri olumlu etkiledi.	1	2	3	4	5
19	Uzundere'deki turizm faaliyetleri yerel halkın günlük yaşamını olumlu yönde etkiledi.	1	2	3	4	5
20	Uzundere'ye gelen turistlerin davranışları kültürümüzü kötü etkiledi.	1	2	3	4	5
21	Uzundere'ye gelen turistlerin davranışları yaşam tarzımızda değişikliğe yol açtı.	1	2	3	4	5
22	Uzundere'ye gelen turistlerin davranışları aile içi iletişimde değişime neden oldu.	1	2	3	4	5
23	Yerel el sanatları ve yemek kültürünün zenginleşmesine olanak sundu.	1	2	3	4	5
24	Türkiye turizm politikaları Uzundere'deki turizm faaliyetlerine katkı sağladı	1	2	3	4	5
25	Türkiye hükümetinin turizm alanında almış olduğu kararlar Uzundere'deki turizm faaliyetlerinin gelişmesine katkı sağladı.	1	2	3	4	5

26	Yerel yönetimin turizmin gelişmesi için yapmış oldukları projeler Uzundere turizmine katkı sağladı.	1	2	3	4	5
27	Kamu, kurum ve kuruluşlarının uygun kredi ve teşvikleri yerel halkın turizme katılımını sağladı.	1	2	3	4	5
28	Hükümetin turizm faaliyeti için yapmış oldukları program ve hizmetler Uzundere ilçesinin markalaşmasına katkı sağladı.	1	2	3	4	5
29	İlgili kurumların tarihi ve kültürel eserlere yönelik restorasyon çalışmaları kültürel varlıkların korunmasına, yaşatılmasına ve dolayısıyla turizmin gelişimine katkı sundu.	1	2	3	4	5
30	Uzundere belediyesinin turizm faaliyetleri için yapmış oldukları projeler yeterlidir.	1	2	3	4	5

EK-2. Araştırma İzin Belgesi

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
Erzurum

Sayı : E-48553601-300-2200209687

07.07.2022

Konu : Araştırma İzni. (Elsunur
KIRMACI)

İLGİLİ MAKAMA

Enstitümüz Coğrafya Ana Bilim Dalı yüksek lisans programı 21010309023 öğrenci numaralı **Elsunur KIRMACI**, Dr. Öğr. Üyesi **Çağlar Kıvanç KAYMAZ**'ın danışmanlığında *"Uzundere İlçesinde turizm açısından yerel halkın psikolojik taşıma kapasitesinin belirlenmesi"* konulu yüksek lisans tez çalışması yapmaktadır.

Konuyla ilgili olarak yapılacak bilimsel araştırmalar sırasında, adı geçene yardımcı olunması ve gerekli kolaylığın (Kamu Kurum ve Kuruluşlarından Veri, Doküman, Broşür, Kitap vb.) sağlanması hususunda gereğini arz ve rica ederim.

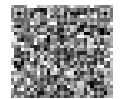
Doç.Dr. Serkan NAKTİYOK
Müdür Yardımcısı

Bu belge, görevli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: d63207e5-e396-4e29-a086-a57a15447a05
Atatürk Üniversitesi Enstitüler Binası Kat:3 25240 Erzurum
Tel: +90-442 2314928
Elektronik Adı: <http://www.ataturk.edu.tr/bilimler-sosyal-bilimler-enstitusu>
Kop Adresi: ataturk@bilim.kop.tr

Doğrulama Adresi: <https://www.naktiya.gov.tr/ataturk-universitesi-ebys>

Bilgi: Nsya LEHİM ER
Faks: +90-442 2314911
E-Posta: nsbil@ataturk.edu.tr

EK-3. Etik Kurul Onay Belgesi

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul Başkanlığı

Sayı : E.88656144-000-2200209714

ETİK KURUL ONAY BELGESİ

KARAR BİLGİLERİ	Oturum Sayısı : 13 Karar No : 225	Toplantı Tarihi: 07.07.2022	
	Aşağıda bilgileri verilen proje ile ilgili çalışmanın, etik ilkeler açısından değerlendirilmesi isteği ile ilgili husus görüşüldü. Yapılan görüşmelerden sonra; söz konusu projeye alakalı yapılacak çalışma için, araştırmaman gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak konuyla ilgili çalışmanın gerçekleştirilmesinde <i>bilin etik yönünden sakınca bulunmadığına</i> , Etik Kurulu oy birliği ile karar vermiştir.		
PROJE - TEZ BİLGİLERİ	Proje -Tez Danışmanı : <i>Dr.Öğr.Üyesi Çağlar Kıvanç KAYMAZ</i> Proje- Tez Yürütücüsü: <i>Yüksek Lisans Öğrencisi Elsunur KIRMACI</i> Proje -Tez Konusu <i>"UZUNDERE İLÇESİNİN TURİZM AÇISINDAN YEREL HALKIN PSİKOLOJİK TAŞIMA KAPASİTESİNİN BELİRLENMESİ"</i>		
	SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU		
	Unvanı/Adı Soyadı	Görevi	İmza
	<i>Prof.Dr. Musa BİLGİZ</i>	<i>Etik Kurul Başkan V.</i>	<i>(e-imza)</i>
	<i>Prof.Dr. Sait UYLAŞ</i>	<i>Etik Kurul Başkanı</i>	<i>(tztbvt)</i>
	<i>Prof.Dr.Adem YILMAZ</i>	<i>Etik Kurul Başkan Yardımcısı</i>	<i>(tztbvt)</i>
	<i>Prof.Dr. Gökalep Nuri SELÇUK</i>	<i>Etik Kurul Üyesi</i>	<i>(e-imza)</i>
	<i>Prof.Dr.Ufuk ŞİMŞEK</i>	<i>Etik Kurul Üyesi</i>	<i>(e-imza)</i>
	<i>Prof.Dr. Vedat KAYA</i>	<i>Etik Kurul Üyesi</i>	<i>(tztbvt)</i>
	<i>Prof.Dr.Dilaver DÜZGÜN</i>	<i>Etik Kurul Üyesi</i>	<i>(e-imza)</i>

Bu belge, görevli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 45740c5d-6fe-4706-4578-481316a03177 Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/ataturk-universitesi-etk>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER	
Ad Soyad	Elsunur Kırmacı
Doğum Yeri ve Tarihi	
EĞİTİM DURUMU	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü (2017-2021)
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beşerî ve İktisadi Coğrafya Bilim Dalı (2021-2024)
İLETİŞİM	
E-Posta Adresi	
Tarih	